

Okultne istine drevnih mitova i legendi

Grčka i germanska mitologija
Richard Wagner u svjetlu znanosti duha

SD 92

Rudolf Steiner

Objavljeno na njemačkom kao: Die okkulten Wahrheiten alter Mythen und Sagen.

SADRŽAJ

I

GRČKA I GERMANSKA MITOLOGIJA

Prvo predavanje, Berlin, 24. lipnja 1904.	7
Dobro i zlo. Događaji fizičkog svijeta kao sjena duhovnih događaja na višoj razini. Dobro i zlo kao ono što odgovara ili ne odgovara ljudskom razvoju. Uvođenje kršćanstva uzimajući u obzir stanje razvoja dotičnih naroda. Monoteističko muhamedanstvo, utemeljeno nasuprot postojećim oblicima religije, ali u vezi s prirodnim znanošću u nastanku. Posljedice drevne atlantske Tao kulture u kineskoj religiji; šaman Atila kao prevaziđeni predstavnik te kulture.	
Drugo predavanje, Berlin, 1. srpnja 1904.	11
Čitanje Akaša kronike. Wolfram von Eschenbach Preduvjet za čitanje Akaša zapisa: sposobnost eliminiranja 'Ja' u procesu mišljenja. Vježbanje ove vještine srednjovjekovnih redovnika. Wolfram von Eschenbach kao nadahnuti pjesnik. Kopernikov prijelaz na znanstveno promatranje fizičkog svijeta. Značenje 'Majstora' i njihovih glasnika. Okultno značenje legende o Lohengrinu i njeno predstavljanje kroz Richarda Wagnera.	
Treće predavanje, Berlin, 8. srpnja 1904.	15
Sakramentalizam, Dedal i Ikar. Značenje legendi o Dedalu i Ikaru, o Talosu i Tezeju. Osnivanje Rima i sedam rimskih kraljeva. Bit sakramentalizma. Podrijetlo i sakramentalna učinkovitost vatre.	
Četvrto predavanje, Berlin, 15. srpnja 1904.	20
Germanska mitologija Značenje nordijske i keltske mitologije. O miješanju spolova u vrijeme Hiperborejaca, Lemurijaca i Atlantidana. Tri nordijske inicijacije, Wotan, Wili i We. O značenju nordijskih mitova. Niflheim i Muspelheim. Keltski doprinos: legenda o kralju Arturu i njegovom Okruglom stolu, te o čarobnjaku Merlinu. Loki kao bog želja i Hagen, osoba inspirirana njime. Uvod u osobno, prikazan na primjeru ljubavi. Wolfram von Eschenbach kao inicijant i njegov prikaz legende o Parsifalu. Veza germanskog elementa s kršćanstvom.	
Peto predavanje, Berlin, 22. srpnja 1904.	25
Reinkarnacija Indijska doktrina reinkarnacije u životinjskim tijelima. Bajka o Budi kao zecu. O važnosti basni kao pripremi za primanje znanosti duha u kasnijoj inkarnaciji. Ljudski razvoj od prve do četvrte runde. Ostavljanje minerala, biljaka i životinja na nižoj razini egzistencije i njihovo podizanje na višu razinu od strane ljudi.	

Šesto predavanje, Berlin, 30. rujna 1904. 30

Misterije Druida i Drota

Droti ili Druidi kao starogermanski inicijati. Tri stupnja inicijacije. Edda kao priča o tome što se stvarno dogodilo u starim misterijama Drota. Druidski svećenici kao graditelji čovječanstva; slab odraz toga u pogledima slobodnih zidara.

Sedmo predavanje, Berlin, 7. listopada 1904. 34

Saga o Prometeju

Egzoterična, alegorijska i okultna interpretacija legendi. Tumačenje legende o Prometeju kao misterioznog prikaza post-atlantske ljudske povijesti. Lemurijsko, atlantsko i post-atlantsko razdoblje. Pronalazak vatre i Prometej kao predstavnik post-atlantskog razdoblja. Kontrast između kama-manas načina mišljenja Epimeteja i manas načina mišljenja Prometeja, vođe post-atlantskog čovječanstva koji je bio upućen u mudrost i djelovanje.

Osmo predavanje, Berlin, 14. listopada 1904. 41

Saga o Argonautima i Odiseja

Prvi poticaj za razvoj intelekta u petoj post-atlantskoj kulturi; ovaj impuls obnovljen u grčkoj kulturi. Potraga grčkih filozofa za mudrošću bez ljubavi. Stjecanje mudrosti prožete ljubavlju u grčkim misterijima. Izraz ove bitke u legendi o Argonautima. Pojedinačna obilježja legende o Odiseju kao slike za inicijacijske korake učenika u grčkim misterijima.

Deveto predavanje, Berlin, 21. listopada 1904. 48

Saga o Siegfriedu

Raspoloženje iščekivanja nordijskih naroda na prijelazu vremena. Stroga zaštita misterijskih tajni i neopravdana smrtna presuda Sokratu. Učenje o smrti, koje vodi u pravi život - kod starih germanskih naroda i kod Bude. Druidska inicijacija. Siegfried, pionir kršćanstva. Pojedinačna obilježja legende o Siegfriedu i njihovo značenje.

Deseto predavanje, Berlin, 28. listopada 1904. 54

Trojanski rat

Sve do početka post-atlantskog razdoblja, vođe čovječanstva bili su 'Manu', nadljudska bića s duhovnim razvojem na drugim planetima. Od šeste korijenske rase nadalje, ljudi također mogu postati Manu. Zamjena svećeničke vlasti kraljevskom, prikazana u legendi o Trojanskom ratu. Daljnje značajke ove legende služe kao slike silaska čovječanstva na fizičku razinu. Tajnovitost misterija.

II

RICHARD WAGNER U SVIJETLU ZNANOSTI DUHA

Prvo predavanje, Berlin, 28. ožujka 1905.	62
Vođenje čovječanstva od strane velikih posvećenika; primjer njihove učinkovitosti u Jakobu Böhme. Nastojanje Richarda Wagnera da stvaranjem mitova u cjelokupnom umjetničkom opusu uzdigne čovječanstvo iznad potonuća u materijalizam. Njegova povezanost s legendama o Karlu Velikom i Fridriku Barbarossa. Slikovit prikaz prijelaza iz stare vidovnjačke kulture u postizanje razumijevanja i samopouzdanja u glazbenim dramama Richarda Wagnera.	
Drugo predavanje, Berlin, 5. svibnja 1905.	66
Prijelaz iz stare astralne vidovitosti u mudrost razumijevanje. Slikoviti prikaz ovog događaja u starim germanskim legendama i u pojedinim obilježjima Wagnerovog 'Prstena Nibelunga'. Četverostruka inicijacija Wotana. Loki i Baldur kao predstavnici Mjeseca i Sunca.	
Treće predavanje, Berlin, 12. svibnja 1905.	70
Četiri pripremne epohe u nordijsko- germanskom razvoju, koje odgovaraju četirima kulturnim epohama na prostoru Mediterana. Rađanje 'Ja' u petoj epohi. Prikaz ovog događaja u tetralogiji Richarda Wagnera. Pojedinačne značajke ovog prikaza i njihovo ezoterično značenje. Problem dvojnog spola, doživljen u 'Tristanu i Izoldi'. Prevladavanje ovog problema u kršćanskoj ljubavi. Referenca na 'Parsifal'.	
Četvrto predavanje, Berlin, 19. svibnja 1905.	76
Odnos Richarda Wagnera prema misticizmu. Njegov nacrt drame 'Pobjednik'. Motiv djevice koja se žrtvuje u 'Jadnom Heinrichu' Hartmanna i u dramama Richarda Wagnera. Motiv Tannhäusera. Kulturni impuls izvornih semita. Legenda o Parsifalu Wolfram von Eschenbacha i Richarda Wagnera. Poticaj budućeg ponovnog ujedinjenja umjetnosti, religije i znanosti, u djelu Richarda Wagnera.	
Predavanje, Köln, 3. prosinca 1905.	85
Parsifal i Lohengrin Prevladavanje druidske religije od strane kršćanstva, doživljeno u sječi donarskog stabla od strane Bonifacija. Tragična crta u legendama o Siegfriedu. Friedrich Barbarossa i potraga za svetim gralom. Parsifal kao inicijant Grala. Njegov sin Lohengrin kao utemeljitelj urbane kulture.	
Javno predavanje, Nürnberg, 2. prosinca 1907.	92
Richard Wagner i njegov odnos prema misticizmu	

Richard Wagner kao istinski mistik. Njegov pogled na glazbu kao otkrivenje iz drugog svijeta. Glazba sfera kao duhovna stvarnost. Wagnerova ideja 'totalnog umjetničkog djela'. Prijelaz iz vidovite svijesti starih Atlantida u intelektualnu i 'Ja' svijest modernog doba. Početak 'Rajninog zlata'. Bezstrasna, biljna svijet atlantskog čovjeka u budućnosti se vraća na višoj razini svijesti.

Predavanje, Stuttgart, 6. prosinca 1914.

105

Prethodno neobjavljeno predavanje. (Nije u GA)

Rudolf Steiner održao je ovo predavanje 6. prosinca 1914. članovima Antropozofskog društva u ogranku u Stuttgartu. Strojopis od 14 stranica koji imamo vjerojatno je nastao na temelju transkripta predavanja slušatelja, koji je sadržajno uvelike točan, a tekстом tu i tamo skraććen. Nekoliko mjeseci prije ovog predavanja, Steiner je doživio izvedbu 'Parsifala' 1. kolovoza 1914. - uoči Prvog svjetskog rata - u prisustvu Marie von Sivers i Helene Röchling. Objavio Thomas Meyer u časopisu Europäer 1999.

GRČKA I GERMANSKA MITOLOGIJA

Prvo predavanje

Berlin, 24. lipnja 1904.

Dobro i zlo

Danas bih želio nastaviti sa stvarima o kojima sam razgovarao prije dva tjedna. U bliskoj budućnosti možda ćemo također imati priliku razgovarati o amsterdamskim iskustvima. [odnosi se na kongres teozofskih društava u Amsterdamu] Ali danas bih želio govoriti o nekim konkretnim stvarima koje zadiru u naš fizički plan - što smo nedavno već započeli.

Često sam naglašavao da događaji koji se odvijaju u našem fizičkom svijetu nisu ništa drugo nego neka vrsta sjenovitog odraza onoga što se događa na višim razinama. Okultistu je jasno da događaje u fizičkom svijetu može razumjeti samo ako zna što se događa na nadosjetilnom planu. Okultistu koji ima uvid u više razine, čini se kao da ljude povlače žice koje izviru iz viših razina. Moglo bi se činiti da je to zadiranje u ljudsku slobodu. Ali danas bih želio pokazati da to nije tako. Nekoliko nam primjera može pokazati kako viši planovi utječu na nas.

Prvo se moram vratiti na nešto što sam već rekao: da u osnovi ne postoji nešto poput apsolutnog dobra i apsolutnog zla. Zlo je samo neka vrsta 'pomaknutog' dobra. Ako se nešto dogodilo, recimo u lunarnoj epohi razvoja koja je prethodila našoj epohi, i nešto od toga je preneseno naprijed u naš razvoj, onda to izgleda neumjesno u današnje vrijeme. Za vrijeme lunarne epohe je bilo dobro, ali nam izgleda kao zlo za vrijeme naše epohe. Tijekom lunarne epohe zadatak je mogao biti organizirati porive na skladan način; ali kada je završila lunarna epoha ta aktivnost je završena. Zadatak zemaljske epohe sada je ponovno kontrolirati porive iz Manasa. Da netko danas proživljava instinkte na način na koji ih Pitri mora proživljavati, u našoj eri bio bi zla osoba, dok je u lunarnoj eri bio mudra osoba.

Ljudi obično ne razmišljaju o značenju takvih događaja kao što je, naprimjer, pojava Muhameda, utemeljitelja muhamedanske vjere, u šestom i ranom sedmom stoljeću.

Moramo sebi predočiti da je kršćanstvo prvo pokušalo prerasti u razne druge oblike religije. Isprva vidimo samo malu židovsku zajednicu u Palestini; također je ostala poprilično mala. Takvo načelo kakvo je sadržano u kršćanskom učenju ne može se lako nametnuti dušama ljudi. Apostol Pavao pronašao je put do pogana tako što je najprije ostavio misli pogana onakvima kakve ih je zatekao, a zatim upotrijebio poganske religiozne oblike kako bi u njih unio kršćansku bit. Mitraička služba prakticirana je u južnim regijama Europe; bila je slična današnjoj misnoj žrtvi. Tamošnji pogani

prihvatili su kršćanstvo jer im je bilo dopušteno slaviti festival Mitre koji im je bio drag. Slično je bilo i s germanskim narodima sa svetkovinom koja je kao Božić ostala kršćanski simbol. Njihovi posvećeni preci primljeni su kao kršćanski sveci. Zbog toga je kršćanstvo izrastalo u stalno nove oblasti i narode. To je omogućila prilagodljivost kršćanstva. Kršćanska se religija nastavila širiti; zbog te je raznolikosti trebala moćnu središnju točku: to je rimsko papinstvo. Sva šteta koju je kasnije prouzročilo kršćanstvo, vezana je uz ovo povijesno poslanje papinstva.

Sa semitskim narodom moralo se postupati drugačije. To je ono što je Muhamed učinio. Postavio je prvu veliku dogmu u kojoj je rekao: svi bogovi osim jednog nisu bogovi. Samo onaj kojeg ja objavljujem je jedini Bog. - Ova se doktrina može shvatiti samo kao protivljenje kršćanstvu. Od početka, u osvajanju fizičke razine, kršćanstvo je imalo zadatak djelovati pravo na ljudsku osobnost; ne temelji se na starim moćima, već želi djelovati kroz Manas.

Vidimo da u muhamedanstvu sada više ne postoji svjesna potreba da se gradi na starim, još uvijek duhovnim oblicima religije poganstva, već pravi put za osvajanje fizičke razine treba pronaći samo kroz fizičku znanost. Vidimo kako ova fizička znanost preuzima umijeće liječenja, koje potječe iz Arabije i koje se kasnije proširilo u druge zemlje. Arapski liječnici polazili su samo od fizičke razine, za razliku od iscjelitelja starih Egipćana, Druida, pa čak i starih Germana. Svi su oni do svog poziva iscjelitelja došli razvijajući psihičke moći kroz asketizam i druge vježbe. Danas još uvijek vidimo nešto slično u praksama i procesima šamanizma, samo što su oni danas degenerirali. Tako su ovi rani iscjelitelji razvijali psihičke moći. Muhamed je imao svoje umijeće liječenja koje svoje lijekove uzima samo sa same fizičke razine. Ova umjetnost iscjeljivanja razvijena je tamo gdje ljudi nisu ništa željeli znati o duhovnim bićima, već samo o jednom jedinom Bogu. Alkemija i astrologija u starom smislu, ukinute su i pretvorene u nove znanosti: astronomiju, matematiku i tako dalje. One su kasnije također postale znanosti zapada. Kod Arapa koji su došli u Španjolsku vidimo ljude koji su bili obrazovani na polju fizike, posebno matematičare. Pravi sljedbenici ove škole mišljenja rekli su: mi poštujemo ono što živi u biljkama, životinjama, itd, ali čovjek ne bi trebao kopirati ono što je jedini Bog pozvan stvoriti. - Zato u maurskoj umjetnosti nalazimo samo arabeske, forme koje nemaju niti biljni oblik, samo su maštovito osmišljene.

Grčku je zamijenio Rim, ali je grčko obrazovanje prešlo na Rimljane. Arapi su od Muhameda dobili ono što imaju. Muhamed je uveo znanost, koja je prožeta zakonima samo fizičke razine. Kršćanski redovnici dobili su nadahnuće od Maura. Iako su Mauri bili obojani političkom moći, monoteizam, koji je sa sobom donio produbljivanje fizičke znanosti, došao je

u Europu preko Maura i doveo do pročišćenja kršćanstva od svega poganskog.

Kršćanstvom su emocionalni životi ljudi dovedeno do Kama-Manasa. Muhamedanstvom je um, duh, sveden s duhovnog života na apstraktno shvaćanje čisto fizičkih zakona. Ova fizička znanost morala je proći kroz razne stupnjeve kako bi dosegla stupanj koji sada zauzima. Morala je proći kroz znanost vedskih svećenika i sve kasnije stupnjeve do dostignuća našeg vremena. Atlantidani su već bili postigli nešto od toga, iako pomoću psihičkih moći. Od atlantskog razdoblja ovaj se smjer priprema za fizičke zakone.

Kinezi su ostatak atlantske rase Mongola. Kada među Kinezima čujemo riječ TAO, to nam je nešto teško za razumjeti. Tadašnji Mongoli razvili su monoteizam koji je išao do psihičke opipljivosti, do osjećaja duhovnog, i kad je stari Kinez, stari Mongol, izgovorio riječ TAO, on ju je osjetio kad ju je izgovorio. TAO nije 'put' kako se obično prevodi, to je osnovna sila pomoću koje je Atlantidanin uspio transformirati biljke i pomoću koje je mogao pokrenuti svoje neobične zračne brodove. Atlantidanin je svugdje koristio ovu osnovnu silu, koja se naziva i Vril, i nazivao ju je svojim Bogom. Osjećao je tu moć u sebi; to je za njega bio 'put i cilj'. Stoga je svaki Mongol na sebe gledao kao na oruđe u rukama velike sile Vril.

Taj monoteizam Atlantidana ostao je kod onih rasa koje su preživjele veliki potop. Peta korijenska rasa proizašla je iz ovog oblika religije, koji je još uvijek bio duhovan. Međutim, ovi stari duhovni oblici religije štovanja jedinstvenog Boga postupno su degenerirali u politeizam. Monoteizam je bio prisutan samo među najrazvijenijim svećenicima. Na početku kršćanstva redovnici su se ponašali pametno: Baldur je, rekli su, postao čovjekom u Palestini. - U prvim stoljećima kršćanstvo bi se moglo naći pomiješano s poganstvom, čak i u arijskom kršćanstvu. Ovaj razvoj dogodio se u vrijeme, kada su visoko razvijeni šamani, donijeli posebno živ izljev religioznog osjećaja kod starih mongolskih rasa. S jedne strane, vidimo pojavu nove jedinstvene religije u Arabiji preko Muhameda kao reakciju na politeizam. S druge strane, nešto ranije, vidimo kako se u svojoj TAO svijesti uzdiže inicirani šaman, koji postaje osvetnik za one koji su otpali od stare monoteističke religije o Bogu. Atilu su nazivali 'bič božji'. Posvuda oko njega u njegovom kraljevstvu vidimo prinčeve koje je svrgnuo kako žive u sjaju i pompi, ali on, šaman, živi krajnje jednostavno. Priča se o njemu da su mu oči zasjale i da je zemaljska kugla zadrhtala kad je podigao mač. Ovaj bi veliki inicijal imao puni autoritet u atlantskom razdoblju; u naše bi vrijeme izgledao kao zločinac. Ista moć, koja je u svoje vrijeme izraz božanske vatre, u drugom se vremenskom razdoblju pojavljuje kao božanski gnjev. Zašto se ovako nešto događa? Uvijek je potrebno omogućiti daljnji razvoj. Ako se želi

napredovati u razvoju, pojedinačne se niti moraju - s višeg plana - ponovno harmonično povezati.

Također smo govorili o Druidskim svećenicima koji su poučavali ljude kroz bajke i mitove. Oni su u isto vrijeme bili iscjelitelji, svećenici, astrolozi; imali su inspiracijsko znanje. Kad su keltski element zamijenila germanska plemena, povukla se i vjera u stari oblik inspiracije. Čovjeku je povjereno osvajanje fizičke razine; postao je ratnik. S intuitivnom i produktivnom snagom suočeni smo u onom ženskom. Žena je postala svećenica koja je ujedno bila i iscjeliteljica, naprimjer Weleda. U to je vrijeme sva umjetnost liječenja bila u rukama žena; muškarac je istisnut na vanjski, fizički plan. To vidimo još u doba Merovinga i Karolinga. Tek se zahvaljujući znanosti koju se redovnici naučili od Maura, duhovni element sve više potiskivao. A od 16. do 19. stoljeća materijalističko razmišljanje je postajalo sve veće. Vidovnjaci popuštaju; oni su diskreditirani kao čarobnjaci i vještice. To je povezano s gubitkom sposobnosti da se uopće djeluje iscjeljujući pomoći psihičkih sredstava; liječenje na taj način više nije tako učinkovito. Paracelsus je još uvijek posjedovao te sposobnosti savršene.

To je povezano s prijelazom vodstva čovječanstva s Dhyan Chohana višeg reda, na drugog Dhyan Chohana. Kršćanska ezoterija iscjelitelja Dhyan Chohana naziva 'Sveti Mihael', koji je arhanđeo koji vodi čovjekov psihički idealizam. Čovjek postaje slobodan tek kada postane svjestan da je sve što se događa na fizičkom planu uzrokovano višim silama. Mora postati učenik arhanđela Mihaela.

Dva su entiteta igrala ulogu u Starom zavjetu: vodeći duh; on je harmoničan. Disharmoničan je Beelzebub, također Dhyan Chohan - on je vođa svih disharmonija na fizičkom planu; to morate razumjeti da bi znali zašto jedan oblik može imati destruktivan učinak na drugi. Od 16. stoljeća vojska Beelzebuba brojčano je nadmašila vojsku Mihaela. Mamom je Bog prepreka, koji sputava čovjeka da slijedi njegov pravi put. Bilo bi deplasirano da se ovo nastavi u sljedećem stoljeću.

Svi fizički događaji su sjene nadosjetilnih događaja. Bitka između duhovnih sila i materijalizma, odraz je borbe između vojske Beelzebuba i Mamona protiv Mihaela. Ta se bitka najprije morala voditi na višim razinama; tamo je prije trideset godina odlučeno u korist Mihaela, a sadašnja bitka ovdje na fizičkom planu odraz je toga. Bitka je odlučena na vrhu, ali za pojedinca do bitke još nije došlo. Ako današnji ljudi tome nisu dorasli, svi ćemo propasti i morat će doći novi ljudi. To pokazuje put, mjesto na koje pojedinac danas mora doći.

Drugo predavanje

Berlin, 1. srpnja 1904.

Čitanje Akaša kronike. Wolfram von Eschenbach

Nakon što sam prošli petak već rekao neke ezoterne stvari, ovo što danas imam za reći više neće biti tako čudno. Želio bih pokriti dio povijesti posljednjih nekoliko stoljeća iz Akaša zapisa. Zna da su svi događaji koji su se dogodili, na neki način zabilježeni u vječnoj kronici, u Akaša materijalu, koji je mnogo finiji materijal od svih materijala koji poznajemo. Zna da su svi događaji iz povijesti i prapovijesti zabilježeni u ovom materijalu. Ono što se obično naziva Akaša zapisi, teozofskim jezikom, nisu izvorni zapisi, već su odrazi stvarnih zapisa u astralnom prostoru. Da biste ih mogli čitati, potrebni su određeni preduvjeti, od kojih želim navesti barem jedan.

Za čitanje Akaša zapisa potrebno je vlastite misli staviti na raspolaganje silama i bićima koja teozofskim jezikom nazivamo 'Učitelji'. Učitelji nam moraju dati potrebne upute za čitanje Akaša zapisa, koji su napisani simbolima i znakovima, a ne riječima nekog postojećeg jezika ili onog koji je postojao prije. Sve dok još uvijek koristite moć koju ljudi koriste kada razmišljaju normalno - a svaka osoba koja nije eksplicitno naučila svjesno eliminirati svoje 'Ja' koristi ovu moć - do tada ne možete čitati Akaša zapise. Ako se zapitate: tko misli? - morat ćete sebi reći: ja mislim. - Kombinirate subjekt i predikat kada sastavljate rečenicu. Sve dok sami povezujete pojedinačne pojmove, nećete moći čitati Akaša zapise jer povezujete svoje misli sa vlastitim 'Ja'. Ali morate isključiti svoje 'Ja'; morate se odreći svake vezanosti. Sve što trebate učiniti je iznijeti ideje i pustiti da se kroz duh stvori veza između pojedinačnih ideja pomoću sila izvan vas. Stoga se treba odreći - ne mišljenja - već samostalnog povezivanja pojedinačnih ideja. Tada Učitelj može doći i naučiti vas da pustite duhu izvana da spoji vaše misli u ono što univerzalni kozmički duh može reći o događajima i činjenicama koje su se dogodile u povijesti. Kada više ne prosuđujete činjenice, tada vam se obraća sam univerzalni kozmički duh i vi mu svoj misaoni materijal stavljate na raspolaganje.

Sada moram govoriti o nečemu što će možda probuditi predrasude. Moram reći nešto što je dobra priprema za otklanjanje tvrdoglavog 'Ja' i time učenje čitanja Akaša zapisa. Zna kako se danas prezire ono što su redovnici radili u Srednjem vijeku: oni su žrtvovali intelekt. Redovnik nije razmišljao kao današnji istraživač. Redovnik je imao određenu svetu znanost, objavljenu svetu teologiju, čiji je sadržaj bio dan, nad kojim se nije trebalo odlučivati. Srednjovjekovni teolog koristio je svoj razum kako bi objasnio i obranio data

otkrivenja. Bio je to - što god netko danas o tome mislio - strogi trening: žrtvovanje intelekta danom sadržaju. Je li to, moderno rečeno, nešto izvrsno ili nešto za osudu, to ćemo ostaviti po strani. Ova žrtva intelekta koju je redovnik podnio, eliminacija prosuđivanja koje proizlazi iz osobnog 'Ja', navela ga je da nauči kako misao staviti u službu višeg. Tijekom kasnije reinkarnacije ono što je donijela ova žrtva stupa na snagu i omogućuje dotičnoj osobi nesebično razmišljanje i čini je genijem kontemplacije. Ako viša vizija, intuicija, uđe u igru, tada se te vještine može primijeniti na čitanje činjenica u Akaša zapisu.

Posebno je zanimljivo ponovno iz ove perspektive prikazati razdoblje u duhovnom razvoju Europe koje smo promatrali prije osam dana, mislim na razdoblje od 9. do 13, 14, 15. stoljeća. Ako je netko postigao tu nesebičnost u odnosu na sadržaj misli i s njom spojio ispravan osjećaj poštovanja i pobožnosti, kakav mistik mora imati, tada vrijeme pojavljivanja velikih duhova u svjetskoj povijesti često u svjetovnoj historiografiji izgleda potpuno drugačije. Kada pogledamo ovo razdoblje u Akaša kronici, pogled nam je fiksiran na veliku figuru koja nas može mnogo naučiti o tom vremenu, figuru koja se promatraču čini velikom, a okultistu još moćnijom nego obična osoba istraživač: Wolfram von Eschenbach.

Wolfram von Eschenbach uredio je njemačke, romaničke i španjolske legende. On je jedan od velikih iniciranih pjesnika koji su bili dovoljno nesebični da rade na velikom zadanom materijalu i koji nisu vjerovali da sami moraju izmišljati materijal. Veliki pjesnici poput Homera, Sofokla, Euripida i Eshila, nikada nisu morali tražiti materijal. Wolfram von Eschenbach jedan je od tih velikih pjesnika. U svojim djelima on nam predstavlja unutarnju duhovnu povijest razdoblja od 9. do 15. stoljeća, koje se izvana predstavlja kao pripremno razdoblje za naše doba, u kojem se kao što smo vidjeli, prvenstveno proučava sve što pripada vanjskom svijetu osjetila. Počinje s Kopernikom. Ljudi su fizičku razinu počeli shvaćati ozbiljno, a ne kao simbol viših razina kao što su činili oni raniji. Pogled na svijet starih nije bio lažni pogled na svijet, već pogled na svijet koji je polazio od drugačijeg gledišta: oni su pojave vanjskog svijeta promatrali kao simbole devahanskih stanja. Kopernik je rekao da fizički svijet više ne želimo gledati kao simbol, već želimo gledati sam fizički svijet. - Naravno da je to promijenilo cjelokupan svjetonazor ljudi. Za to vrijeme pripremano je fokusiranje na praktično, fizičko i materijalno. Ranije kulture, u kojima su naši fizički životi ovisili o tradicijama i autoritetima, prešle su u kulturu u kojoj su važne osobne sposobnosti. Sin seljaka je imao valjanost jer je bio sin seljaka, sin viteza je naslijedio prava svojih očeva. To se promijenilo tijekom ovog vremena. To je vrijeme osnivanja gradova. Posvuda su se ljudi sa sela okupljali i osnivali gradove; uzdigla se buržoazija, pojavili su se praktični izumi: izumljeni su džepni sat i umjetnost tiska. Ali to je samo vanjski aspekt stvari. Duše su bile usmjerene na praktične aspekte znanosti, kao što

se može vidjeti kod Kopernika, koje su se zatim dalje razvijale u razdoblju prosvjetiteljstva, a politički u francuskoj revoluciji. Trgovačka klasa njegovala je praktične interese, osobna učinkovitost bila je neophodna. Više nije bilo toliko važno jeste li potekli od ovog ili onog čovjeka. Za one koji slijede stvari u Akaša zapisu, situacija je takva da ono što se događa na fizičkoj razini kontroliraju više razine. Vodeći duhovi su pod utjecajem iniciranih koji rade na višim razinama. Brilljantne osobnosti vode do bića koja rade iza kulisa, sve do Bijele lože. Fizički aspekt je samo vanjski. Nutrina je rad najviših inicijata Bijele lože i njihovih glasnika koji dolaze u svijet.

Želio bih ukratko okarakterizirati ovu okultnu hijerarhiju. Imamo takva bića koja se nikada ne mogu vidjeti: Učitelje. Oni su od početka neprimjetni ljudima na fizičkom planu. Među njima su Chele, tajni učenici koji preuzimaju odgovornost prenošenja velikih zadataka Učitelja na fizičku razinu. Prvi, koji tamo podučavaju zovu se 'Hamsas', što znači 'labudovi'. Oni Chelas koji se nazivaju 'beskućnici' zovu se tako jer njihov dom nije na ovom svijetu, već je ukorijenjen na višim planovima. Oni ljudima daju lekcije koje su i samo dobili od 'Hamsas'. Oni su glasnici za briljantne ljude u svjetskoj povijesti. Naprimjer, također se može dokazati da su vođe Francuske revolucije bili povezani s tom duhovnom stranom svjetske povijesti.

Velika Bijela loža morala je poslati svoje izaslanike da pripreme i upute ljude kako bi mogli postati organi na fizičkoj razini koji provodi volju Učitelja. Isto je bilo i s Wolfram von Eschenbachom. U Srednjem vijeku znalo se da postoji Bijela loža, tada su je zvali 'Dvorac Grala'. U njemu je bilo bijelo bratstvo. Onaj koji je poslan da prenese osnivanje gradova u fizički svijet zvao se Lohengrin; bio je izravno podučen od jednog Hamse, a on je podučavao Heinricha L, koji se spominje kao utemeljitelj grada. To znači, da bi duše vremena trebale dobiti novi udar od 'beskućnika'.

U okultnom jeziku, dušu uvijek simbolizira ženska osobnost. Elsa od Brabanta predstavlja dušu vremena. Treba je udati za viteza koji pripada staroj tradiciji, Telramunda. Ali dolazi glasnik od Grala i oslobađa dušu vremena Elsu od Brabanta. Wolfram von Eschenbach ovo vrijeme karakterizira na način da je Heinrich odveden u Rim, gdje se unutarne, ezoterno kršćanstvo bori sa svjetskim neprijateljima kršćanstva, Saracenima. Lohengrin je 'beskućnik' kojeg se ne može pitati odakle dolazi. Ako ga pitate, to je protivno njegovom redu. Ima neku vrstu Janusove glave; s jedne strane mora gledati na okultno bratstvo, a s druge strane mora gledati na ljude koje mora voditi u fizičkom svijetu. Richard Wagner je često pronalazio dirljive riječi, naprimjer kada je natjerao Lohengrina da pjeva: 'sada ti hvala. moj dragi labude'. - To je trenutak kada ga labud napušta i on postaje ovisan o fizičkim uvjetima. Prebačen je u svijet koji mu nije posve prikladan; to nije njegov pravi svijet. Njegov svijet je onostrani svijet, pa ga se

mora promatrati kao beskućnika. Kada je njegova misija izvršena, beskućnik nestaje tamo odakle je došao. Kada se otkrije njegovo podrijetlo, mora nestati. To je teško za one koji su došli u kontakt s fizičkom razinom. Zato Elsa od Brabanta tri puta mora pitati odakle dolazi.

Dakle, vidimo da ovo vrijeme karakterizira inicijal Wolfram von Eschenbach u svojoj povezanosti s višim razinama. Lohengrin je glasnik, glasnik vitezova Grala. Vitezovi Grala su Bijela loža na Montsalvatu. Zadaća glasnika Grala, gralskih vitezova, bila je neprestano obnavljati stare tradicije pravog, istinskog kršćanstva. To je također bilo ono na što se mislilo kada su ljudi govorili o dvorcu Grala i samom Gralu. Vitezovi Grala zamišljeni su kao čuvari onoga što je na svijet došlo kroz pravo kršćanstvo. To je također naznačeno u Evanđelju po Ivanu: Riječ je tijelom postala. - Ono što je po Kristu preobraženo jest sama fizička egzistencija; preselio se u fizički svijet. Druge velike ličnosti bile su učitelji čovječanstva; Buda, Zoroaster, Pitagora, Mojsije - svi su oni bili učitelji. Oni su 'Put i Istina'; 'Život' u okultnom smislu je prije svega Krist; stoga je rečeno: nitko ne dolazi k Ocu osim po meni. - Život je mogao pronaći svoje posvećenje tek kad je Riječ izravno ušla u ljudsko tijelo. Ovo svođenje božanskog na fizičku razinu Bijela bi loža trebala uvijek iznova obnavljati. Stoga je zdjela Grala prikazana kao ista ona zdjela iz koje je Isus služio večeru Gospodnju i u koju je Josip iz Arimateje uhvatio krv na Golgoti. Na taj način treba očuvati i živjeti načelo kršćanstva, te mu dati novu snagu slanjem dvanaestorice vitezova Grala kao nastavljača apostola, da kao glasnici preuzmu nove zadatke.

To je bilo gledište kroz cijeli Srednji vijek, da bi Chela, 'labud', trebao poučavati ljude, ako se želi doći do važnog stupnja civilizacije. Tako je Wolfram von Eschenbach gledao i predstavljao povijest. Svatko tko zna čitati između redaka u Lohengrinu Richarda Wagnera otkrit će da je Wagner osjetio, ako ne intelektualno, ono barem emocionalno i intuitivno, da se tu nalazi nešto veliko. Stoga je vjerovao u obnovu umjetnosti kroz povezanost s nadljudskim. U Srednjem vijeku se to prikazivalo tako da kada je Elsa od Brabanta htjela protjerati Lohengrina na ovaj svijet, on se povukao, kako kaže Wolfram von Eschenbach, u Indiju. Konačno, dvorac Grala također je predstavljen kao da se nalazi u Indiji. Za rozenkrojčere se također kaže da su, kada su se povukli krajem 18. stoljeća, otišli u Aziju, na Orijent. Ovo je priča o osnivanju gradova u Srednjem vijeku, prema zapisima u Akaša kronici. Pojednost možda drugi mogu prikazati malo drugačije, ali u cjelini oni će uvijek biti dosljedni.

Treće predavanje

Berlin, 8. srpnja 1904.

Sakramentalizam. Dedal i Ikar

Je li znanje o onome što uči teozofija, zapravo nešto što je od posebne važnosti i značenja za šire krugove ili je teozofija nešto što je namijenjeno samo nekima, posebno onima koje to zanima? Ovo pitanje vodi do teme o kojoj se vrlo rijetko raspravlja, ali o kojoj se mora raspravljati: to je takozvani sakramentalizam i posebna zadaća naše trenutne korijenske rase. Postavlja se pitanje: što je sakramentalizam i kakav odnos prema njemu ima naša čisto ljudska zadaća? - Netko bi se mogao zapitati: kakvo je značenje za nekog obrtnika koji je cijeli dan u stolarskoj radionici, da sazna da je Lohengrin, kao izaslanik svetog Grala, nekoć nadahnuo najvažnije kulturne pokrete Srednjeg vijeka? Što sva ova priča o visokim duhovnim idealima znači za širu javnost? - Cijelo pitanje je odgovoreno kada se shvati bit sakramentalizma.

Danas, nadovezujući se na poglede Grka, želio bih govoriti o pojavi naše sadašnje, post-atlantske korijenske rase, u odnosu na prethodnu, atlantsku korijensku rasu, i povezati se s nekoliko drugih stvari o značenju sakramentalizma. Svi znate legendu o Dedalu i Ikaru, kao i legendu o Tezeju. Želio bih se ukratko dotaknuti nevjerojatno dubokog značenja koje leži u legendi o Dedalu i Ikaru. Priča se da je jednom živio čovjek po imenu Dedal koji je mogao stvoriti umjetnička djela koja su živjela, kipove koji su mogli vidjeti i čuti, strojeve koji su se sami pokretali. Sve je to Dedal razumio. Bio je cijjenjen u cijeloj zemlji, ali je bio i izuzetno ambiciozan. Imao je sestrina sila Talosa, kojega je poučavao i koji ga je ubrzo u nekim stvarima nadmašio. Rečeno nam je da je Talos mogao koristiti lončarska kola i da je također ovladao određenim vještinama koje su Dedalu bile strane. Naprimjer, Talos je proučavao čeljust zmije i došao na ideju da od zmijinih zuba oblikuje pilu. Tako je postao izumitelj pile. Usporedimo li ono što imamo u Dedalu i ono s čim smo suočeni u Talosu, vidjet ćemo da kod Dedala imamo posla sa stvarima koje su već postale strane našoj petoj korijenskoj rasi. Talos, s druge strane, izmišlja stvari koje su dio tehničkih vještina pete korijenske rase. Ako napravimo usporedbu s četvrtom korijenskom rasom, Atlantidanima, vidimo kako su Atlantidani mogli koristiti Vril silu, kao što mi koristimo paru za pogon lokomotiva, strojeva i tako dalje. Ova se umjetnost izgubila u post-atlantskom razdoblju. Nasuprot tome, naše vrijeme ima modernu sposobnost sastavljanja anorganskih predmeta u strojeve. Legenda nam želi prikazati ovaj prijelaz. Dedal tada uspijeva napraviti svojevrсно krilo s kojim se može uzdići iznad Zemlje. Njegov sin Ikar želi učiniti isto, ali ne uspijeva i propada. Ova usporedba iz grčkog duha

želi pokazati da različite epohe razvoja naše Zemlje imaju različite zadatke. Kad bi jedna epoha Zemljinog razvoja htjela preuzeti zadatak koji je pogodan samo za drugu, ona bi pritom nestala. Sve na svom mjestu, sve u svoje vrijeme.

Grčka legenda ima još nešto što je povezano s legendom o Dedalu. Nakon što je ubio Talosa, Dedal odlazi k Minosu na Kretu. Tamo je čudovište, Minotaur. Minotaur je suprotnost Sfingi. Minotaur ima glavu bika s ljudskim tijelom, Sfinga ima ljudsku glavu s tijelom životinje. Minotaur treba biti spriječen od njegovih razornih učinaka. Dedal bi ga trebao protjerati; to može učiniti tako da mu izgradi labirint. Minotaur se mora hraniti s ljudima. Svakih devet godina mora mu se žrtvovati sedam mladića i sedam djevice. Legenda o Tezeju povezana je s legendom o Minotauru. Tezej je bio Agejev sin. Naredio je da Tezej uzme mač i sandale ispod velikog komada stijene koje je njegov otac tamo sakrio. Nakon što je Tezej postigao razne stvari u Ateni, otišao je na Kretu kako bi svladao Minotaura i oslobodio grad Atenu od davanja sedam mladića i sedam djevice. Grci su uvijek tražili nešto vrlo posebno na Kreti. Za Likurga se također kaže da je učio na Kreti i imao svoj ustav za neku vrstu komunističke zajednice i donio to u Spartu, jer je na Kreti navodno postojao ustav koji je bio izvorni za sve stare svećeničke države; bili su ostaci starog atlantskog svećeničkog komunizma koji se odrekao svih osobnih posjeda. Uz svako izvorno utemeljenje religije povezana je neka vrsta komunizma. Čak i Platon vidi Kretu kao sjedište uzornog ustava. Ovaj svećenički ustav je ostatak starog atlantskog oblika. Dedal je uspio odagnati ono što je bilo štetno na Kreti jer je bio upoznat s životom Atlantide. U Minotauru vidimo predstavnika crne magije na Kreti. To bi sada trebalo prestati. Sada Atenjani više ne žele slati sedam mladića i sedam djevice na Kretu. Isplovio je Tezejev brod s crnim jedrima. Nakon što je svladao Minotaura, htio je podići bijelo jedro umjesto prethodno crnog. Crna magija bi trebala postati bijela. Uz pomoć Arijadnine niti, Tezej uspijeva u pothvatu i vraća se u Atenu [ali je zaboravio razapeti bijela jedra]. Ali Grci još nisu bili toliko napredni da bi bili posve dostojni bijelog puta. U Arijadninoj niti bi trebala vladati ljubav. Ali u to se vrijeme već ukazivalo na kršćanstvo na način da je načelo ljubavi - Arijadna - ukrao Bacchus, koji još nije bio razvio ovo načelo, koje se imalo širiti kroz kršćanstvo. Poput Herkula, Tezej se smatrao herojem, trkačem Sunca, inicijatom šestog stupnja.

Takav kompleks legendi postao je popularan u Grčkoj. Narod kao takav poznavao je te legende. Zašto su svećenici pokušali tajne svijeta uključiti u legende? Svaki svećenik smatrao bi ne svetim, štoviše previše profanim, dopustiti da u poeziju uđe bilo što a što nema duboko značenje. Svećeniku je bilo jasno da ljudi ne mogu lako razumjeti duboko značenje. Narodu se pričala basna, bajka, mit; u njima je ležao duboki smisao. To je osnovna karakteristika cjelokupne poezije starih. Što se više vraćamo, značenje postaje dublje. U to vrijeme nije bilo poezije koja nije imala duboko značenje.

Tek su kasnija vremena napustila ovo svećenički gledište i proizvela djela koja više nisu sadržavala duhovne misterije. Čak i na tržište treba iznositi samo ono što je proizašlo iz duhovnog života. Imajući to na umu, možemo reći da u to vrijeme nije bilo drugog vodstva osim svećeničkog. Tek kasnije kralja svećenika zamijenjuje svjetovni kralj. Tu slijedi prijelaz starih svećeničkih kraljevskih država u svjetovne kraljevske države - Arhont znači kralj upravitelj.

Primjer ovog gledišta je legenda o osnivanju rimske države. U davna vremena povijest se nije smatrala pripovijedanjem vanjskih događaja. Tek od Herodota povijest se priča kao kronika. To prije nije postojalo. Sve je dano u simboličnom prikazu. Ono što oči vide i uši čuju, tada je trebalo značiti nešto više, to je trebao biti izraz duhovnog. Kad je svećenik pokušao objasniti otkud rimski narod, rekao je sljedeće: kad god se nešto takvo ostvari, u svijetu stupa na snagu sedam svetih principa. Sve se događa u nizu sedam principa. Najprije božanski utemeljitelj ustaje s neba. Tada svećenik ukloni ono što je živo sa stvari; koja tada živi kao Kama. Tada se u Kami rađa Manas, um. Tijelo, samo po sebi sveto, živi na nebu. Nesveto je samo kad se zlorabi. To su četiri niža principa. Zatim moraju ući tri viša. Treba ući nešto što je savršenije, potpunije.

To se dogodilo kada je osnovan grad Rim. Prvo je došao Romul; on je došao iz nebeskih sfera, on je bio utemeljitelj. Rim je bio grad osnivač drevne Troje. Kralj Numitor od Alba Longe bio je potomak Eneje, koji se iskrcao u Laciju s trojanskim izbjeglicama. Samo trebamo razumjeti riječi: 'alba longa' je bijela, duga haljina koju nose katolički svećenici. Amulije znači: ne-žena, svećenik. Rim je bio svećenički grad kao grad kćer Troje. Numitor je čovjek volje. U početku je protjeran u šumu, ali postaje praotac osnivača grada Rima. Romul je utemeljitelj rimske kulture, prvi kralj. Također se stavlja među bogove pod imenom Kvirin. Drugi kralj je Numa Pompilius. Treći kralj je Tullus Hostilius; on je predstavnik Kame; vodi se rat; razvija se ono što je u teozofiji poznato kao Kama-Rupa. Četvrti kralj je Ancus Martius; on je predstavnik Kama-Manasa. Tamo se rade tehničke stvari. Kad je četvrto načelo sazrelo, pozvana je etruščanska kultura. Tarquinius Priscus, peti kralj, donosi Manas. Gradio je velike zgrade i vodovode. Ono što se naziva Manas predstavljeno je kod Tarkvinija Priska. Šesti princip je Budhi. Donosi blagoslove suživota kroz ljubav i pravdu. Servius Tullius šesti je rimski kralj. On je bio taj koji je stvorio red, koji je dao zakone koji su odgovali onima Etruščana. Sedmi kralj je Tarquinius Superbus, uzvišeni, koji je pao.

Tako je svećenik vidio nastanak grada Rima. To nije bila interpretacija, to je bila stvarnost. Gradovi su upravljani na način da je sedam načela bilo smjernica za vladanje. Ako na Zemlji išta treba napredovati, treba biti stvoreno prema slijedu sedam principa. Svećenik nikada ne bi učinio nešto što je njegov nasljednik trebao učiniti prvi. Sve je to zabilježeno u knjigama

hramova, koje su se zvale Sibilske knjige. To je bio, da tako kažem, plan povijesti. Svećenici su morali slijediti Sibilske knjige.

Ovdje se radi o spoznaji duhovnih sila koje su živjele u ovoj svećeničkoj kulturi. Vidimo da je svijet kontroliran i vođen duhovnošću. Tek kasnije ljudi su izgubili razumijevanje duhovne vladavine. Rečeno nam je o glavnom etruščanskom bogu Danu, koji je ustao od Zemlje dok je orao polje. Tehničke građevine i dekorativna umjetnost bile su obilježja etruščanske kulture. Svaki kamen etruščanske arhitekture pokazuje da tu postoji nešto posebno. Cilj je bio moći nositi najveći teret s najmanjom količinom materijala. To je načelo koje je u osnovi etruščanske arhitekture, svodova i lukova. Ova duhovno vođena kultura spustila se na fizičku razinu. Osobna učinkovitost sada ima prednost. Prestaje sva svijest da postoji veza između najniže djelatnosti i duhovnog. Okultistu je jasno da li je osoba koja stoji na određenoj točki čula nešto o božanskim namjerama i nakanama i da li je upila nešto od onoga što je iscurilo iz duhovnog, jer takva osoba i najobičnije stvari radi na potpuno drugačiji način od nekoga drugoga za koga to nije slučaj. Posvećenje koje se izliva iz viših sfera na zemaljski život, ne izliva se na isti način među onima koji se drže samo fizičke razine.

Bit je sakramentalizma da čovjek svakodnevicu prožme duhovnim posvećenjem. Svrha starih legendi bila je staviti ljudske duše u ispravne vibracije kako bi bile ispunjene duhovnom snagom. Najjednostavniji čin naivnog uma može se time posvetiti. To je nešto što je učinkovito i nastaviti će biti učinkovito. Svatko tko to zna, zna da je u našoj kulturi promjena nužna. Bez obzira koliko se trudili ovu fizičku razinu dovesti u sklad i red, to neće uspjeti sve dok radite samo na fizičkoj razini; ako se na jednoj strani stvori sklad, nesklad će nastati na drugoj strani. Ako pustite da duhovno djeluje, vidjet ćete da se svakodnevici pristupa na potpuno drugačiji način. To je sakramentalizam.

Ova ideja je i temelj kršćanskog sakramentalizma: iscjeljenje iz duhovnog plana. Sakrament je fizički čin koji se izvodi na način da se simbolično izražava duhovni proces. To je simbolika koja ima svoje opravdanje na višim razinama. U sakramentu ništa nije proizvoljno. Sve je, do najsitnijeg detalja, slika višeg okultnog procesa. Svatko tko želi razumjeti sakrament u kojem je ceremonijal slika duhovnog procesa, mora se upoznati s onim što stoji iza njega. To je okultni proces koji je skriven od vanjskih očiju. U svakom sakramentu ne događa se samo nešto intelektualno, nego se događa nešto što ima pravo, okultno značenje. Uzmimo, naprimjer, okultno značenje vatre. Vatra nije postojala u najranijim epohama razvoja. Mogla je nastati samo kada je Zemlja toliko zbijena da se ova vatra mogla stvoriti iz zemaljske materije. Stoga nam se izum vatre opisuje kao proces naše pete korijenske rase.

Prometej je donio vatru s neba na Zemlju. Stvaranje vatre dalo je našoj kulturi karakter. Shvatite kako bi bilo da nemamo vatre. U prvim epohama nije bilo vatre. Naš razvoj sve intelektualno, sve tehničko duguje vatri. Vatra je ono što vodi dolje na fizičku razinu. Materijalnu kulturu dugujemo vatri. Svećenici su stoga u vatri morali vidjeti nešto posebno. Stoga su u drugoj post-atlantskoj kulturnoj epohi perzijski čarobnjaci u vatri vidjeli ono što prvenstveno mora djelovati u sakramentu. Što je perzijski svećenik ceremonijalno postigao na svom oltaru? Okultizam zna da je bilo sedam Zoroastera. Povijesni Zoroaster je sedmi. Perzijski čarobnjak je imao poseban način proizvodnje vatre. Ovaj proces je bio slika velike kozmičke pojave vatre. Ondje je stajao perzijski mag sa svojim tirsom i izvodio svoje ceremonije, koje svaki okultist dobro poznaje, ali samo okultist. Ovaj proces je bio odraz velike kozmičke pojave vatre. Kad svećeničke škole više nisu shvaćale kako se stvara vatra tirsom, tražila se barem prirodna vatra. Prvo su vatru stvarali kresivom, a zatim su je širili takozvanom vječnom vatrom, koju su mogli paliti samo jedni od drugih. Kaže se da je vatra dobivena iz prirode učinkovitija od one proizvedene umjetnim putem. Kad je u Engleskoj 1826. i u Hannoveru 1828. izbila životinjska epidemija, ljudi su uzimali drvo i njime trljali vatru, jer su vjerovali da su time kuhane biljke učinkovitije.(?)

Čovjek mora stvarati duhovni život u svakom pokretu i svakom koraku; ponovno uvođenje toga zadaća je i nastojanje duhovnog pokreta. Sakramentalizam prijašnjih vremena mora se vratiti. Morate znati da je drugačije djelovati iz duha nego djelovati iz materijalnog. Naš cilj je pustiti duhovni život da ponovno poteče.

Četvrto predavanje

Berlin, 15. srpnja 1904.

Germanska mitologija

Znate da ako se vratimo unatrag u razvoju naše rase, dolazimo do atlantske korijenske rase, čije je kraljevstvo dno (današnjeg) Atlantskog oceana. A ako se vratimo još dalje, dolazimo do lemurske korijenske rase; to je rasa o čijoj organizaciji morate misliti da je potpuno drugačija od naše sadašnje korijenske rase, pa čak i od atlantske. Ljudi su živjeli na kontinentu koji se protezao južno od prednje i zadnje strane Indije, i koji je također danas postao morsko dno. Neki potomci ove populacije još uvijek su prisutni u Australiji. Ali gdje da tražimo drugu ljudsku rasu? Treba uzeti u obzir da je i treća ljudska rasa, Lemurijanci, izgledala potpuno drugačije od nas i također potpuno drugačije od četvrte ljudske rase, Atlantidana. Lemurijanci nisu imali ono što mi nazivamo pamćenje, predodžbe, razum; kod Lemurijaca je to bilo tek u začetku. Nasuprot tome, druga ljudska rasa bila je obdarena visokom duhovnošću, koja nije bila u ljudskim glavama, ali koja se može zamisliti kao stalna objava izvana. Druga ljudska rasa zvala se Hiperborejci. Živjeli su oko sjevernog pola, u Sibiru, sjevernoj Europi uključujući područja koja su postala mora. A ako zamislite ovu zemlju s nekom vrstom tropske temperature, dobit ćete predodžbu o tome kakva je Zemlja tada bila. Izvorno je bila naseljena ljudima koji su hodali uokolo kao pojedinci poput stvorenja iz snova. Da su bili prepušteni sami sebi ne bi mogli ništa napraviti. Bilo je mudrosti u zraku, u atmosferi, da tako kažem.

Tek u lemurijskom razdoblju došlo je do braka mudrosti i duše, tako da prije moramo zamisliti cjelokupnu duhovnost ljudi kao maglovitu. To je bilo sjeme maglovitog duha i sjeme svjetlosnog duha. Duhovnost koja je nastala kao klica u sinovima vatrene magle, a koja nam se još uvijek čini poznatom, nalazi se u južnim krajevima, u Lemuriji. U krajevima sjeverno od nas živjeli su ljudi, narodi, koji su bili obdareni sviješću snova koja je bila jasnija od Pitri svijesti. Sve u svemu, ne moramo misliti da su ljudi koji su gore živjeli ostali gore. Vršili su seobe koje su išle prema jugu. I te su se migracije nastavile dugo u vremenima kada je lemurijska rasa nicala na jugu. Postojale su, da tako kažemo, sjeverna lemurijska rasa i južna lemurijska rasa. Bilo je dvanaest velikih seoba. Ovih dvanaest velikih seoba postupno su dovele stanovnike različitih područja u međusobni kontakt. Također su doveli te ljude u područja nedaleko od naših, u područja koja se mogu nazvati srednjom Njemačkom, Francuskom, srednjom Rusijom, i tako dalje.

Sada morate zamisliti da govorimo o vremenu u kojem su već postojale ono što nazivamo višim životinjama. Lemurijanci su prikazivani kao nekakvi

divovi, a dolazili su u kontakt s ljudima koji su dolazili sa sjevera. To je rezultiralo s dva spola. Pojavila se rasa koja je postala osnova Atlantidana u ljudskoj prapovijesti; svi ti ljudi pomiješani su zajedno u ono što je sada Europa. Ne bismo trebali imati predodžbu da je to tako jednostavno kako je ovdje predstavljeno riječima. Dakle, iz ovog rodnog miješanja Hiperborejaca, Lemuraca i također kasnije Atlantidana, pojavili su se inicijati koji su se razlikovali od inicijata koje danas moramo smatrati svojim učiteljima; ovi potonji uglavnom dolaze s juga, lemurijskog kontinenta.

Na sjeveru, rekao bih, razvila se neka vrsta svijeta magle, a tri glavna posvećenika koje moramo tražiti ovdje na ovom otoku čovječanstva, u razdoblju koje se čak proširilo na pojavu našeg kršćanstva nazvani su: Wotan, Wili, i We, to su tri velika nordijska posvećenika. Oni svoje podrijetlo vuku na sasvim pravilan način, narodski bi se moglo reći, iz zemaljskog carstva, koje je još uvijek sadržavalo, neizmiješano, sve što je sada raspoređeno među ljudima. Na popularan način moglo bi se reći da je iz ovog zemaljskog kraljevstva proizašla rasa koja je bila vrlo različita od današnjeg čovječanstva. Ovom je generacijom dominirala sve-mudrost. Svećenici koji su poučavali nazivali su ovu sve-mudrost 'Sve-otac'. Zatim govorimo o dva kraljevstva, Nebelheimu i Muspelheimu. Nebelheim je Nifelheim sjevera, stanje sumračne magle Hiperborejske korijenske rase, za razliku od Muspelheima. Opisano je dvanaest potoka koji su bili pregrađeni, a zatim pretvoreni u led. Iz toga je nastala ljudska rasa, čiji je predstavnik bio div Ymir, a zatim životinjska rasa, krava Audhumbla. Sinovi ledenih divova došli su iz Ymira. Ljudi koji su bili intelektualno nadareni pojavili su se kasnije, također u smislu 'Tajne doktrine'. I tako njemačka legenda također govori da su [potomci Ymira i Audhumbla], Wotan, Wili i We, otišli na obalu i formirali ljude. Ovo se odnosi na one ljude 'Tajne doktrine' koji su nastali kasnije i koji su bili obdareni razumom.

Postoji stara istina u ovoj drevnoj germanskoj legendi. Također na je rečeno kako su kasnije nastale dvije velike seobe koje su išle s Dalekog istoka na Zapad [i sa Zapada na Istok]. Moramo zamisliti da je Keltsko stanovništvo prvo bilo tamo, a zatim formiralo koloniju. Ovo izvorno Keltsko stanovništvo bilo je potpuno pod utjecajem svojih inicijata. Širili su izvorna učenja Wotana, Wilija i Wea, i njihovog svećenstva. Kelti su imali svećenike koje mi nazivamo Druidskim svećenicima. Imali su središte u velikoj loži, Nordijskoj loži. To je sačuvano u legendi o kralju Arturu i Okruglom stolu. U stvari, ova loža nordijskih inicijata je postojala, sveta loža Ceridwen - Bijela loža sjevera. Kasnije je nazvana Red bardova. Ova je loža nastavila postojati i dugo u kasnija vremena. Raspuštena je tek u doba kraljice Elizabete. Tada se Red potpuno povukao s fizičke razine. Sve što imamo u drevnim germanskim legendama temelji se na tome. Sva germanska poezija seže do izvorne lože Ceridwen, koja se također naziva Čarobni kotao Ceridwen. Onaj koji je imao najveći utjecaj upravo u prvim stoljećima nakon rođenja Krista bio je veliki

inicijati Meredin, koji je do nas došao pod imenom čarobnjak Merlin. Nazivali su ga 'čarobnjakom nordijske lože'.

Sve je to izravno sadržano u drevnim keltskim tajnim učenjima. Tamo ćete naći naznaku onoga što su inicirani s Istoka morali dati. A ono što su im Kelti vratili bila je legenda o Balduru, legenda o bogu svjetla i bogu tame. Tako su inicijati sa zapada polako donosili ovu legendu inicijatima s Istoka, s mudrom namjerom da im kažu nešto važno. I u uvjerenju da mora doći još nešto, dodali su ovoj legendi nešto što još uvijek leži u budućnosti, naime propast bogova. Baldur se nije mogao oduprijeti padu. Stoga je pripremljen drugi potez nakon Sumraka bogova. Rečeno je da će se pojaviti novi Baldur, a taj 'novi Baldur' koji je najavljen ljudima nije nitko drugi do Krist. Ovdje na sjeveru te se stvari nisu mogle razvijati na isti način kao na jugu, primjerice u Grčkoj. Na sjeveru je bilo više muških bogova, na jugu su ljudi bili više odani kultu ljepote. Bilo je nešto svojstveno cijelom nordijskom elementu koji je postojao dugo vremena, ali je u isto vrijeme bilo klica propasti, borbena priroda. Tako imamo Wotana, Wilia i Wea na sjeveru i Lokija pored njih. Loki je pohlepa, želja, a to nordijski svijet čini borbenom prirodom, koja u sebi ima element Valkira. To nadahnjuje na borbu. To je nešto što je nordijski element oduvijek imao. Loki je bio sin želje; Hagen je kasniji oblik izvornog Lokija.

A sada nekoliko riječi o tome kakav je inicijati bio u to vrijeme. Kada je bio iniciran i time se upoznao s duhovnim moćima, to je bilo izraženo riječima: otputovao je u kraljevstvo dobrih umrlih, u kraljevstvo Alfen, u Alfgard, kako bi tamo mogao dobiti zlato Nifelheima - zlato je simbol mudrosti. Siegfried je bio inicijati starog germanskog elementa u vrijeme kada se širilo kršćanstvo. On je zapravo bio neranjiv, ali je još uvijek imao ranjivu točku jer je Loki, bog želje u obliku Hagen, još uvijek bio prisutan u ovoj nordijskoj inicijaciji. Hagen je taj koji ubija inicijata na slaboj točki. Brünhilde je sličan lik u legendi o Nibelunzima, žensko božanstvo slično Pallas Ateni. Na sjeveru znači utjelovljenje divljeg, ubojitog borbenog elementa. Stari germanski inicijati su dani u Siegfriedu. Borbeni element izražen je starim germanskim viteštvom. Budući da je prvenstveno bio svjetovni element, svjetovno viteštvo moralo je pratiti svoje podrijetlo od Siegfrieda kao inicijata sve do 8, 9, 10 i 11. stoljeća. Ishodište ovog viteštva bio je Okrugli stol kralja Artura. Odatle su dolazili veliki vitezovi, odnosno oni koji su željeli postati vodeći vitezovi morali su ići na Okrugli stol kralja Artura. Tamo bi naučili svjetovnu mudrost, ali s njom je bila pomiješana volja za borbom, Loki-Hagen element.

Osobito je u germanskom elementu trebalo pripremiti nešto što bi se posebno moglo pojaviti u nordijskom elementu. Ovdje bi se moglo pripremiti nešto što je povezano s razvojem čovjeka na fizičkom planu. Znamo da se tamo dogodio silazak Najvišeg na fizičku razinu; ono osobno je oblik Najvišeg

na fizičkoj razini. Tu se razvio osobni element, osobna borbenost, koja je možda najviše razvijena kod Hagenaa.

Vratimo se Lemurijancima. Lemurijanci još nisu imali ono što ljudi danas nazivaju ljubavlju. Između muškarca i žene nije bilo ljubavi. Seksualnost se vjerojatno pojavila; ali ljubav će tek kasnije posvetiti spolnost. Ljubav u modernom smislu još nije bila prisutna ni kod Atlantidana. Ljubav se mogla razviti tek kad je osobni element dobio važnost. Na kraju razdoblja Lemurije postojao je neobičan sustav u određenim područjima. Čovječanstvo koje je živjelo u određenim područjima sustavno je podijeljeno u četiri skupine. To znači da osoba iz prve skupine - recimo skupine A - nikada nije smjela oženiti osobu iz skupine B. Ljudi iz skupine A morali su stupiti u brak s osobama iz skupine C, a ljudi iz skupine B morali su se vjenčati s osobama iz skupine D. Time je izbjegnuta osobna samovolja, odnosno isključeno je osobno. Ova je podjela napravljena u službi cijelog čovječanstva. U to vrijeme nije bilo ničega od osobne ljubavi. Osobna samovolja u ljubavi tek se polagano razvijala; bila je to ljubav koja se u potpunosti svodila na fizički plan, a to se tada tek spremalo. Što se dalje vraćate u prošlost, to ćete više uviđati da erotika igra sporednu ulogu. Čak ni u ranom razdoblju grčkih pjesnika nije igrala gotovo nikakvu ulogu. Ali igra posebnu ulogu u njemačkoj poeziji Srednjeg vijeka. Vidite ljubav predstavljenu u dva oblika, vidite ljubav predstavljenu kao ljubav i kao želju. Sudbine koje je Siegfried morao pretrpjeti bile su rezultat upletenosti osobnog. Vratite se u Rim i vidjet ćete da se brak vodio na potpuno drugačijim načelima. I u Grčkoj se u početku nije znalo za osobnu ljubav; to je došlo kasnije.

Tada je u Srednju Europu došlo kršćanstvo. Vidjeli smo da je u početku kršćanstvo uvedeno u Srednju Europu zadržavajući staro. Polako se ideja o liku Baldura transformirala u ideju o liku Krista. To je trajalo nekoliko generacija; Bonifacije je dakle našao pripremljen teren.

Legenda o kralju Arturu i njegovom Okruglom stolu postupno se povezivala o legendi o svetom Gralu. Tu vezu je prvi donio pravi inicijant u 13. stoljeću, Wolfram von Eschenbach. Siegfriedova inicijacija još uvijek je bila stara inicijacija. Svjetovno viteštvo također je još igralo ulogu, i to kroz opasnost izdaje, kroz element želje i samoljublja. Tek kad je netko prevladao ovaj element, tek kad ga se potpuno oslobodio i tek kad se uzdigao od načela svjetovnog viteštva do načela duhovnog viteštva, mogao je postići duhovnu inicijaciju. To je ono što Wolfram von Eschenbach predstavlja u Parsifalu. Prije svega, Parsifal pripada svjetovnom viteštvu. Otac mu je umro od posljedica izdaje na putu za Orijent. Ovo se temelji na činjenici da je otac već tražio višu inicijaciju; ali budući da je još uvijek imao element stare inicijacije, bio je izdan. Preko svoje majke, Herzeleide, Parsifal je trebao biti otuđen od fizičke razine; stavila mu je na glavu kapu budala. Ipak, Parsifal biva uhvaćen u struju svjetovnog viteštva i dolazi na dvor kralja Artura. Da

je Parsifal namijenjen kršćanskoj struji govori nam činjenica da on dolazi u dvorac Svetog Grala. Dobio je važnu lekciju: ne tražiti previše. To ne znači ništa drugo nego pronaći u sebi točku smirenja, pronaći unutarnju smirenost i mir, i više se šetati radoznavo vanjskim svijetom. Parsifal ne pita, kada hoće ući u dvorac. Prvo je odbijen. Ali tada dolazi do bolesnog Amfortasa. Kroz kršćansku inicijaciju vođen je više.

Kako god pogledate Wolfram von Eschenbacha, vidjet ćete da je bio inicijant. On je povezo ova dva kruga legendi jer je znao da se ono što nazivamo ujedinjenjem Arturove lože s ložom Grala već dogodilo. Loža Artura bila je potpuno apsorbirana u ložu Grala.

Peto predavanje

Berlin, 22. srpnja 1904.

Reinkarnacija

Danas bih želio s vama razgovarati o nečemu što ima daljnju vezu s onim što sam već rekao prije. Iako teozofski pokret postoji već 29 godina, još uvijek se temeljna učenja često krivo shvaćaju. Naprimjer, učenje o reinkarnaciji često tumače oni koji možda nikada nisu čuli ništa osim imena ili nekoliko pojmova, često se shvaća kao da podučavamo seobu duša kroz različita tijela i također kroz životinjska tijela. U izvjesnom smo smislu za to optuženi.

Reinkarnacija u životinjskim tijelima podučavana je u Egiptu i Grčkoj, a ne možemo a da ne vidimo da se također uvijek iznova može pronaći u Indiji kao vanjsko učenje. Istina je, i to se ne smije osporavati: u ezoternim učenjima posvuda se kaže da je ono što danas nazivamo ljudskom dušom prošlo kroz faze razvoja za koje se kaže da su se dogodile u životinjskim tijelima. Tome, čini se, posebno pridonosi jedna, s druge strane, izuzetno zanimljiva okolnost, a to je činjenica da daleko najveći broj svih bajki, legendi i basni zapravo potječe iz Indije. Ako prođete kroz bajke o životinjama i druge bajke iz raznih zemalja Europe, naći ćete veće ili manje promjene, ali ćete vidjeti da se osnova mnogih europskih bajki može pronaći u starim indijskim knjigama. To nas ne čudi, budući da kulture zajedno pripadaju petoj korijenskoj rasi, koja se iz pustinje Gobi preko Egipta i Grčke proširila u Europu. Ne čudi nas činjenica da su inicijati raznih naroda predavali učenja u obliku basni. Ali mora nam biti jasno značenje bajki koje se događaju u životinjskom svijetu. Stoga će vam se problem reinkarnacije pokazati u novom svjetlu, koje vjerojatno još nije općepoznato.

Indijska kultura proširila se po cijelom svijetu, iako se danas doživljava kao nešto strano. To možete prepoznati iz činjenice da je Buda rano uvršten u redove katoličkih svetaca pod imenom Jošafat. To se dogodilo prije mnogo stoljeća. Zahvaljujući Ivanu iz Damaska, koji u legendi o svecu opisuje cijeli Budin razvoj, Budino unutarnje učenje uspjelo je biti ugrađeno u katoličko kršćanstvo. Odbačen je samo vanjski izraz budizma. To bi trebalo rasvijetliti ogromnu važnost koju indijska kultura ima za cijelu petu korijensku rasu.

Postoji velika zbirka od mnogo stotina basni, zbirka Jatakam. Baš kao što su se ova bajke širile u Indiji tijekom prošlih stoljeća, u njima je Buda uvijek igrao ulogu. Rečeno nam je da je Buda bio utjelovljen kao ova ili ona životinja, kako je živio tu i tamo kao ova ili ona životinja, kako se ponašao u životinjskom svijetu i kako ga se sjeća. A onda obično slijedi moralna lekcija o tome kako se treba ponašati u sličnim slučajevima. Forma basne smatrala

se izvrsnim odgojnim sredstvom za kraljevske sinove. Ova se pedagoška metoda također koristila i u Europi.

Svi znate priču da kada pogledate u Mjesec, u njemu možete vidjeti životinjski lik. U svakom slučaju, neki ljudi to vide kao životinjsku figuru; najčešće je zec. Način na koji je zec ušao na Mjesec ispričan je na različite načine. Ovo također seže do indijske zbirke basni Jatakam. Jednom u svojim brojnim životima, Buda je bio zec, živio je u šumi i imao tri prijatelja. Njegov prvi prijatelj bio je šakal, drugi prijatelj bio mu je majmun, a treći prijatelj bila mu je vidra. Tako je živio s te tri životinje i kao zec je već tada bio vrlo napredno biće, tako da je mogao podučavati životinje na razne načine. Davao im je pouke i prije svega ih poučavao da treba svetkovati svetkovine i prinostiti žrtve na blagdane. Reče im: nadasve se moraš truditi da od onoga što imaš za hranu nešto uštediš, i to moraš dati onim koji ti dolaze i pitaju, kako bi i oni mogli dostojanstveno prinijeti žrtvu na blagdan. Sada je došao blagdan. Jedna od životinja otišla je u susjedno područje i zatekla ljude zauzete skupljanjem ribe za hranu. Nakon što su ljudi otišli, životinja je pomislila: mogu uzeti nešto za sebe. Ali želim se zaštititi, i onda sam pomislio pa rekao: pripada li ova hrana nekome? - Budući da se nitko nije javio, uzela je hrane. Druga zvijer je učinila isto, a zatim i treća zvijer. Sada su došli predviđeni dani blagdana. Tada se bog Indra prurušio u Brahmana i otišao posjetiti razne životinje. Indra je došao do prve životinje i upitao je: možeš li mi dati malo hrane za žrtvu? - Životinja je ispričala kako je pronašla hranu. Tada je Indra rekao: želim se vratiti i uzeti nešto od toga. - Na isti način je zatim otišao do druge i treće životinje. Ali zec se bijaše najeo trave i reče sam sebi: ako sad tko dođe k meni da me što traži, ne mogu mu dati trave; ponudit ću mu se kao hrana. - Kada je Indra došao i zamolio ga za dar, zec reče: nemam ništa što bih ti mogao dati, ali nudim ti sebe kao hranu. Zapalite vatru, moći ćete me ispeći pa pojesti. Samo vas molim da niti jedan kukac koji se nađe na meni ne strada. - Indra je vidio koliko je zec napredovao u moralnom smislu i pobrinuo se da mu vatra ne može naškoditi, tako da je zec ostao neozlijeđen. Kad je zec pred sobom imao boga Indru, reče: o mudri bože Indra, ostani tu, želimo zajedno objaviti učenje. - A bog Indra odgovori: da, želimo ga naviještati na takav način da se nikada više ne može ugasiti tijekom svih doba svijeta. - I uze pero i nacрта zeca na Mjesecu, koji je sada vidljiv kroz sva doba svijeta.

Dakle, ovo je basna o Budi, koji je kao zec prenesen u životinjski svijet i koji se potpuno žrtvuje. Ovo je basna osmišljena da duboko prodre u duh onih kojima je ispričana, pripremajući ih na taj način za kasniju inkarnaciju, kako bi duše tada postale zrele da same potraže istinu. To je bila cijela poanta basni. Izvorno se basne nisu pričale kao danas, kada ne znamo zašto se neka životinja ponaša na određeni način. Umjesto toga, ljudi su računali na činjenicu da su dok su pričali priču, ljudi imali predodžbe određenih slika, koje imaju učinak na kauzalno tijelo i pojavljuju se kao osjećaj za

istinu u sljedećem životu. Basne nisu pričane da ljudima pruže estetski užitak, već da pripreme duše da, kad se nakon mnogo godina ponovno rode, budu spremne da lakše upijaju istinu. Ako bi takva basna trebala imati ovo značenje, ako bi trebala stvoriti, takoreći, duhovni oblik kako bi duša kasnije mogla apsorbirati čistu istinu, onda čistu istinu mora imati u sebi, inače se u astralnim tijelima i kauzalnim tijelima ljudi, neće pobuditi takve vibracije koje bi im omogućile da kasnije apsorbiraju pravu istinu. Ali upravo u ovoj basni postoji tako nevjerojatno dubok smisao, i tako je fino poetična, da bismo bili vrlo iznenađeni drevnim Rishijima - kad ne bismo znali da su oni bili ljudi koje su podučavali Deve. A iznenadili bismo se i kad ne bismo znali da je ova basna povezana s temeljnom činjenicom, a to je odnos ljudske duše prema svim drugim bićima u prirodi.

Sada razmislite kako se odvijao čitav proces našeg zemaljskog života. Sada smo u četvrtom krugu, a prethode mu treći, drugi i prvi krug. U prvom krugu smo svi mi ljudi već bili tu, ali ne u obliku u kojem smo sada. Imali smo bitno drugačiji oblik. Došli smo kao Pitri s ranijeg planeta i započeli našu vožnju Zemljom u prvom krugu. Tamo smo prošli kroz kraljevstvo minerala. Mi kao Pitris mogli smo surađivati na oblicima mineralnog kraljevstva koji su stvoreni u to vrijeme. Kraljevstvo minerala tada je izgledalo sasvim drugačije nego danas; nije bilo kristalnih oblika; sve fizičke tvari bile su u mineralno-elementarnom stanju, uključujući ono od čega su sačinjena ljudska, životinjska i biljna tijela. U ovom prvom krugu biljke, životinje i ljudi još nisu bili živi - ako uzmemo u obzir vanjski oblik - sve je bilo duhovno živo, ali još nije bilo u obliku. Forme koje su nastale u prvom krugu i koje su potom postale koštani sustav pripremili su Pitriji kao mineralnu podstrukturu.

U drugom krugu Pitri su pripremili svoju biljnu bazu. Sve ono što je kasnije nastalo po uzoru na probavni i dišni sustav još nije bilo oblikovano kao danas, već je bilo pripremljeno kao podstruktura. Osim toga, kraljevstvo minerala nastavilo se razvijati kao neka vrsta neovisnog bića. Neovisno mineralno kraljevstvo nastalo je jer nije sve što je nastalo u jednom krugu bilo prikladno za apsorbiranje u višu razinu biljaka. To je bilo odvojeno. Sada vas molim da proces prepoznate u svoj njegovoj važnosti. Tada su ljudi formirali svoju biljnu podstrukturu. Da smo tijekom drugog kruga, imali samo one tvari koje su nastale tijekom prvog kruga, nikada ne bismo postigli višu razinu biljne izgradnje. Tijekom druge runde, mi, kao ljudski Pitri, izveli smo izrazito sebičan čin. Rekli smo sebi, da tako kažemo, da iz kaše želimo ubaciti ono što nam treba, a izostaviti ono što nam ne koristi za daljnji razvoj. U kulturi Pitri mi smo iz sebe izbacili kraljevstvo minerala. Postali smo napredniji na račun mineralnog kraljevstva.

U trećem krugu odbacili smo biljno carstvo kao entitet za sebe. Tu su nastale prve biljke. Upili smo sve što nam je potrebno za formiranje naših

sustava kako bismo mogli izgraditi Kamu i pokrenuti cirkulaciju krvi. Kao rezultat toga, uzdigli smo se u životinjsko carstvo i druga bića potisnuli u biljno carstvo. Životinjsko carstvo smo osvojili u trećem krugu. Međutim, životinjsko carstvo tog vremena ne može se usporediti ni s jednim oblikom koji postoji danas.

Tijekom četvrtog kruga razvili smo se u ljude uzimajući ono što nam je potrebno iz životinjskog carstva na vrlo sebičan način. Drugo smo odvojili, a ono što je bilo odvojeno postalo je današnje životinjsko carstvo.

Tako smo se tijekom prve runde u početku razvili kao mineralna bića. Tijekom drugog kruga odvojili smo mineralno carstvo, tijekom trećeg kruga odvojili smo biljno carstvo, i tijekom četvrtog kruga odvojili smo životinjsko carstvo. Što su minerali, biljke i životinje? Minerali, biljke i životinje su razvojni elementi naše prirode proizašli iz nas samih i nekada bili povezani s nama. Sve što nismo mogli iskoristiti dali smo Zemlji da se može samostalno razvijati. Ako pogledamo životinjsko carstvo, to je ista stvar koju smo izbacili, koja je još u trećem krugu bila jedno s nama. Sada okultist kaže: ono što danas vidite u životinjskom carstvu, nije nešto odvojeno od vas, to je nešto što je u trećem krugu još uvijek bilo u vama i imalo moć u vama. Tijekom četvrte runde izbacili ste to iz sebe. Bijes šakala, lukavstvo lisice, vaši su karmički elementi. Lisica je stvorena od lukavstva koje je bilo u tebi, gnjev koji si imao, napravio je šakala. Dakle, cijelo životinjsko carstvo je vaš vlastiti Kama svijet. Sami ste osmislili i stvorili životinjski svijet. Ono što je danas postalo fizičko u životinjskom carstvu, bili su procesi unutar vašeg vlastitog Kama tijela tijekom trećeg kruga. Pogledajte životinje i pogledat ćete vlastitu prošlost. - Do ovih smo razina došli ostavljajući druge ispod nas. Sada također kupujemo višu razinu savršenstva i putem druge guramo natrag. Svaki asketa kupuje vlastito savršenstvo tako što drugu osobu uranja u još veći slijepi osjetilni bijes. To je vječna potreba.

Cijeli razvoj uvijek ide naprijed i naprijed. Kraljevstvo minerala koje je nastalo tijekom prvog kruga razvijalo se neovisno tijekom drugog i trećeg kruga, a u četvrtom krugu poprimilo je oblike kakve danas poznajemo. U petom krugu ga više neće biti, raspršit će se na kraju četvrtog kruga, otpast će kao što s drveta otpada sasušena kora. U sljedećem krugu, petom, najniže će biti biljno carstvo, u sljedećem životinjsko carstvo, a u sedmom krugu bit će samo ljudi.

Minerali su kao oblici dosegli najviši stupanj razvoja. Supstanca im je potpuno ravnodušna. Preobrazbom raspršenih oblika poprimit će drugačiju strukturu i tvoriti izvorni oblik novog svjetskog sustava. Na kraju sedme runde ljudsko će se kraljevstvo raspasti. To je slučaj kada je tvar prošla normalan razvoj. Svako kraljevstvo smo kupili odvajanjem onog ranijeg. Da bi ljudi postali takvi, morali su pustiti kraljevstvo minerala, carstvo biljaka i carstvo životinja da ih napuste odbacujući ih. Sada smo malo prešli sredinu

Kalpasa - svjetskog doba. Razvoj u drugom poluvremenu je da moramo vratiti u sebe ono što smo prethodno izbacili i obraditi to na višoj razini. To se mora dogoditi sa životinjskim carstvom, biljnim carstvom i mineralnim carstvom. U životinjskom carstvu svoje strasti imamo raširene kao na velikom platou.

Kada pričamo basne, astralni proces koji se odvija u nama možemo prenijeti u životinjsko carstvo. Dakle, možemo pripovijedati radnje u životinjskom carstvu, a pripovijedamo i vlastite strasti. A kad pričamo priču o prevladavanju strasti kod životinje, tako prevladavamo priču o prevladavanju strasti u sebi. Okultistu je jasno da kada govori o vlastitom tijelu, govori o onome što je sam oblikovao, jer mi smo svoja tijela formirali tek tijekom četvrtog kruga. Sada živimo u Kami, a suočeni smo sa borbom između Kame i Manasa. Ako gledamo prema višim stupnjevima, tako se pripremamo za daljnji etički razvoj. Ako su naše ideje povezane s nižim razinama Kame, onda su one blisko povezane sa životinjskim razinama trećeg kruga.

Okultist kaže: svijet ljudi je maya. Puno istinitije pričam priče ako izostavim varljiva ljudska tijela i ispričam priču s likovima iz životinjskog svijeta. Ljudsko biće duguje svoje fizičko tijelo ukupnom makrokozmičkom razvoju. Međutim, Kama ljudsko biće je zaostalo u ukupnom razvoju. Ako radite nešto što se više ne može ispraviti, tada vaše tijelo ne odgovara onome što jeste. Makrokozmos bi zahtijevao da čovjek bude na višoj razini. Ono što nadvladava tijelo do te mjere da potpuno odgovara makrokozmičkoj slici predstavlja zec, koji žrtvuje fizičko tijelo u vanjskoj vatri i razvija se prema drugoj strani.

Šesto predavanje

Berlin, 30. rujna 1904.

Misterija Druida i Drota

Naše srednjovjekovne priče - Parsifal, Okrugli stol, Hartmann von Aue - sve nam pokazuju, iako obično shvaćene samo u vanjskom smislu, ezoterična utjelovljenja mističnih istina. Gdje je njihovo podrijetlo? Podrijetlo moramo tražiti prije širenja kršćanstva. Ono što je živjelo u Irskoj, Škotskoj [i Skandinaviji] organski je izraslo u kršćanstvo. Odvedeni smo do određenog središta iz kojeg je proizašao ovaj duhovni život. Duhovni život [Europe] potekao je iz središnje lože u Skandinaviji, lože Drota, lože Druida. Druid znači hrast. Zato se izvana kaže da su stari Germani dobili upute pod hrastovima.

Droti ili Druidi bili su drevni germanski inicirani. U Engleskoj su [druidske lože] postojale sve do vremena kraljice Elizabete. Sve što čitamo u Eddi i možemo pronaći u drevnom germanskom svijetu legendi seže do hramova Drota ili Druida. Pjesnik [ovih saga] uvijek je druidski svećenik. Legende ne predstavljaju samo nekakav simbol ili alegoriju - i to također, ali i druge stvari.

Uzmimo primjer: znamo legendu o Balduru, znamo da je Baldur nada bogova, da ga je imelom ubio bog Loki; bog svijetla je ubijen. Cijela ova pripovijest ima duboki misterijski smisao, koji su oni koji su bili inicirani ne samo naučili, nego su i morali iskusiti.

Na inicijaciji u misterije Druida i Drota, prvi čin zvao se 'pronalaženje tijela Baldura'. Smatralo se da je Baldur uvijek živ. Potraga se sastojala u potpunom prosvjetljenju o prirodi čovjeka; Baldur je bio čovjek kakav je izgubljen. Nekada davno nije živio današnji čovjek, nego drugi koji nije bio diferenciran, nije potisnut do točke doživljavanja strasti, [koji je još uvijek živio] u finijoj, prolaznoj materiji - Baldur, svijetli čovjek. Uz stvarno razumijevanje, stvari koje nam se čine kao simboli mogu se shvatiti u višem smislu. Ovaj čovjek koji nije uronjen u ono što sada nazivamo materijom je Baldur. On živi u svakome od nas. Druidski svećenik morao je tu višu osobu potražiti u sebi. Bilo mu je jasno od čega se sastoji ta diferencijacija, od visokih prema nižim [razinama čovječanstva]. Tajna svih inicijacija je rađanje višeg čovjeka u sebi. Ono što svećenik prolazi brže, [obični] ljudi će proći u dugom razvoju. Da bi ti Druidi bili vođe ostatka naroda, morali su primiti ovu inicijaciju. Osoba koja je dublje sada mora nadvladati materiju i ponovno dosegnuti to više stanje. Ovo rođenje višeg čovjeka odvija se na određeni, sličan način u svim misterijima. Ljudi koji su nestali u materiji morali su biti oživljeni; trebalo je proći kroz niz iskustava - stvarnih

iskustava koja ne mogu biti poput ni jednog osjetilnog iskustva na ovom planu.

Faze [inicijacije]: Prva [faza] je bila da su nekoga doveli pred takozvano prijestolje nužnosti. Čovjek je stajao pred ponorom; doista se iz prve ruke iskusilo kakav je život u nižim kraljevstvima prirode. Čovjek je mineral i biljka, ali današnji čovjek to ne može doživjeti, [on] ne može iskusiti ono što iskuse elementarne tvari, a ipak ono što je od željeza i sila u svijetu, dolazi od činjenice da smo i mi minerali, biljke.

Sljedeća faza upoznala je ljude sa svime što živi u životinjskom carstvu. Sve što živi u strastima i željama moralo se vidjeti kako navire i kovitla se zajedno. Čovjek je to morao pogledati, jer je svrha inicijacije pogledati iza kulisa kozmičke egzistencije. Čovjek ne zna da njegova fizička ljuska samo pokriva ono što se kovitla astralnim prostorom. Veo maye je stvarni pokrivač, i tko god je iniciran mora vidjeti iza njega - pokrov padne, osoba će [vidjeti] jasno. To je poseban trenutak: svećenik je postao svjestan da su [pokrivači] sadržavali impulse koji bi bili užasni kad bi ih se otpustilo.

Treća etapa je vodila prema velikoj prirodi. Ovo je faza koju ljudi vrlo teško razumiju bez pripreme. Činjenica da tamo počivaju moćne okultne moći i da se svjetske strasti izražavaju u tim prirodnim silama, nešto je što ljude čini svjesnima da postoje sile koje ne doživljavaju na isti način kao vlastitu patnju.

Hijerofant je sljedeću kušnju nazivao 'predaja zmije'. Legenda o Tantalu objašnjava učinke toga. Prednost sjedenja u vijeću bogova [poput Tantala] može se zloupotrijebiti. To je stvarnost koja uzdiže ljude iznad njih samih, ali ih vezuje za opasnosti koje nisu pretjerane u tantalovoj kletvi. Ljudi u pravilu kažu da ne mogu ništa protiv zakona prirode. To su [kreativne] misli. Ništa se ne može učiniti s mišlju koja je samo sjenovita misao u mozgu; s kreativnom mišlju koja gradi i konstruira stvari svijeta, produktivno plodna, umjesto one pasivne, imamo onu koja je prožeta duhovnom, intelektualnom snagom. Ispuhana gusjenica je [samo] ljudska gusjenice; prožeta [produktivnom] mišlju, to je živa gusjenica. Djelotvorna, stvaralačka snaga misli ulijeva se u školjku, tako da svećenik može ne samo promatrati svijet, nego i djelovati u njemu kao mag. Opasnost je od zlostavljanja. Na ovoj razini okultist dobiva određenu moć pomoću koje je u stanju prevariti čak i viša bića. On ne samo da mora obrazlagati istine, već ih mora i doživjeti; odlučiti je li nešto istina ili laž. To znači: predaja zmije od strane hijerofanta.

U duhovnom svijetu postoji okosnica [kao u fizičkom], gdje se odlučuje da li će vam mozak postati duhovan. Čovjek prolazi kroz ovaj proces na [trećem] stupnju inicijacije, ['hod u labirint']. On je podignut iz Kame i snabdjeven duhovnom okosnicom, da bi se podigao u vrtlog duhovnog mozga. Zavoji

labirinta isti su na duhovnom planu kao i zavoji mozga [na fizičkom planu]. Čovjek ulazi u labirint, u zavoje unutar više razine.

Tada se morao zakleti na tajnost; pred njim je ležao goli mač i morao je dati najjaču zakletvu. To je značilo da će čovjek sada šutjeti o svojim iskustvima onima koji nisu bili inicirani poput njega. Te jedinstvene tajne nikako se ne mogu lako podijeliti. Ali on [posvećenik] je imao priliku oblikovati legende na takav način da budu izraz vječnog. Ako ste se mogli izraziti na ovaj način, prirodno ste imali veliku moć nad svojim bližnjima. Tko god stvori takvu legendu, utiskuje nešto u ljudski duh. Ono što se [obično] govori na ovaj način ponovno se zaboravlja, a samo nekoliko stvari preživi smrt. Vječne istine najduže nadžive smrt. Malo manjih znanstvenih nadživi smrt. Vječne da, [koje traju], i ponovno se pojavljuju u novoj inkarnaciji. Druidski svećenik govorio je iz više svrhe. Ako su njegove priče bile izraz viših istina, čak i ako su bile jednostavne, prodirale su duboko u dušu. Imao je pred sobom jednostavne ljude, ali istine su prodirale u duše i u njih ugrađivale nešto što će se ponovno roditi u novim inkarnacijama. Tada su ljudi doživljavali istine bajki. Dakle, danas imamo pripremljeno duhovno tijelo, i ako danas razumijemo više istine, to je zato što smo pripremljeni.

Ovo razdoblje, koje je završilo 61. godine, pripremiло je duhovni život Europe i pružilo tlo na kojem se moglo graditi kršćanstvo. Učenja [Druida] su sačuvana, i svatko tko traži još uvijek može pronaći pristup onome što se podučavalo u tim ložama.

Nakon što je on [druidski svećenik] položio zakletvu na maču, morao je popiti određeno piće, naime iz ljudske lubanje. To je značilo da je čovjek prerastao ono što je ljudsko. Druidski svećenik morao je imati takav osjećaj prema donjem dijelu tijela. Ono što živi u tijelu morao je percipirati tako objektivno, tako hladno da ga je promatrao samo kao posudu. Zatim je bio iniciran u više tajne i dok je ponovno uzlazio u više svjetove, [susreo je živog] Baldura. Odveli su ga u divovsku palaču prekrivenu svjetlucavim mačevima. Prišao mu je čovjek koji je bacio sedam cvjetova - [sedam planeta]. [Osoba koju je trebalo inicirati vidjela je tri sjedala; na njima stoluju]: nebeski prostor, Kerubin, Demijurg. Tako je postao pravi svećenik Sunca.

Mnogi ljudi čitaju Eddu i ne znaju da je to priča o tome što se stvarno dogodilo u starim misterijima Drota. Ogromna moć ležala je u rukama starih svećenika Drota, moć nad životom i smrću. Druidstvo je nekad bilo najviše, najsvetije. U vrijeme kada se širilo kršćanstvo, mnogo toga je degeneriralo i bilo je puno crnih magova, tako da je kršćanstvo bilo kao spas.

Samo proučavanje ovih drevnih istina ilustrira gotovo sve okultno. U druidskom hramu nijedan kamen nije postavljen na vrh drugog kao što je to danas, već točno prema astronomskim mjerenjima; vrata su građena prema

nebeskim dimenzijama. Druidski svećenici bili su graditelji čovječanstva. Slab odraz toga sačuvan je u pogledima slobodnih zidara.

Ako naučite vidjeti kroz astralnu materiju, možete vidjeti,

Sunce u ponoć: 1. inicijacija.

Predaju zmije: 2. inicijacija.

Hod u labirintu: 3. inicijacija.

Sedmo predavanje

Berlin, 7. listopada 1904.

Saga o Prometeju

Zadnji put sam pokušao pokazati kako se odvijala inicijacija u drvnim druidskim ložama. Danas bih želio objasniti nešto što je vezano za ovo, ali možda izgleda malo udaljenije. Vidjet ćemo kako sve dublje i dublje možemo razumjeti ljudski razvoj.

Vjerojatno ste iz mojih raznih predavanja petkom vidjeli da legende različitih naroda imaju dubok sadržaj i da su mitovi izraz dubokih, ezoternih istina. Danas bih želio govoriti o jednoj od najzanimljivijih legendi, legendi koja je povezana s cjelokupnim razvojem naše pete korijenske rase. Ujedno ćete vidjeti kako ezoterik uvijek može proći kroz tri faze razumijevanja starih legendi.

Prije svega, legende žive u nekim ljudima, a shvaćaju se egzoterično, izvanjski i doslovno. Tada počinje nevjerica u ovakvo doslovno tumačenje legendi, a obrazovani pokušavaju simbolično, figurativno tumačiti legende. Ali iza ova dva tumačenja postoji pet drugih tumačenja, jer svaka legenda ima sedam tumačenja. Treće je ono u kojem na određeni način legende možete shvatiti doslovno. Međutim, prvo morate razumjeti jezik na kojem su legende napisane. Danas bih želio govoriti o legendi koju nije tako lako razumjeti, legendi o Prometeju.

Naći ćete nešto o tome u jednom poglavlju u drugom tomu 'Tajne doktrine' H. P. Blavatsky, a također ćete vidjeti koji duboki sadržaj leži u ovoj legendi. Međutim, nije uvijek moguće ići do kraja u tiskanom spisu. Danas možemo ići malo dalje od objašnjenja u 'Tajnoj doktrini' H. P. Blavatsky.

Prometej pripada grčkom svijetu legendi. On i njegov brat sinovi su titana Japeta. A sami Titani su sinovi najstarijih grčkih božanstava, Urana i njegov žene Gaje. Prevedeno na hrvatski, Uran bi značio 'nebo', a Gaja 'zemlja'. Također izričito napominjem da je Uran na grčkom isto što i Varuna na indijskom. Titan, potomak Urana i Geje, je Prometej i njegov brat Epimetej. Najmlađi od Titana, Kronos, Vrijeme, skinuo je s prijestolja svog oca Uran i sam preuzeo vladavinu. Zbog toga ga je ponovno zbacio s prijestolja njegov sin Zeus i izbacio sa svim Titanima u Tartar, ponor ili podzemni svijet. Uz Zeusa su stali samo Titan Prometej i njegov brat Epimetej. U to su vrijeme bili na strani Zeusa i borili se protiv ostalih Titana.

Sad je i Zeus htio uništiti ljudsku rasu, koja se uzoholila. Tada je Prometej postao zagovornik ljudske rase. Razmišljao je o tome kako bi ljudskoj rasi mogao dati nešto čime bi se mogla spasiti i više jednostavno ne ovisiti o

Zeusovoj pomoći. Rečeno nam je da je Prometej naučio ljude korištenju pisma i umjetnosti, ali posebno korištenju vatre. Ali time je navukao Zeusov gnjev. Zbog Zeusova gnjeva bačen je na stijenu na Kavkazu i tamo je morao dugo podnositi velike muke.

Također nam je rečeno da su bogovi, sa Zeusom na čelu, sada natjerali Hefesta, boga kovačkog zanata, da napravi ženski kip. Ovu žensku statuu bogovi su obdarili svim osobinama koje su vanjski ukras ljudske rase pete korijenske rase. Ova ženska statua bila je Pandora. Zeus je naveo Pandoru da čovječanstvu donese nezdrave darove, u početku Prometejevu bratu, Epimeteju. Prometej je upozorio svog brata da ne prihvati te darove; međutim, ovaj se dao uvjeriti i prihvatio je nezdrave darove bogova od Pandore. Sve se izlilo na čovječanstvo, ostao je samo jedan dobar dar: nada. Drugi darovi bili su kuga i patnje za čovječanstvo; samo je nada ostala u 'Pandorinoj kutiji'.

Dakle, Prometej je prikovan na Kavkazu, a lešinar mu neprestano grize jetru. On to podnosi. Ali on zna nešto što je jamstvo za njegovo spasenje. On zna tajnu koju čak ni Zeus ne zna, ali koju Zeus želi znati. Međutim, Prometej to ne otkriva, iako mu Zeus šalje Hermesa, glasnika bogova.

Sada, u tijeku legende, rečeno nam je o njegovom čudnom oslobađanju. Rečeno je da se Prometej može osloboditi samo intervencijom posvećenika. A jedan takav posvećenik bio je grčki Heraklo - Heraklo, koji je izvršio dvanaest djela. Izvođenje ovih dvanaest djela je postignuće posvećenika. To je dvanaest kušnji inicijacije, izraženih simbolično. Za Herakla se također kaže da je dopustio da bude iniciran u eleuzinske misterije. U stanju je spasiti Prometeja. Ali netko drugi morao se žrtvovati kao zamjena, i kentaur Hiron se žrtvovao za Prometeja; bio je pola životinja, pola čovjek. Već je bolovao od neizlječive bolesti, [ali je zapravo bio besmrtn. Da bi umro, on se žrtvuje.] On trpi smrt, a Prometej je time spašen. To je vanjska struktura legende o Prometeju.

Cijela povijest pete korijenske rase leži u ovoj legendi, a u njoj je uključena i prava misterijska istina. Ova legenda je stvarno ispričana u Grčkoj kao izvorna. Ali to je također bilo prikazano u misterijima, tako da je učenik misterija stvarno pred sobom vidio sudbinu Prometeja. I u tome bi trebali vidjeti prošlost i budućnost cijele pete korijenske rase. Ovo možete razumjeti samo ako uzmete u obzir jednu stvar.

U sredini lemurijske rase tek je postignuto ono što se zove inkarnacija - inkarnacija u smislu u kojem danas imamo ljude. Ovo čovječanstvo su vodili veliki učitelji i vođe koje nazivamo 'Sinovima vatrene magle'. Danas čovječanstvo pete korijenske rase također vode veliki inicirani, ali naši inicirani su drugačije vrste od vođa čovječanstva u to vrijeme.

Sada vam mora biti jasna ta razlika. Postoji velika razlika između vođa dviju prethodnih korijenskih rasa i vođa naše pete korijenske rase. Vođe tih korijenskih rasa također su bili ujedinjeni u bijeloj loži bratstva. Međutim, oni nisu prošli svoj prethodni razvoj na našem planetu Zemlji, već na drugim mjestima. Oni su sišli na Zemlju kao zreli, viši ljudi kako bi podučavali one ljude koji su još bili u djetinjstvu kada su tek nastali, kako bi ih podučavali prvim vještinama koje su im trebale. Ovo naukovanje trajalo je kroz treću, četvrtu, pa čak i do pete korijenske rase.

Ova peta korijenska rasa potekla je od male skupine ljudi koji su bili odvojeni od prethodne korijenske rase. Odgajani su u pustinji Gobi, a potom su se raspršili Zemljom. Prvi vođa koji je dao poticaj ovom ljudskom razvoju bio je jedan od takozvanih Manu, Manu pete korijenske rase. Ovaj Manu još uvijek pripada onim vođama ljudske rase koji su sišli u vrijeme treće korijenske rase. To je bio još jedan vođa koji se nije razvio samo na Zemlji, već je svoju zrelost donio i na našu Zemlju.

Tek u petoj korijenskoj rasi počinje razvoj takvih Manu, koji su ljudi poput nas, koji su, poput nas, prošli svoj razvoj samo na Zemlji, koji se, da tako kažemo, razvijaju na Zemlji od nule. Dakle, imamo vođe i učiteljske osobnosti, i one koji nastoje postati vođe i učiteljske osobnosti, tako da unutar pete korijenske rase imamo Chele i Učitelje koji pripadaju ranijoj korijenskoj rasi, te Chele i Učitelje, koji su prošli kroz sve kroz što su ljudi prošli od sredine razdoblja Lemurije. Jedan od učitelja koji je vođa pete korijenske rase izabran je da preuzme vodstvo šeste korijenske rase. Šesta korijenska rasa biti će prva koju će voditi zemaljski brat kao Manu. Bivši učitelji, svi Manu drugih svjetova, predaju vodstvo čovječanstva svom zemaljskom bratu.

Sve što nazivamo razvojem umjetnosti podudara se sa svitanjem naše pete korijenske rase. Atlantidani su imali potpuno drugačiji život. Nisu imali nikakvih izuma ni otkrića. Radili su na potpuno drugačiji način. Njihova tehnika i umjetnost bili su potpuno drugačiji. Tek s našom petom korijenskom rasom razvilo se ono što zovemo tehnologija i umjetnost. Najvažniji izum je izum vatre. Razjasnite to sebi. Shvatite što danas ovisi o vatri u najširem smislu tehnologije, industrije i umjetnosti. Mislim da će se tehničar složiti sa mnom kada kažem da bez vatre nijedna tehnologija ne bi bila moguća. Dakle, možemo reći: izum vatre bio je temeljni izum, poticaj za sve druge izume.

Osim toga, morate također uzeti u obzir da su u vrijeme kada je nastala legenda o Prometeju, ljudi pod vatra podrazumijevali sve što je na neki način bilo povezano s toplinom. To se također smatralo uzrokom munje. Uzroci svih toplinskih pojava sažeti su pod pojmom 'vatra'. Svijest da je čovječanstvo pete korijenske vatre u znaku vatre, prvi put je izražena u

legendi o Prometeju. A Prometej nije ništa drugo nego predstavnik pete korijenske rase.

Njegov brat je Epimetej. Prvo, prevedimo dvije riječi: na našem jeziku, Prometej znači onaj koji razmišlja unaprijed, Epimetej znači onaj koji razmišlja naknadno. Imamo objašnjene dvije aktivnosti ljudskog mišljenja: kod ljudi koji misle i kod ljudi koji misle unaprijed. Osoba koja razmišlja je ona koja dopušta stvarima ovoga svijeta da djeluju na nju, a zatim o njima razmišlja. Takvo mišljenje je Kama-Manas mišljenje. S određene točke gledišta, Kama-Manas mišljenje znači: prvo dopustiti da svijet djeluje na nas, a zatim nakon toga razmišljati. Danas čovjek pete korijenske rase još uvijek, u prvom redu razmišlja kao Epimetej.

Ali u onoj mjeri u kojoj čovjek ne dopušta da na njega djeluje ono što već postoji, nego stvara budućnost, izumitelj je i otkrivač, utoliko je on Prometej, pionir. Izumi nikad ne bi bili mogući da je čovjek samo Epimetej. Izum nastaje kada osoba stvori nešto što još ne postoji. Prvo je to tu u mislima, a zatim se misao prevodi u stvarnost. To je mišljenje Prometeja. To mišljenje Prometeja je Manas mišljenje unutar pete korijenske rase. Kama-Manas i Manas mišljenje teku jedno uz drugo poput dvije struje u petoj korijenskoj rasi. Postupno se sve više širi Manas mišljenje.

Ovo Manas mišljenje pete korijenske rase ima jednu osobitost. To razumijemo kada se osvrnemo na atlantsku korijensku rasu. Imala je više instinktivni način razmišljanja, koji je još uvijek bio u vezi sa životnom silom. Atlantska korijenska rasa još uvijek je bila sposobna formirati pokretačku silu iz sile sjemena. Baš kao što ljudi danas imaju neku vrstu spremnika energije u rudnicima ugljena, koju pretvaraju u paru za pokretanje tereta i lokomotiva, Atlantidani su imali velike zalihe biljnog sjemena koje je sadržavalo sile koje su mogli pretvoriti u pokretačku snagu kojom su bila pokretana ona vozila opisana u Scott-Elliot brošuri o Atlantidi. Ta umjetnost je izgubljena. Duh atlantskog čovjeka ipak je pobijedio živu prirodu, snagu sjemena. Duh pete korijenske rase može pobijediti samo neživotnu prirodu koja je u kamenu, pobijediti sile koje leže u mineralima. Dakle, Manas pete korijenske rase vezan je za mineralne sile, kao što je atlantska rasa bila vezana za životne sile. Sva moć Prometeja vezana je za stijenu, za Zemlju. Stoga je i Petar stijena, na kojoj je Krist gradio. Isto kao kamen s Kavkaza. Osoba pete korijenske rase mora tražiti svoj razvoj na čisto fizičkom planu. Vezana je za anorganske, mineralne sile.

Pokušajte dobiti ideju o tome što znači kada govorimo o ovoj tehnici pete korijenske rase. Čemu služi? Ako steknete pregled, vidjet ćete - koliko god veliki i moćni bili rezultati kada se intelektualna moć, Manas, primjeni na anorgansko, mineralno, - da je u cjelini, u konačnici, ljudski egoizam, ljudski osobni interes, ono na što se primjenjuju svi ovi izumi i otkrića pete korijenske rase.

Ako krenete od prvog otkrića i izuma i dođete do telefona, naših najnovijih izuma i otkrića, vidjet ćete koliko su velike i moćne sile stavljene u našu službu kroz te izume i otkrića - ali u koji svrhu? Što iz dalekih zemalja donosimo vlakom i parobrodom? Dobivamo hranu, preko telefona tražimo hranu. U biti, ljudska Kama je ta koja želi ove izume i otkrića u petoj korijenskoj rasi. To je ono što vam mora biti jasno iz objektivne perspektive. Tada ćemo također znati kako je to više ljudsko biće koje je smješteno u materiju, zapravo vezano za materiju tijekom pete korijenske rase, jer njegova Kama zahtijeva zadovoljstvo unutar materije.

Ako pogledate stvari ezoterno, otkrit ćete da su načela čovjeka povezana s vrlo specifičnim organima u tijelu. Ovu temu ću detaljnije razraditi; danas samo želim istaknuti organe s kojima je naših sedam ljudskih načela u specifičnom odnosu.

Prvo imamo ono što se naziva fizičkim. To ima okultnu vezu s gornjim dijelom ljudskog lica, s korijenom nosa. Fizička struktura čovjeka, koja je jednom započela - prethodno je čovjek bio samo astralan i ugrađivao se u fizičko - ima svoje podrijetlo u ovom dijelu. Fizičko je krenulo od toga i najprije se gradilo na korijenu nosa, tako da ezoterija korijen nosa prepoznaje kao pripisan stvarnom fizičko- mineralnom elementu.

Drugo je prana, etersko tijelo. Ezoterično mu je dodijeljena jetra. Ovaj organ ima određeni okultni odnos prema njemu. Zatim dolazi Kama, astralno tijelo. To je zauzvrat razvilo svoju aktivnost u izgradnji organa za ishranu, koji imaju svoj simbol u želucu. Da astralno tijelo nema ovaj vrlo specifičan oblik koji ima kod ljudi, onda ovaj ljudski prehrambeni aparat sa želucom ne bi imao ovaj specifičan oblik koji ima danas.

Ako pogledate čovjeka, prvo u njegovoj fizičkoj osnovi, drugo u njegovom eterskom dvostrukom tijelu, i treće u njegovom astralnom tijelu, vidite, kao što možete vidjeti, osnovu koja je povezana s onim što čini mineralno ropstvo pete korijenske rase. Kroz više tijela čovjek se izdiže iz ovog ropstva i uzdiže na nešto više. Kama-Manas se ponovno probija. Čovjek se tada ponovno oslobađa čiste prirodne osnove. Zato postoji okultni odnos između Kama-Manas i onoga kroz što se čovjek izdiže od prirodnog temelja, odsječen je. Ova okultna veza je ona između nižeg Manasa i takozvane pupčane vrpce. Da u ljudskom obliku nema Kama-Manasa, onda embrij od majke ne bi bio odsječen na taj način.

Ako odemo do višeg Manasa, on ima isti okultni odnos s ljudskim srcem i krvlju. Buddhi ima okultni odnos s ljudskim grkljanom, grlom i grkljanom. A Atma ima okultni odnos s nečim što ispunjava cijelo ljudsko biće, naime Akašom sadržanom u ljudskom biću.

Ovo je sedam okultnih odnosa. Ako ovo imate na umu, moramo istaknuti one koji se odnose na etersko dvostruko tijelo i Kamu kao najvažnije za našu petu korijensku rasu. A ako ovome dodate ono što sam prije rekao o ovladavanju pranom kod Atlantidana - životna sila je ono što prolazi kroz etersko dvostruko tijelo - tada ćete moći reći da je Atlantidanin bio, u određenom pogledu, stepenicu niže. Njegovo etersko dvostruko tijelo još uvijek je imalo izvorni odnos sa svime eterskim u vanjskom svijetu, i on je na taj način kontrolirao pranu vanjskog svijeta. Jer se čovjek popeo stepenicu više, njegov rad je postao jedan korak dublji. Ovo je zakon: ako postoji uspon s jedne strane, mora biti i pad s druge strane. Dok je čovjek prije radio na Kami iz prane, sada s Kamom mora raditi na fizičkoj razini.

Sada ćete shvatiti koliko duboko legenda o Prometeju simbolizira ovu okultnu vezu. Lešinar izgriza jetru Prometeja. Kama je simbolizirana u lešinaru; on zapravo nagriza moći pete korijenske rase. Lešinar grize čovjekovu jetru, njegov temelj, pa tako ova sila pete korijenske rase grize stvarnu čovjekovu životnu snagu, jer je čovjek vezan za mineralnu prirodu, za Petra, za stijenu, za Kavkaz. Time je čovjek morao platiti svoju sličnost Prometeju. Zato čovjek mora pobijediti vlastitu prirodu kako više ne bi bio vezan za mineral, za Kavkaz.

Samo oni koji se pojavljuju kao inicirani tijekom pete korijenske rase mogu donijeti oslobođenje vezanom ljudskom biću. Heraklo, inicijant, sam mora doći do Kavkaza da bi oslobodio Prometeja. Tako će inicirani podići ljude iz njihovog ropstva i oni moraju žrtvovati ono što je osuđeno na uništenje. Ljudsko biće koje je još u vezi sa životinjskim svijetom mora se žrtvovati: kentaur Chiron. Čovjek iz davnih vremena mora biti žrtvovan. Žrtva kentaura jednako je važna za razvoj pete korijenske rase kao i oslobođenje od strane inicijata pete korijenske rase.

Rečeno je da je u grčkim misterijima ljudima prorečena budućnost. No, to nije značilo nejasno, apstraktno kazivanje o tome što bi se trebalo dogoditi u budućnosti, već naznaku puteva koji ljude vode u budućnost i što ljudi moraju učiniti da bi se razvijali za budućnost. A ono što se trebalo razviti kao ljudske sposobnosti predstavljeno je u velikoj misterijskoj drami Prometeja.

Sada moramo zamisliti tri uzastopne vođe ljudskih bića među tri boga Urana, Kronosa i Zeusa. Uran je ime neba, a Geja je ime Zemlje. Ako se vratimo u sredinu treće korijenske rase, Lemuriju, tada još nemamo ljudsko biće kakvo sada poznajemo, već ljudsko biće koje tajna doktrina naziva 'Adam Kadmon', ljudsko biće koje je još uvijek aseksualno, koje ranije nije pripadalo Zemlji, koje još nije razvilo organe zemaljskog vida, koje još uvijek pripada Uranu, nebesima. Brakom Urana i Geje nastao je čovjek, koji je sišao u materiju i tako se preselio u vrijeme. Kronos, vrijeme - postaje vladar druge rase bogova od sredine razdoblja Lemurije do početka razdoblja

Atlantide. Grci su vodeća bića najprije simbolizirali Uranom, kasnije Kronosom, a potom prešli na Zeusa. Ali Zeus je ipak jedan od onih vođa koji svoje školovanje nisu dovršili na Zemlji. On je i dalje onaj koji pripada besmrtnicima, kao što su svi grčki bogovi još uvijek bili među besmrtnicima.

Smrtno čovječanstvo tijekom pete korijenske rase treba stajati na vlastitim nogama. To čovječanstvo predstavlja Prometej. Prvo je steklo vještine i iskonsku umjetnost vatre. Zeus je na njih ljubomoran, jer dolaze njihovi vlastiti inicirani i preuzet će vodstvo u šestoj korijenskoj rasi. Ali čovječanstvo prvo mora platiti cijenu. Stoga prvotni inicijant mora preuzeti svu patnju. Izvorni inicijant pete korijenske rase je Prometej, onaj koji je iniciran ne samo u mudrost već i u djelovanje. Prolazi kroz svu patnju i oslobađa ga onaj koji sazrijeva da postupno oslobodi čovječanstvo i uzdigne ga iznad minerala.

Ovako nam legende predstavljaju velike kozmičke istine. Zato sam rekao na početku: osoba koja napreduje do trećeg tumačenja može ga opet shvatiti doslovno. [u rukopisu Franza Seilera postoje sljedeće nejasne rečenice: "Svaka se legenda mijenja. Dolazi od najstarijih i mijenja se na vrlo specifičnom mjestu. U svakoj legendi, čak i onima koje treba shvatiti doslovno"] U legendi o Prometeju imate lešinara koji jede jetru. Ovo treba shvatiti sasvim doslovno. Lešinar stvarno jede jetru pete korijenske rase. To je borba želuca s jetrom. Ova prometejska borba s patnjom ponavlja se u svakom pojedinom čovjeku tijekom pete korijenske rase. Ono što je ovdje izraženo u legendi o Prometeju treba shvatiti potpuno doslovno. Kad ove borbe ne bi bilo, sudbina pete korijenske rase bila bi potpuno drugačija.

Dakle, od početka postoje tri tumačenja legendi: prvo egzoterično. doslovno, drugo alegorijsko - borba ljudske prirode - treće okultno značenje, gdje se opet pojavljuje doslovno tumačenje mitova. Iz ovoga možete vidjeti da sve ove legende - barem sve koje imaju takvo značenje - potječu iz škola misterija i nisu ništa drugo nego reprodukcija onoga što je u školama misterija predstavljeno kao velika drama ljudske sudbine. Baš kao što sam vam u misterijama Druida uspio pokazati da [legenda o] Balduru ne predstavlja ništa drugo nego ono što se dogodilo unutar misterija Druida, tako da u Prometeju imate ono što je grčki učenik misterija doživio unutar misterija kako bi dobio moć i energiju za živjeti u budućnosti.

Osmo predavanje

Berlin, 14. listopada 1904.

Saga o Argonautima i Odiseja

Razmatrajući razne mitove, želio bih pružiti osnovu za određenu vrstu egzotičnog učenja koje ću obraditi u sljedećih nekoliko sati. Danas bih želio govoriti o jednom vrlo važnom mitu kojeg također nalazimo u Grčkoj i koji se, kao i svaki drugi mit, može tumačiti u fazama i na mnogo načina. Danas želimo razjasniti njegovu pravu suštinu. Ali prije nego što dođem do toga, želim reći nekoliko teoretskih stvari.

U prošlom broju 'Lucifer-Gnosis' istaknuo sam da je određeni utjecaj na našu ljudsku rasu započeo unutar posljednje tri atlantske kulture, koji se na određeni način nastavlja u danas. Taj je utjecaj povezan s činjenicom da su ljudi u to vrijeme postali zreli za život u onome što nazivamo našim intelektom, našim umom. Prije su ljudi više bili bića koja pamte. Njihovo je pamćenje osobito bilo razvijeno sve do četvrte atlantske kulture. Kombinirajući um, aktivnost računanja, ukratko, ono na čemu se temelji naša današnja kultura, započelo je s petom atlantskom kulturom, s drevnim Semitima. I zato je ovim izvornim Semitima omogućeno da postanu matična rasa cijele pete post-atlantske korijenske rase. Tijekom evolucije, ova korijenska rasa prvenstveno mora razviti um, koji je okupiran fizičkom razinom. Ako se u čovječanstvu dogodi takva nova faza razvoja kao što je ona uma, tada je moguće da će novi entiteti, koji su prije djelovali samo u tajnosti, dobiti utjecaj na evoluciju. I zapravo, od tog vremena, od pete atlantske kulture, određena grupa bića mogla je djelovati na polju ljudske evolucije, čija aktivnost prije toga nije bila primjetna. Ta bića morate zamisliti kao visoko razvijena, mnogo razvijenija od ljudi na njihovom stupnju evolucije u to vrijeme. Ali u određenom smislu ona su stajala iza bića koja su intervenirala u ljudskoj rasi u sredini epohe Lemurije. Bio je to novi nazadak, koji se tamo dogodio. Ova bića o kojima sada govorim pripadala su samom svojom prirodom onome što nazivamo lunarnom evolucijom. Ona su prošla kroz svoj razvoj u lunarnoj epohi, ali nisu napredovali tako daleko kao ona koja su mogla intervenirati u sredini razdoblja Lemurije. Zaostajala su za normalnim razvojem Mjeseca. Došli su toliko daleko da su upravo sposobnosti koje su ljudi tada stekli prepoznali kao slične svojim, a to je značilo da su ih mogli preuzeti. Prije ljudi nisu bili inteligentna bića; sada su dobili intelekt. I entiteti su koristili ovu novu sposobnost za svoj daljnji razvoj. Tako se dogodilo da je započela faza razvoja koju nazivamo pripremom za objektivnu znanost. Toga prije nije bilo niti će kasnije postojati. Sva mudrost koja je postignuta u ljudskoj evoluciji

temeljno je povezana s onim što nazivamo ljubavlju. Na tu hladnu, čisto proračunsku znanost utječu ova bića koja predstavljaju 'ojačanje'.

Utjecaj ovih bića, koja su i danas na određeni način djelotvorna, bit će okončan tek onda kada cjelokupno naše intelektualno djelovanje, sve što možemo spoznati, sve što nazivamo intelektualnim djelovanjem, ponovno bude prožeto ljubavlju. Kada se razum i ljubav ponovno ujedine u višoj mudrosti, tada će nestati utjecaj ovih entiteta koji nisu vidljivi na fizičkoj razini. Razjasniti utjecaj tih bića ljudima, prije svega učenicima misterija, to je bila posebna zadaća grčkih misterija.

Otprilike u 8. stoljeću prije rođenja Krista započela je posebno važna epoha u pogledu ovih bića. Ako pogledate kulture naše pete korijenske rase, onu koja je utemeljila drvenu vedsku kulturu, zatim ona koja je utemeljila staru perzijsku, kaldejsko-egipatsku kulturu, naći ćete da čak i u epohama koje su dovele do kulture Druida, objektivna, trijezna znanost zapravo nije postojala. To se pojavilo tek kako je četvrta epoha sve više i više svitala. Početak četvrte kulturne epohe može se vidjeti oko 8. stoljeća prije rođenja Krista. Time je osvanulo stanje uma odvojeno od svega drugog sadržaja, objektivna znanost. Kaldejski svećenik koji se bavio astronomijom pokušavao je doznati namjere svjetskih vladara. Isto je bilo sa svećenicima Egipćana i svećenicima Druida; nastojali su steći uvid u namjere svjetskih vladara. Čista intelektualna znanost osvanula je tek u Grčkoj. Ova intelektualna znanost, koja se postupno pripremala i pojavila pod utjecajem spomenutih bića, ali je bila povezana s drugim ljudskim aktivnostima, bila je potpuno oslobođena u četvrtom kulturnom razdoblju pete korijenske rase. Posvećenici koji su bili upućeni u misterije tog vremena, osjećali su da je izvorna mudrost koja je ranije došla ljudskoj rasi, nešto izgubljeno u usporedbi s vanjskom mudrošću koju je trebalo ponovno tražiti. Postojala je točka u vremenu kada se ova mudrost odvojila od sveobuhvatne izvorne mudrosti. Ta točka u vremenu u kojoj se ova trijezna, suha mudrost odvojila od sveobuhvatne izvorne mudrosti opisana je riječima: oko 8. stoljeća prije Krista, Sunce je prošlo kroz proljetni ekvinocij u Ovnu. Ovaj prolazak Sunca kroz Ovna je ponavljanje ranijeg prolaska kroz isti znak koji se dogodio prije više tisuća godina. Kao što je poznato, Sunce se kreće kroz cijeli Zodijak, kroz slike Ovna, Bika, Blizanaca, Raka, Djevice i tako dalje, tako da je već mnogo puta prošlo kroz Ovna. Zadnji put je prošlo kroz Ovna kada je čovjek još posjedovao jedinstvo ljubavi i znanja, a time i iskonsku mudrost. Ta izvorna mudrost sada je izgubljena i ustupila je mjesto vanjskoj intelektualnoj kulturi. Grčki misterijski svećenik cijeli je taj proces u njegovom okultnom značenju izrazio kroz nevjerojatno dubok mit u Sagi o Argonautima, u kojoj Ovan predstavlja simbol sjedinjenja ljubavi i znanja.

Imajmo najprije pred sobom cijeli mit. Rečeno nam je da su Phrixos i Helle mnogo patili od svoje zle maćehe Ino. Zato se Phrixosu ukazala njegova

božanska majka Nefela i savjetovala mu da pobjegne sa svojom sestrom. Dala mu je i velikog ovna sa zlatnim runom da jaše preko mora. Helle je tada pala i utopila se u moru, koje je tada nazvano Hellespont; Phrixos je, s druge strane, došao u Kolhidu s ovnom. Ondje je navodno žrtvovao ovna Zeusu, a runo dao kralju Aietesu koji ga je objesio na hrast ispred špilje. Kasnije je grčki junak Jazon krenuo zajedno s najvažnijim grčkim posvećenicima tog doba - Orfejem, Tezejem, Heraklom i drugima - da od barbarskih naroda u Kolhidi vrati natrag runo ovna. Pridobivši najmlađu kćer kralja Aietesa, Medeju, uspio je runo ovna vratiti u Grčku. Prvo je morao pobijediti dva bika koji su rigali vatru. Zatim je morao rasuti i zmajevе zube; iz zmajevih zuba izašli su naoružani ljudi i borili se. Preko Medeje mu je omogućeno da riješi ovaj sukob. Također je ona omogućila Jasonu da uzme runo ovna i s njom otputuje kući u Grčku. Kako bi prevarila oca, Medeja je uzela brata, ubila ga, raskomadala i bacila u more. Dok je uplakani otac skupljao dijelove, oni su mogli nastaviti bijeg u Grčku.

U 8. i 9. stoljeću prije Krista, na početku grčkog kulturnog razdoblja, o okultnom značenju ove legende podučavali su grčke učenike misterija. Ovo okultno značenje leži u poruci da ona bića koja koriste suhu, trezvenu inteligenciju ljudi, od ove točke nadalje dobivaju posebnu važnost. Čeznja za izvornom kulturom koja je nekada postojala kada je Sunce pretposljednji put prošlo kroz Ovna sada se ponovno probudila. Činjenica da je Ovan doveo par blizanaca Phrixosa i Helle u Kolhidu ne znači ništa drugo nego da prethodna podrasa, perzijsko-iranska sa svojom blizanačkom prirodom - stajala je pod znakom dobra i zla, Ozmuzd i Ahriman - da želi ponovno steći vezi između znanja i ljubavi. Prethodna podrasa je to odnijela u skrivena područja. Prethodno, u doba Atlantide, ovo krzno, ta mudrost, bili su opće vlasništvo ljudske kulture, a zatim su odneseni u daleke škole misterija. Mora se vratiti. Ovako vidimo utemeljenje misterijskih škola u Grčkoj izraženo u legendi o Argonautima.

Rečeno nam je da je među Atlantskom rasom postojala iskonska mudrost. Ova drevna mudrost bila je zajedničko vlasništvo čovječanstva u to vrijeme. Izgubljena je i može se pronaći samo u špiljama i kriptama škola misterija. Ali Grci su ponovno uspostavili misterije za svoje inicijate, a Tezej, Orfej, Herkules i drugi bili su utemeljitelji ovih škola mudrosti donoseći izvornu mudrost natrag u Grčku. Thales, Anaximenes, Sokrat i drugi filozofi iznijeli su trijeznu, hladnu intelektualnu mudrost koja je objektivna. Misterijska mudrost povezana je s ljubavlju. To je mudrost koja se ne može postići bez pročišćenja strasti, Kama sila. Znanost uma, s druge strane, može se postići bez pročišćavanja Kame. Važna legenda o Argonautima pokazuje nam prijelaz iz trećeg u četvrto kulturno razdoblje naše sadašnje korijenske rase. Prijelaz se sastoji u činjenici da se prethodno zajednička struja ljudske kulture podijelila u dvije struje: misterijsku mudrost i vanjsku intelektualnu znanost. Jedna je struja bila skrivena, ali tako da je bila učinkovita i utjecala

na grčku umjetnost i kulturu - prikazana je kao povratak runa ovna. Samo na intelektualnu znanost od tada nije imala utjecaja. To je legenda o putovanju Argonauta.

Također u legendi o Odiseju vidimo da se odnosi na prijelaz iz jedne rase u drugu. Legenda o Odiseju naišla je na najrazličitija tumačenja. Danas želim samo dati okvir ove legende. U svojoj knjizi 'Kršćanstvo kao mistična činjenica' pokušao sam koristiti drugu vrstu tumačenja, onu alegorijsku; danas se želimo osvrnuti na treću vrstu tumačenja, okultnu.

Odisej, koji je bio među trojanskim ratnicima, pomogao je Grcima da lukavstvom i obmanom osvoje Troju. Prošao je velika lutanja po vodi; molim da se čvrsto držimo toga. Došao je do Kiklopa, svladao Kiklopa s jednim okom, zatim otišao do Circe, koja je, kako nam je rečeno, pretvorila njegove drugove u svinje. Zatim je otišao u podzemni svijet i susreo heroje koji su umrli u Trojanskom ratu. Tada je došao pod vlast sirena, koje ljude zavode svojim čarobnim pjevanjem. Nadalje nam je rečeno kako većina suputnika podlegne zavodjenju i kako se spašavaju tako da budu vezani za svoj brod. Odisej tada dolazi do mjesta koje se nalazi između Scile i Haribde, gdje su brodovi u opasnosti od utapanja. Mora se spasiti kroz morski vrtlog. Potom dolazi na Ogigiju, otok nimfe Kalipso, tamo ostaje sedam godina i oslobađa ga Zeus, koji naređuje Kalipsi da ga oslobodi, te konačno stiže u svoju domovinu Itaku. Božica Pallas Atena vodi ga do njegove kuće i do njegove žene Penelope, koja je morala izdržati razne opasnosti, jer su je mnogi prosci pokušavali dobiti. Tako bi danju napravila tkanje, koje je noću ponovno razmatala, jer je svojim prosima obećala svoju ruku kada tkanje bude gotovo.

Sada vas molim da prođemo kroz okvir ove legende o Odiseju na način koji poznamo iz grčke misterijske mudrosti. Škole inicijacije u kojima se zapravo događalo ono što je ovdje rečeno, vodile su učenika na astralnom i mentalnom planu na takav način da je mogao proći kroz određenu dionicu ljudskog razvoja, naime dionicu od sredine razdoblja Lemurije do točke u vremenu, gdje su u Grčkoj ljudi ponovno mogli pronaći iskonsku mudrost u školama inicijacije koje je osnovao Jason zajedno s Orfejem, Tezejem, Heraklom i drugima. Učenik je stoga odveden na astralnu i mentalnu razinu i prikazani su mu procesi kroz koje je čovječanstvo prošlo od sredine razdoblja Lemurije do trenutka kada se dogodio Trojanski rat. Kroz mitski aspekt putovanja Argonauta predočen nam je djelić iskonske mudrosti. To nam pokazuje da je to u to vrijeme živjelo ruku pod ruku sa znanošću. Što je ljudima, učenicima inicijacije, prikazano u legendi o Odiseju? To nam je predstavljeno u Odiseji.

Vratimo se u sredinu razdoblja Lemurije. Čovjek je bio na prijelazu iz stanja hermafrodita u stanje spolnosti, na prijelazu iz stanja gledanja bez vanjskog fizičkog osjetila u gledanje vanjskim fizičkim okom. Zapravo, do sredine

razdoblja Lemurije ljudi su imati to 'jedno oko', koje je tada zamijenjeno s dva vanjska, fizička oka. Učenik je vraćen u ovu fazu razvoja. Trebao je doživjeti prijelaz iz razdoblja predlemurije u razdoblje postlemurije, u razdoblje nakon sredine rase Lemurije do pojave vanjskog oka. Kiklopi su bili ljudi iz razdoblja predlemurije. Odisej ih je upoznao na astralnom planu. Nakon tog vremena, ljudsko astralno tijelo je spuštено u materiju, koja je postala gušća i čvršća. To je predstavljeno onima koji će biti incirani. Zatim dolazimo do prvih atlantskih vremena. Atlantidanin sve više stječe sposobnost da koristi životne sile i da ih koristi za svoje zadatke. Atlantidani su razvili istrenirane, visoke astralne sposobnosti kojima se Grk morao vratiti samo na astralnom planu. Bilo je to vrijeme o kojem se toliko govori u drevnim okultnim spisima, kada su atlantske rase posrnule u najluđe umijeće crne magije. Ova je epoha bila dramatično predstavljena grčkom učeniku misterija u slikama transformacije. Bilo je to doba kada su čovjekove strasti bile toliko izobličene pod utjecajem sila crne magije, da su astralna tijela nalikovala najnižim životinjama. To je također bila slika koja se pokazala kada su Turanci kasnije posrnuli u ove divlje magijske vještine. Astralno tijelo se pod utjecajem tih sila crne magije toliko preobrazilo da se, simbolično rečeno, govorilo: Kirka je pratioce Odiseja pretvorila u svinje. - Grčki inicijant prošao je kroz tu točku u ljudskom razvoju.

Tada je Odisej sišao u podzemni svijet. Silazak u podzemni svijet sada, svugdje gdje to susretnemo u grčkom svijetu legendi znači da se dogodila inicijacija. Kad se za junaka kaže da je sišao u podzemni svijet, pripovjedač ne misli ništa drugo nego da je dotična osoba bila inicirana, da se upoznala sa stvarima koje leže iza smrti. Odisej je bio inicijant, a sama legenda o Odiseju je prikaz njegove inicijacije.

Sada prelazimo na točku u vremenu kada su se, nakon atlantskog potopa, ljudi upoznali s prvim učincima tih bića o kojima sam govorio, u vanjskoj kulturi, u tadašnjoj znanosti i umjetnosti, i učincima koji su djelovali na intelektualni život nakon atlantskog potopa. Prvi počeci čisto vanjske fizičke kulture predstavljeni su učeniku kao iskušenja čisto svjetovne umjetnosti, čisto svjetovne kulture. To su zvuci sirena mlade pete korijenske rase. To su bili ti zvuci sirena mlade pete korijenske rase o kojima se toliko govori u okultnim spisima. Jer s jedne strane imamo veliko mudro učenje Manua, koji ljudima pete korijenske rase skreće pozornost na činjenicu da se njihov intelekt mora uzdići do božanskog. To je našlo izraz u Vedama i u onome što je Perzijanac Zaratustra utemeljio kao religiju i ostavio svojim drugovima. Osim toga, imamo čisto intelektualnu kulturu koja odvraća ljude od onoga što se razvija pod utjecajem Manua. Procese koji su se odvijali pronaći ćete opisane u svim okultnim spisima. Manu je odabrao malu skupinu i otišao u pustinju Gobi ili Schamo. Postojala je samo mala skupina koja mu je ostala vjerna, dok su ostali postali nevjerni i razbježali se na sve strane. Ovaj važan proces, činjenica da je Manu odabrao dio izvornih Semita, ali da ga je slijedio

samo mali dio od odabranih, dok je drugi dio nestao jer su slijedili zvuke sirena vanjske kulture, ovaj važan proces predstavljen je onima koji će biti inicirani.

Zatim je u legendi o Odiseju predstavljena još jedna važna točka u ljudskom razvoju, prolaz između Scile i Haribde. Što zapravo sada počinje u čovječanstvu? Tek sada, kao što smo vidjeli, počinje stvarna Kama Manas kultura. Malo po malo pripremala se ova točka. Sada počinje. Naša peta korijenska rasa uglavnom ima ovu Kama Manas kulturu. Kama je aktivna u astralnom i još je danas aktivna u astralnom tijelu. Ali Manas je ono što radi u fizičkom mozgu. Tek će u budućoj fazi razvoja Kama, astralno tijelo, biti dovoljno napredno da može misliti. Danas je Manas zavladao samo u fizičkom mozgu. Moramo proći između dva vrtloga Scile i Haribde, koja s obje strane jure prema nama. To je predstavljeno Odisejevim prolazom između Scile-Manasa i Haribde-Kame. S jedne strane je astralni vrtlog, nagoni, želje i strasti u kojima se čovjek može utopiti, a s druge strane fizički um iskovan na stijeni. Stijenu smo već susreli u legendi o Prometeju. Ovdje smo ponovno suočeni sa stijenom. Ljudski um je izložen svim opasnostima fizičkog, stijena. Čovjek mora ploviti između litica fizičkog uma i vrtloga astralnog života. Ako je to uspio, ako je prepoznao opasnosti koje mu prijete i još uvijek se uspravio, dolazi na otok Kalipse, do skrivene mudrosti. Tamo može pogledati u budućnost čovječanstva i proći kušnju koja traje sedam godina. Zato Odisej ostaje s Kalipsom sedam godina. Svatko tko traži inicijaciju mora proći sedmogodišnji probni rok, a na to ukazuje i boravak s Kalipso, gdje iza iluzije živi skrivena mudrost. Tek tada može doći tamo gdje duša ide kada pobjegne vrtlogu astralnih strasti. Pročitajte Homerovu 'Odiseju'; on ukazuje da čovjek traži vlastitu dušu. Povratak vlastite duše, to je težnja za domovinom. Svatko tko zaista želi razumjeti Odiseju ne smije prihvatiti gledište novijeg istraživača koji misli, da ono što se mislilo pod Polifemom i Kiklopom nije ništa drugo nego da je Etna eruptirala i da se mjesto opekline Odiseju ukazalo kao oko diva.

Odisej se konačno vraća kući kao prosjak, bez ikakvih vanjskih dobara. To ukazuje da osoba koja je prozrela nevažnost vanjskog svijeta i svjetovnih dobara, dom duše ne traži u mayi, nego iza maye, te da u mističnom smislu u svoju domovinu dolazi kao prosjak. Da se zapravo radi o mudrom čovjeku govori i činjenica da Odiseja otprati kući Pallas Atena. U svom ezoterizmu, vlastitu dušu predstavlja žensko biće; kao simboli stremljenja vlastite duše uvijek se biraju ženska bića. Goethe je naziva vječno-žensko. Kao u Medeji u legendi o putovanju Argonauta, i ovdje u Penelopi vidimo vlastitu dušu do koje Odisej ponovno traži put. U kršćanskoj religiji Djevica Marija je ljudska duša koja teži spasenju, ali ovdje je značenje neizmjereno dublje. Ova Penelopa je, da budemo precizni, duša čovjeka u petoj korijenskoj rasi. Peta korijenska rasa mora kultivirati ljudski um. On je nešto najneplodnije što postoji; samo kada se primijeni na sadržaj, um može postati plodan. Um je

mreža isprepletana oko stvari koje dobivamo od drugdje. Ako vas vanjsko iskustvo nećem nauči, to možete vrtjeti u umu. Ako vas viša okultna mudrost nećemu uči, to ponovno možete vrtjeti u umu. Ljudi često kažu da je okultna mudrost u suprotnosti s razumom. Ništa ne proturječi razumu. Kad god bi se nešto novo pojavilo na njihovom horizontu, ljudi su uvijek govorili da je to u suprotnosti s razumom. Ali um je tu samo da kombinira, povezuje. On iz sebe ne može dobiti ništa, ne možete ništa dokazati svojim intelektom. Ta jalovost uma, koji je ipak stvarna duša pete korijenske rase, izražena je u neprestanom ispredanju i povlačenju mreže Penelope. Odiseja vodi mudrost. Posvećenik mora pronaći put do duše pete korijenske rase, do neplodnog uma. Ali on će se na pravi način povezati s dušom pete korijenske rase samo ako je ispunjen samom mudročću, ako ga vodi Pallas Atena. Pallas Atena je pak više žensko božanstvo, druga sila u duši, mudrost, pravi vodič. Čovjek mora doći k sebi nakon raznih lutanja kroz koja je prošao, ako su to stvarno putovanja razvoja. Pallas Atena, mudrost, mora biti njegov vodič. To je demonstrirano učeniku misterija u Grčkoj, a to je ono što je Homer htio reći u dubokoj legendi o Odiseju.

Legenda o Odiseju predstavlja nam inicijaciju kakva se prakticirala u Grčkoj u to vrijeme, inicijaciju koja nije bila ništa drugo nego astralno-mentalno ponavljanje iskustava ljudi u razdoblju Lemurije do vremena samih misterija. Odisej je lukav, pametan, i zahvaljujući njegovim vještinama Troja je savladana. Pametni razuman čovjek je čovjek pete korijenske rase. Ali ovaj svoj zavičaj, svoju Penelope, opet mora tražiti zaobilaznim putem kako bi mogao ispravno slijediti svoj put u petoj korijenskoj rasi. Svatko tko je samo pametan i bistar ne bi pronašao pravi put unutar pete korijenske rase. Prvo mora izaći iz sebe i proširiti svoju perspektivu osvrćući se na dugi put razvoja ljudskog roda. Odisej je predstavnik pametnog čovjeka Kama-Manasa koji mora proći kroz razna lutanja kako bi došao natrag do duše u petoj korijenskoj rasi.

Deveto predavanje

Berlin, 21. listopada 1904.

Siegfried saga

Ako pokušamo oblikovati živo viđenje podrijetla nordijskog svijeta legendi, razdoblje koje se nalazi prije prvog kršćanskog stoljeća i nakon toga posebno je važno. U to su vrijeme sjeverne regije Europe bile u stanju očekivanja. Događaj čiji se učinak trebao proširiti Europom, silazak duha božanskog oca u fizičko ljudsko biće, bio je poznat inicijatima nordijskih naroda; o tome se govorilo i u misterijima.

U drevnim druidskim misterijima na sjeveru, provodile su se slične inicijacije kao i kod drugih naroda u usponu tog vremena. No, treba naglasiti razliku između onoga što se spremalo na sjeveru, i onoga što se događalo u drugim krajevima. Kako bismo formirali konceptualni pogled na to, moramo se osvrnuti na pojavu ljudskih rasa na područjima Zemlje koja su se postupno razvijala u prebivališta ljudi. Od korijenske rase Lemurije mogli smo govoriti o fizički naseljivoj Zemlji. No ovom vremenu Lemurije prethodila je eterska Zemlja, za koju su vezane legende o Raju, kao legende raznih naroda južnog i sjevernog svijeta. One su ono što tvori riznicu mudrosti misterija. Obuka u misterijima sastojala se u tome da im se postupno otkriva, prema razini razumijevanja ljudi, ono što su ljudske duše sposobne apsorbirati i obraditi. Stoga se može govoriti o zajedničkom podrijetlu misterija, koje leži u imaginativnoj i inspiracijskoj spoznaji njihovih učitelja koji ih vode, i o rezultirajućem jedinstvu učenja, ali i njihovoj raznolikosti koju daje protok vremena te zemljopisno i ljudsko okruženje. Bili su zaštićeni najstrožom obvezom tajnosti, budući da je nezrelost vodila zlu umjesto dobru, a izdavanje misterija nezrelim ljudima kažnjavalo se smrću.

Ali bacimo sada malo svjetla na zajednička načela koja stoje u osnovi drvenih atlantskih misterija, koji su se razvili iz proročišta u škole inicijacije. Oslanjajući se na neoplatonske izvore i Plotina, teozofska je literatura vezala svoja kronološka istraživanja uz pretpostavku da je kod Sokrata bio prisutan povijesni trenutak u kojem se mudrost, koja je prije bila nadahnuta od božanskih bića i ljudima se služila kao oruđem, odražavala u ljudima, Antropos, da se spustila i postupno postala njihovo dobro, zadaća, dužnost. Sokrat je morao pretrpjeti smrt jer je istine iz misterija prenosio svojim učenicima. Dragovoljno je i svjesno prihvatio nametnutu mu smrt. Ali metamorfoza ove ideje o svjesno doživljenoj smrti, koja jedino vodi u istinski život, trebala je dosegnuti zrelost tek kod nordijskih naroda, koji su za nju postupno i polako bili pripremani onim što je živjelo u njihovim misterijima, i koji su kroz dugo razdoblje čekanja bili vođeni do veće zrelosti svog duševnog

organizma. Buda je izbačen iz svoje vjerske zajednice jer je odlazio i lutao od mjesta do mjesta, i poučavao ljude doktrini oslobođenja kroz smrt. To je bila misterijska istina koja se još nije smjela poučavati. Bilo je dopušteno da izađe na vidjelo tek u dalekom vremenu, i tada je mogla živjeti samo u pojedinim vatrenim dušama, pripremajući se za to daleko vrijeme. Ispunjenje bi našla samo kroz kršćanstvo. Ali do tog vremena ispunjenja, neki su narodi morali dobiti poduku kroz svoje misterije, što ih je kao supstancu naroda predodredilo za daleke zadatke ljudske civilizacije.

Prije nas postojale su četiri korijenske rase; mi smo peta korijenska rasa, post-atlantska. Imena koja su dana prvim podrasama - kulturnim epohama - ovog post-atlantskog razdoblja mogu se grubo prevesti kao: podrase Duha, Plamena i Zvijezda. Prvoj podrasi, rasi duha, Manu je prvi put dao sadržaj pete korijenske rase u duhovnom obliku; ona uključuje Indijski narod. Druga podrasa je rasa plamena, kojoj je Zaratustra dao religijsko uvjerenje. Treća podrasa bila je zvjezdana rasa, ona Kaldejaca, Babilonaca, Asiraca, iz koje je kasnije nastala tradicija Izraelita. Grčko-latinski narodi, koji su svoje glavne prve predstavnike imali u Grčkoj i Rimu, postali su četvrta podrasa. To je ona u kojoj se kršćanstvo prvo ukorijenilo u Maloj Aziji, Grčkoj i Rimu. Bila je predodređena da bude pod najvećim utjecajem kršćanstva, ali još nije mogla shvatiti njegov značaj, izvan uobičajenog ljudskog poimanja. To je zahtijevalo dugu pripremu. To je dao svijet legendi razvijen u nordijskim misterijima, koji je živio u pjesmama i epovima, prenosio se iz zemlje u zemlju kroz *rapsode* i povećao do religioznog žara.

Naša peta podrasa primila je kršćanstvo, koje je utemeljeno početkom naše ere. Ali nekoliko stoljeća prije no što je kršćanstvo doneseno u sjeverne krajeve, pa čak i u starijim vremenima, postojale su drevne druidske inicijacije. One su trajale sve dok se nije točno znalo da je sada stigao sumrak ove pripremne keltske kulture. Morate sebi predočiti da svi utjecaji koji su došli na druge narode, nisu došli u ove sjeverne krajeve. Sve struje koje su pripadale rasi plamena i rasi zvijezda nisu prodrle u nordijske regije. Na sjeveru je još uvijek bilo preostalo nešto od ostataka atlantske kulture, koje su donijeli inicirani. Wotan je bio inicijant nordijskih naroda koji su na te prostore donijeli elemente atlantske kulture.

U tim nordijskim regijama druidska je inicijacija bila posvuda prakticirana. Već sam vam rekao da se jedan od osnivača, moglo bi se reći i glavni utemeljitelj obih mjesta inicijacije, zvao Sig ili Sigge. I ovdje u ovim nordijskim regijama dogodilo se nešto slično onome što se kasnije dogodilo u Palestini kada je utemeljeno kršćanstvo: Sig se odrekao svog tijela i stavio ga na raspolaganje višoj individualnosti. Stoga je preobraženi Sig kasnije nazvan Odin; to je bio najviši inicijant nordijskih misterija; Odin je bio nositelj duhovne kulture u to vrijeme. Dakle, Sig je bio Chela na sjeveru, koji je svoje tijelo stavio na raspolaganje višem, duhovnijem Odinu. On sam je kasnije

živo kao inicirani učitelj. Sig je vrlo poseban slučaj. Nije mogao pokrenuti pokret kao što je to učinio učitelj Isus nakon utemeljenja kršćanstva. Sig mora dovesti do pada ove nordijske kulture koja se tu nametnula. Pozvan je da vodi nordijske narode sve dok im kršćanstvo nije stiglo s juga kroz četvrtu podrasu pete korijenske rase. Stari Chela Sig je taj koji je morao voditi nordijske narode do tragične propasti. Stoga ga zovu i Sigurd, odnosno onaj koji vodi u prošlost. Urd je Norn prošlosti. Fried znači isto, ono što vodi u mir, odnosno u smrt, u uništenje. To je još sačuvano u riječi groblje [*Friedhof*]: ono što je odvedeno u smrt. Za istog Chelu koji je utro put velikom inicijatu se kaže da je doveo do pada nordijske kulture. Njihov duhovni sadržaj nestaje i zamjenjuje ga nadolazeće kršćanstvo. Ovo što sam sada rekao je proročanski sadržaj koji je mnogo puta opisan u kasnijim misterijima nordijskih naroda: moramo biti pleme vođeno mirom - to je zvuk koji progovara iz raznih misterija ovih nordijskih naroda. Cjelokupni budući proces, koji je bio zabilježen u spisima od davnina, proglašen je proročkim u nordijskim misterijima, a iz tih je predviđanja proizašlo ono što je kasnije postalo sadržajem Pjesme o Nibelunzima i Sage o Siegfriedu. U drugom dijelu Pjesme o Nibelunzima daje se zaključenje karme Nibelunga.

Moram spomenuti jednu posebnost koja se uvijek javlja u takvom slučaju u razvoju čovječanstva: prije nego što nastupi nova faza, ranija faza razvoja mora se nakratko ponoviti. Ovo ponavljanje ranijih faza ovdje na sjeveru je posebno jasno. Pokazano nam je kako ono kroz što se prolazilo ovdje na sjeveru od vremena Lemurije i Atlantide, mora biti prevladano prije nego ovi nordijski narodi postanu zreli da se razviju u kristijaniziranu petu podrasu. Onaj u kojem živi cjelokupna povijest nordijske kulture je inicijat Siegfried. Osvrnimo se na glavne točke Sage o Siegfriedu.

Prvo nam se prikazuju životi trojice heroja Günthera, Hagena i Giselhera na dvoru u Wormsu. Nastavljamo slušati kako se junak Siegfried udvara Brünhilde za Günthera. O Siegfriedu na dvoru u Wormsu čujemo da je izvanredna ličnost. On je, jer je neranjiv, ubio vlasnika blaga Nibelunga, u borbi sa zmajem svoje tijelo je učinio tvrdim poput roga, i osvojio je plašt nevidljivosti. Dakle, on ima dvije karakteristike koje inicirani iz pretkršćanskih vremena uvijek pokazuju: oni su neranjivi i oni su neprepoznatljivi. Oni su neranjivi kroz svoju inicijaciju. Evanđelje kaže: troje je koji svjedoče..... krv, voda i duh. - Krv i voda moraju biti poraženi. Ono što je ljude činilo neranjivima u vremenima koja su prethodila kršćanstvu bili su krv i voda. Međutim, ti neranjivi inicijati uvijek su ranjivi u jednom trenutku: Ahilej nam predstavlja inicijata iz prethodnog vremena. Bio je potopljen u Styx i bio je ranjiv u petu. Siegfried je umočen u zmajevu krv i ranjiv je između lopatica. Inicijat može svoje stvarno ljudsko biće učiniti neprepoznatljivim posjedovanjem plašta nevidljivosti; on čini posjednika ovih viših okultnih sposobnosti neprimjetnim za vanjski svijet. Vlasnici blaga Nibelunga imali su te okultne sposobnosti. Potekli su od atlantske rase, a

inicijati atlantske korijenske rase te su sposobnosti posebno posjedovali; ali one su također bile prisutne u inicijatima pete korijenske rase i stoga također u Siegfriedu. Kad je Siegfried ubio zmaja, došao je u posjed Nibelunškog blaga. Dakle, što je blago Nibelunga? Ovo izražava da su nordijski narodi, da tako kažemo, isporučili osnovu i tlo iz koje je mogla nastati peta podrasa. Peta podrasa se također naziva i rasom velikih izuma i otkrića, koja osvaja cijelu fizičku razinu i postaje velika u posjedovanju vanjskog svijeta. S jedne strane, treba posjedovati, a s druge strane to posjedovanje razvijati u mudrost. U blagu Nibelunga ne vidimo ništa drugo nego jezičnu transformaciju stare riječi Nifelheim, Nebelheim. Dakle, to je ono što je na sjeveru bilo poznato kao fizička Zemlja, Zemlja u trenutku kada postaje fizička. Čvrst posjed, to je ono što je ova pripremna rasa širila oko sebe i suprotstavljala se kršćanstvu. Zlato iz blaga Nibelunga je zemaljsko posjedovanje, predstavnik zemaljskog posjedovanja. To je nešto što inicijat posjeduje i što mu je dopušteno posjedovati jer on to može nadzirati na odgovarajući način.

Sada svi znate kako se legenda o Siegfriedu nastavlja u ovom starom obliku. To nije najstariji oblik legende, ali je onaj koji mi razmatramo. Kao što je poznato, Günther se tada udvara Brunhilde von Isenland. Siegfried dva puta pobjeđuje Brunhilde. Günther joj se udvara, ali Siegfried se bori nevidljiv, naoružan nevidljivim ogrtačem, uz Günthera, a Brunhilde vjeruje da ju je njezin udvarač Günther pobijedio. Siegfried je sretan što ona postaje Güntherova žena. Sada, u teškom trenutku, Siegfriedova žena Kriemhilde otkriva Brunhilde da zapravo nije Günther, već je Siegfried taj koji ju je nevidljiv porazio. Brunhilde je zbog toga ogorčena i kuje plan kako ubiti Siegfrieda. Ali treba joj se reći kako se on može ubiti. Za to pridobije Hagen von Tronje, koji živi na dvoru.

Hagen je lik poznat iz drevnih misterija Druida. Hagen je važno ime drevnih druidskih posvećenika. On je inicijat koji predstavlja prošle, najviše struje duhovnog života, koje se izražavaju u tome da se ono što prethodi uvijek suprotstavlja onome što slijedi i dolazi u sukob s njim. Siegfried pripada sljedećoj struji, koja neposredno prethodi kršćanstvu. Hagen pripada prethodnoj druidskoj struji. Tako je Hagen doveden da se uništi Siegfried. Za to Kriemhilde mora otkriti da je Siegfried na jednom mjestu ranjiv. Tu se otkriva što to mjesto znači. Kriemhilde otkriva da je Siegfried ranjiv između lopatica, točno na mjestu gdje se mora nositi križ. Križa još nema. Tim starim narodima još nedostaje kršćanstvo. Na tom mjestu, gdje bi križ trebao ležati da bi ga nosili, Siegfried je ranjiv - kako kaže legenda o Siegfriedu - jer kršćanstvo još uvijek nedostaje. Siegfried, koji Sig inicijate dovodi u mir, u smirenost, ranjiv je na tom mjestu, koje će kršćanstvo kasnije učiniti neranjivim. Bit će nadvladan moćima koje su ostale iz ranijih kultura. Hagen, predstavnik prethodnih struja, ubija ga. Ovo je slika zamjene

prethodne nordijske kulture petom podrasom. Značenje te tranzicije predstavljeno je u sagi o Siegfriedu.

Protiv čega se te nordijske rase zapravo bore? Utirući put kršćanstvu bore se protiv svega što je ostalo iz atlantskog razdoblja. Od toga se stalno moraju braniti. Duša nordijskih naroda mora se obraniti od onoga što juri i ulijeće od prije, od ostataka atlantske kulture. To je raniji kulturni sloj koji se proteže u petu kulturnu epohu. Ali oni koji su ostali stagnirati u atlantskoj kulturi prepreka su daljnjem razvoju i protiv njih se treba boriti.

Bitke koje su slijedile prikazane su u starijoj verziji sage o Gudrun. Duša nordijskih naroda javlja nam se kao Gudrun. Ona se bori protiv velikog inicijata Atlantidana, Atila ili Atlija ili Etzela, koji dolazi iz Azije od ostataka atlantske rase, Turanaca. Povijesnog Atilu i njegov narod europski su narodi nazivali i 'bičem Božjim'. Atila je bio inicijat koji se na čelu svog naroda borio s vrlo značajnim okultnim silama. Stoga je bitka Huna ispravno prikazana s vojskom koja se bori u zraku. Atila nije odstupio ni od čega što ga je čekalo u Europi; samo pred papom, predstavnikom kršćanstva, dobrovoljno je odstupio, jer je bio potpuno svjestan da protiv predstavnika kršćanstva ne može učiniti ništa. Nordijske su rase znale da se moraju braniti od istočnjačkih utjecaja, ali oni nisu mogli naštetiti kršćanstvu.

Rečeno nam je u kasnijoj sagi o Nibelunzima da je Kriemhilde napravila plan da se osveti onima koji su ubili Siegfrieda. Ona se osvećuje na način da se povezuje s atlantskim elementima. Ona slijedi Atilino udvaranje; postaje supruga hunskog kralja Atila. Prije toga je neko vrijeme nakon Siegfriedove smrti živjela na burgundskom dvoru. Došla je u posjed blaga Nibelunga i koristila se njime kao veliki dobročinitelj. Ali njihovi neprijatelji, koji su došli iz ranijih razdoblja i zastupljeni su u Hagenu, potopili su blago Nibelunga u Rajnu. Kriemhild ostaje pri svom planu da uništi stare nordijske neprijatelje uz pomoć Atila. Kroz plan osvete Kriemhild, Nibelunzi su namamljeni na Atilin dvor, a tamo ih na putu susreće sama duhovna moć kojom će biti zamijenjeni. Na Dunavu se susreću s kršćanstvom Rüdiger von Bechlaren i njegove žene Gotelinde. To je praskozorje kršćanstva, ono što bi trebalo zauzeti mjesto sjevernoeuropskih kultura. Nibelunzi idu prema propasti; ubijeni su na hunskom dvoru. Kriemhild se osvećuje, ali mora i sama stradati. A što uzrokuje potapanje? Ona, koja je preobražena Gudrun, narodna duša nordijske kulture, povezuje se s Atli-Atilom-Etzelom, Atlantidaninom, i osvećuje se predstavniku vlastite kulture koji je ubio inicijata. I sama propada.

Ako na legendu gledate samo estetski, naravno da ćete se zapitati: kako to da se na kraju Dietrich von Bern, Hildebrand i svi drugi heroji koji pripadaju sloju koji se već obratio na kršćanstvo predstavljaju na hunskom dvoru? To su već kršćanski heroji. - Kršćanstvo donosi smrt staroj narodnoj duši, pobjeđuje staru narodnu dušu. To nije nešto što je naknadno dodano

legendi, već nešto što je živjelo kao proročanstvo unutar misterija mnogo prije pojave kršćanstva. Ti su procesi bili predmet inicijacije misterija. Inicijacija u misterije nije uključivala samo inicijaciju u istine sadašnjosti, već i u one prošlosti i budućnosti. Apokaliptika je uvijek bila dio toga. Saga o Siegfriedu dugo je bila apokalipsa nordijskih naroda. Ova legenda nije poezija koja je nekako nastala u narodu od pojedinačnih dijelova, kako se zamišlja u filologiji. Narod ne piše poeziju. To može reći samo onaj tko nema pojma što se događa u duši jednog naroda. Legende nisu ništa drugo nego prikazi onoga što se dogodilo u kriptama misterija. Ono što imamo u legendi nije ništa drugo nego prikaz događaja misterija. Takav događaj, za koji se na jugu koristila riječ 'misterij', na sjeveru se nazivao 'maere', iz čega je nastala 'bajka' [*Märchen*] za manje događaje. 'U stara vremena smo imali mnogo čuda'. 'Čudo' nije ništa drugo nego 'znak', znak za stvari koje treba promatrati kao procese na višim razinama.

Nordijski svijet legendi toliko je zanimljiv jer predstavlja nešto što ne možete pronaći u cijelom južnom svijetu legendi. Ono što južni narodi predstavljaju u svojim legendama uvijek znači napredak; uvijek su nešto upijali, primali nešto što vodi na višu razinu. Indijski, perzijski, babilonski, kaldejski narodi i oni koji su ih zamijenili također imaju tragične figure; podsjećam samo na Kronos sagu. Ali ovdje na sjeveru tragedija je najizraženija jer su ti narodi morali dugo čekati. Bila je to dugotrajna, pripremna kultura s visokom razinom inicijacije, koja je - a to je važno - bila kultura koja je išla tako nisko da je *inicijant* bio čovjek. *Inicijant* kod Indijaca je Bodhisattva, zatim su tu Rišiji, kasnije kod Grka *incijanti* su sinovi Sunca poput Herakla i Ahileja. Tek tada, nakon što je ljestvica *incijanata* otišla toliko niže, osobi *incijantu* na sjeveru je samo jedna stvar nedostajala, naime ono što je Krist, čovjek koji je postao Bog. Ljude na sjeveru susrećemo u stanju čekanja; on je ranjiv u točki gdje kršćanstvo mora započeti.

Dakle, imamo četiri 'sloja' za razmatranje:

Prvo: Wotan. Ide paralelno s onim što se razvija na jugu u prvoj podrazi pete korijenske rase.

Drugo: Odin. Ide paralelno s drugom podasom pete korijenske rase.

Treće: Baldur, sunčev heroj. Teče paralelno s onim što se na jugu razvija kao babilonsko-kaldejsko-asirsko doba. Međutim, kakva je tamo kultura u nastajanju, kultura je čekanja na sjeveru.

Inicijanti kulture čekanja, u kojoj ono tragično posvuda dolazi do izražaja. Budući da se stare moći približavaju kraju, vidimo tragičnu smrt Baldura i tragičnu smrt Siegfrieda.

Deseto predavanje

Berlin, 28. listopada 1904.

Trojanski rat

Budući da su danas ovdje neki novi ljudi, htio bih samo ukratko istaknuti da sam kroz ove sate pokušao pokazati kako su u raznim mitovima i legendama zabilježeni ezoterni sadržaji, i za koje samo treba znati koristiti jezik mitova i legendi kako bi se u njima pronašle duboke ezoterne istine. Danas bih želio govoriti o jednoj od tih legendi koje pokazuju posebnost da su, s jedne strane legende, a s druge strane imaju potpuno vanjski sadržaj s fizičke razine, to jest izražavaju vrlo specifičan fizički događaj.

Prije nego što počnem govoriti o ovoj legendi, želio bih spomenuti činjenicu koju većina vas već zna, ali je se morate stalno podsjećati. To je da je tijekom naše pete korijenske rase, to jest u vremenu od potonuća Atlantide u četvrtoj korijenskoj rasi do slijedeće korijenske rase, učinjen najvažniji korak u cjelokupnoj evoluciji čovječanstva, naime, da vođe čovječanstva, Manu, proizlaze iz samog čovječanstva. Svi veliki vođe, Manu, koji su unaprijedili čovječanstvo tijekom ranijih korijenskih rasa, koji su mu dali velike impulse, nisu dovršili svoj razvoj samo na Zemlji, već su ga djelomično dovršili na drugim nebeskim tijelima, i sa sobom na Zemlju iz drugih svjetova donijeli velike impulse koje su morali dati čovječanstvu. Manu lemurijske i također atlantske rase i također korijenski Manu naše pete korijenske rase su nadljudske individualnosti koje su svoju veliku školu prošle na drugim planetima, kroz koju su uspjele postati vođe čovječanstva. S druge strane, tijekom naše pete korijenske rase, unutar našeg čovječanstva razvile su se tako visoko razvijene individualnosti da sada mogu postati vođe čovječanstva od šeste korijenske rase nadalje. Konkretno, glavni vođa šeste korijenske rase bit će osoba poput nas, samo jedna od najnaprednijih, najnapredniji od svih ljudi. Bit će to biće koje se počelo razvijati u vrijeme kada se inkarnacija dogodila sredinom razdoblja Lemurije, biće koje je uvijek bilo čovjek među ljudima, samo je moglo brže napredovati i sudjelovati u svim fazama ljudskog razvoja. To će biti osnovni karakter Manua šeste korijenske rase. Glavni Manu šeste korijenske rase i svi oni koji mu pomažu moraju proći kroz najrazličitije incijacije; morali su biti inicirani više puta. Dakle, u petoj korijenskoj rasi, od njezina stvaranja, uvijek je bilo iniciranih ljudi, ljudi koji su bili, da tako kažemo, inicirani u smjeru da bi mogli ići svojim svojevolumnim putem. To nije bio slučaj kroz cijelo lemurijsko i također kroz cijelo atlantsko razdoblje. Oni koji su pomagali čovječanstvu, koji su njime vladali i upravljali, koji su bili vođe država i velikih vjerskih zajednica, bili su pod utjecajem viših bića. Tijekom lemurijskog i atlantskog razdoblja bili su izravno ovisni o onim visoko razvijenim bićima koja su se razvila na drugim

planetima. Samo u petoj korijenskoj rasi čovječanstvo se oslobađa sve više i više. Tu imamo inicijate koji su u vezi s višim bićima, ali kojima se ne daju tako opsežni savjeti da bi bili potpuno razrađeni, već se inicijatima pete korijenske rase daje sve više i više slobode u detaljima. Općenito, inicijatima se daju upute i poticaji, ali na takav način da oni izvršavaju stvari na temelju vlastite duhovnosti i prosudbe.

Naša peta korijenska rasa uključuje sedam podrasa. One zauzimaju sljedeći položaj u razvoju: prva podrasa je rasa spiritualnosti, duha; to je rasa iz koje je nastala indijska kulturna zajednica, Rishi kultura, Vedska kultura. Zatim imamo drugu podrasu, rasu vatre, koja je perzijska kulturna zajednica koja nalazi izraz u religiji Zoroastera. Zatim imamo treću podrasu, koju nazivamo podrasa zvijezda, drevni Kaldejci, od kojih Izraeliti čine glavnu granu. Četvrta podrasa je kulturna zajednica iz koje su proizašli Grci i Rimljani, rasa osobnosti. Peta podrasa je rasa svijeta; to je ona unutar koje se nalazimo mi sami, kulturna zajednica germansko-anglosaksonskih naroda, koja je trenutno u fazi razvoja i koja čovjeka čini slobodnom osobnošću, rasom koja osvaja svijet. Nju će zamijeniti slavenska podrasa, kulturna zajednica koja se kreće iz Azije.

Na svom prošlom predavanju govorio sam o velikim posvećenicima u nordijskim regijama. Već sam istaknuo da su postojale simboličke oznake za inicijate ili za nekoga tko je na neki način povezan s inicijacijom, a da je simbolički izraz za to da je inicijat neranjiv. Ova neranjivost koju smo pronašli kod Siegfrieda može se pronaći i kod Ahileja. Dosta, postoji duboko ezoterično značenje skriveno u mitu u koji je utkan Ahilej. Morate promišljati da se ono što sam objasnio događa postupno tijekom pete korijenske rase. Na početku pete korijenske rase Manu je uredio vođenje čovječanstva na takav način da je smjer u potpunosti bio pod kontrolom svećenstva, koje je svoje nadahnuće primalo izravno od viših božanskih bića, od nadljudskih bića. Ovo inicirano svećenstvo moglo se ostaviti da podijeli samo čovječanstvo. Pošteno podijeliti ljude u kaste u kulturnim zajednicama bilo bi nemoguće osim onih koje kontroliraju svećeničke vlasti. Stoga ćete podjele na kaste pronaći samo u stvarnim svećeničkim kulturama, u staroj Indiji i starom Egiptu, gdje su inicirani svećenici bili na vrhu i koji nisu slijedili impulse Kame, već više upute. Vodili su neosobno, bez Kame, a njima je bilo prepušteno da provedu ozbiljnu podjelu ljudi na kaste, koja je izvorno bila potpuno opravdana u Egiptu i Indiji. Ako pogledate ove kaste, u njima ćete naći cijeli plan za razvoj pete korijenske rase.

Ovaj plan je da će vođenje, smjer ove pete korijenske rase postupno prijeći sa svećeničkog mentaliteta na svjetovni mentalitet, sa svećenika na kralja. Svjetovni kralj koji nije svećenik bio bi potpuno nemoguć u ranim danima pete korijenske rase. Tijekom atlantskog razdoblja, kada ljudi još nisu primali svoje impulse od mislećeg razuma, već od drugih sila, a također i na

početku pete korijenske rase, kontrola nad čovječanstvom morala je biti povučena od svake svjetovne moći i prepuštena onima koji su primili božansko nadahnuće. Stoga ćete u indijskoj i egipatskoj kulturi pronaći čistu svećeničku vladavinu. Svećenik je vladar, on je taj od kojeg sve proizlazi. Svećenik pripada najvišoj kasti. Drugoj kasti pripadaju ratnici koji imaju čisto svjetovno zanimanje. Zatim ide dalje na one koji se bave poljoprivredom.

Te bi se kaste postupno trebale osamostaliti. Ono što se razvija tijekom vremena nikada nije ono što je stvarno prisutno izvana u prostoru. Molim vas da to uzmete u obzir. Ako prostorni odnos treba postati vremenski, to se događa u omjeru četiri prema sedam, na način da se četverostrukost proširuje na sedmerostrukost. Četiri kaste koje stoje jedna pokraj druge u prostoru dolaze na svoje tijekom pete korijenske rase na takav način da vidimo kako se sedam podrasa postupno razvijaju prema neovisnosti. Omjer četiri prema sedam temelji se na vrlo specifičnom zakonu. Danas samo želim reći da se sedam podrasa razvija na takav način da se u prvoj podrasi u suštini bavimo isključivom kontrolom svećenika, u drugoj podrasi kontrolom svećenika-kraljeva i čarobnjaka. Zaratustra, stvarni čarobnjak, savjetnik je svećenika-kralja. Tijekom treće podrse, vlast može prijeći na svjetovne kraljeve, koji i dalje slijede savjete svećenika. Samo tijekom četvrte podrse imamo posla sa svjetovnim kraljevima koji više nemaju nikakve veze sa svećeničkom moći. Prvi svjetovni kraljevi prvi put su se pojavili među grčkim narodom, a kada se grčka vlast učvrstila, to je bilo kroz svjetovne kraljeve.

Širenje Grčke izvana je - kroz legende - predstavljeno u legendi o Trojanskom ratu. Ova legenda o Trojanskom ratu nije ništa drugo nego mitsko predstavljanje ezoterične istine, naime procvat četvrte podrse pete korijenske rase i zamjena svećeničke vladavine u njezinoj završnoj fazi, čisto svjetovnom vladavinom. To je nagoviješteno na izvanredno suptilan način odmah na početku trojanske legende.

Vi dobro znate da je u ezoteriji materija posvuda predstavljena simbolom vode. Voda je ezoterični simbol materije. Moram vas samo uputiti na jedan primjer iz teologije: u Nicejskom vjerovanju, gdje stoji '...patio pod Poncijem Pilatom', zapravo bi trebalo glasiti '..patio u Pontos Pyletos', što znači 'u zgusnutoj vodi'. Sin Božji je sišao da pati u materiji koja postoji na fizičkom planu. U Credu koji imamo u kršćanskoj ispovijesti, 'pontos', more, postalo je latinizirano 'Pontius', a 'Pyletos' je postalo 'Pilatus'.

Kada Thales izjavljuje da je sve nastalo iz vode, ono što zapravo misli je sveobuhvatna fizička materija. Bavimo se vodom kao fizičkom materijom. Ova fizička materija trebala bi postati odlučujući faktor za one koji sada preuzimaju upravljanje čovječanstvom: svjetovne kraljeve. Prije su postojali samo kraljevi koji su bili povezani s božanskim. Pelej je kralj koji će vladati na fizičkoj razini, crpeći snagu iz same fizičke razine. To je u misterijima

ljudima predstavljeno kao mit govoreći: Pelej je oženio božicu mora Tetidu. Ono s čime ovdje imamo posla je brak između ljudskog vodstva i materije fizičke razine. Tetida je božica vode, mora. A onaj koji proizlazi iz ovog braka je Ahilej. Ahilej je prvi inicijant ove vrste. On je stoga neranjiv, osim svoje pete. Svi inicijanti četvrte podrse još su uvijek ranjivi na nekom mjestu. Tek na kraju pete podrse postojat će inicijanti toliko napredni da više nisu ranjivi. Ahilej je uronio u Styx, što znači da je umro za sve zemaljsko i prenesen na viši nivo.

To je važno razdoblje u ljudskom razvoju. U sredini četvrte podrse prvi put se spušta duhovni život; to znači da se događa nešto vrlo posebno. Raniji svjetski vođe bili su bez Kame, bili su bez želja, sve što je Kama morali su odbaciti kroz razne prethodne inicijacijske stupnjeve do duhovne inicijacije. Sve dok su postojali svećenici u starom smislu, do tada je bilo nemoguće da išta od Kame poteče u smjeru svijeta. Ali Kama donosi posebnost; Kama omogućuje ljudima da se okrenu jedni protiv drugih. Ranije je bilo borbi i zavada, ali ljudi još nisu bili spremni suprotstaviti dobro i zlo. Svade i ratovi među ljudima tog vremena ne bi se trebali mjeriti našim sadašnjim mjerilima; moraju se mjeriti istim mjerilom kao u današnjem svijetu životinja. Ne može se reći da je nešto dobro ili zlo, kao što ni lav ni tigar nisu dobri ili zli. Pravo zlo počelo je tek kada se Manas spojio s Kamom tako da je čovjek bio usmjeren od strane Kame, a to je dovelo do toga da se ljudi sa sviješću bore međusobno.

Na to u legendi ukazuje činjenica da kada se Pelej ženi božicom mora Tetidom, svi bogovi su prisutni, ali jedna božica nedostaje. Nedostaje Eris, božica razdora, jer je čovječanstvo bilo još prije faze u kojoj se Kama spojila s Manasom i došlo je do razdvajanja kroz koje su se ljudi međusobno suprotstavljali. Ali sada se pojavljuje božica Eris; ona među goste baca jabuku na kojoj piše 'najljepša' kako bi izazvala razdor. To dovodi do rata koji se događa samo unutar pete korijenske rase i pod punom je ljudskom odgovornošću. Tek od ove točke može se govoriti o ljudima koji svjesno bijesne jedni protiv drugih.

Sve ostalo u mitu je razrada onoga što je ovdje počelo. Najljepša među božicama trebala bi dobiti jabuku Eris. Tri boginje Hera, Pallas Atena i Afrodita bore se oko jabuke. Tri božice znače različite razine života duše na višim, duhovnim razinama. Ali sada se odluke više ne bi trebale donositi na duhovnom, već na fizičkom planu. Zato je Paris pozvan odlučiti na fizičkom planu. Tu leži prava bit, gdje možete vidjeti ono što je važno. S čime se moramo suočiti kada se odluke donose s fizičke razine?

Kada se Manas prvi put pojavio na fizičkoj razini, pomiješao se s Kamom. I prije toga ljudi su također bili Kama, ali to nije imalo značenje dobra i zla. Ali sada se Manas spaja s Kamom i stoga ljudi postaju svjesni djela. Manas prelazi u ono što čovjek jest u svojoj nižoj prirodi. Razvoj Kame je već bio na

starom Mjesecu. Grubo Kamičko je otpalo sa Zemlje izlaskom Mjeseca i sada prati Zemlju kao satelit na Mjesecu. Mjesec je u ezoteriji lajtmotiv, simbol niže prirode, za ono što nas vuče prema dolje, za ono do čega možemo doći ako mi sami padnemo u nižu prirodu.

Dakle, fatalna stvar u vezi Manasa s Kamom tijekom četvrte podrase, mora biti da se ljudsko biće koje mora donositi odluke povezuje s Kamičkim, s lunarnim principom, sa Selenom. Ime Helena dolazi od Selene. U vezi Parisa i Helene, simbolično je izražen brak Manasa s Kamom u četvrtoj podrasi. Ljudsko biće na fizičkoj razini uzurpiralo je lunarni princip. To možete naći posvuda kada se u ezoteriji govori o 'Mjesecu'. Rat proizlazi iz činjenice da se cjelokupna veza između principa Manas i principa Kama, stvara izravno na fizičkom planu na svjestan način. Trojanski rat je i simbol i činjenica. Doista se dogodio; najvažniji događaji Trojanskog rata odigrali su se na fizičkom planu. Ali imaju i simbolično značenje. Legenda o Trojanskom ratu ima mističan sadržaj, ali činjenice se odigravaju i izvana na fizičkom planu.

Sada vas molim da obratite pažnju na još jednu stvar. Kada peta korijenska rasa dođe do svog kraja, i šesta korijenska rasa bude u usponu, razvit će se utjecaji u oblasti svjesnog uma, koji je sada prilično u pozadini, ali koji već nastaje. To je nešto što dolazi iz muzikalnog. Važnost glazbe postat će sve izraženija u petoj podrasi. Glazba neće biti samo umjetnost, nego će postati sredstvo izražavanja za sasvim druge stvari od čisto umjetničkih. Ovdje leži nešto, što ukazuje na utjecaj vrlo specifičnog principa na fizičkoj razini. Na polju glazbe ili nečeg sličnog glazbi, najznačajnije impulse će dati inicijati pete korijenske rase. Ono što mora teći u petu korijensku rasu, naime u području svjesnog intelektualnog života, ono je što se naziva Kundalini vatra. To je moć koja je još uvijek uspavana u ljudima, ali će postajati sve važnija. Danas već ima veliki utjecaj, veliki značaj u onome što se opaža osjetilom sluha. Tijekom daljnjeg razvoja u šestoj podrasi pete korijenske rase, ova Kundalini vatra će imati veliki utjecaj na ono što živi u ljudskom srcu. Ljudsko srce će uistinu imati tu Kundalini vatru u sebi. Ljudsko biće tada će biti prožeto posebnom snagom koja će živjeti u njegovom srcu, tako da u šestoj korijenskoj rasi više neće razlikovati vlastitu dobrobit od dobrobiti cjeline. Čovjek će biti toliko prožet Kundalini svjetlom da će imati princip ljubavi kao svoju vlastitu prirodu.

U sedmoj podrasi, cijelo veliko čovječanstvo bit će u pravom kaosu, jer će korijenska rasa tada biti blizu izumiranja. Ali mali dio ljudi sedme podrase bit će pravi sinovi Kundalini vatre. Bit će prožeti svim moćima Kundalini vatre; oni će osigurati materijal za sljedeću korijensku rasu, za one koji usmjeravaju daljnji razvoj čovječanstva. Dakle, peta korijenska rasa ide prema onim visinama gdje će božanska vatra, Kundalini vatra, raspirivati božansko načelo unutar ljudi sa svetim žarom, tako da čovjek više neće biti odvojen od čovjeka, već će se, koliko god može misleći um dosegnuti,

bratstvo ostvariti. Ova će vatra jednog dana živjeti u ljudima. I kod onih ljudi koji su inicirani u toku pete korijenske rase, ta božanska vatra se već naslućuje, u kojoj je snaga bratstva i koja će ukinuti odvojenost ljudi. Ali tek se probija, tek se pojavljuje u počecima, još uvijek je zastrto, zastrto onim što su razdvajajuće strasti ljudi, razdvajajuće moći Kame. I tamo gdje se kao vjesnik dolazećeg vremena javlja pojedincima, poprima drugi oblik, sasvim drugi karakter. Na razini obmane, božanska vatra je božanski gnjev. Tek onda, kada bratstvo bude proželo cijelo čovječanstvo, to će biti božanska ljubav. Ali sve dok se u pojedincu nameće kao žudnja, to je božanski gnjev, i u pojedincu se afirmira kao snažno nasilje upravo zato što ostatak čovječanstva još nije zreo.

Inicirani pjesnik - Homer se naziva 'slijepim' pjesnikom jer gleda u nutrinu - također to izražava u svojoj poeziji: 'Pjevaj, o muzo, o gnjevu Ahileja Peleida'. To je onaj božanski gnjev o kojem pjesnik govori odmah na početku Ilijade. U Ilijadi je život Kundalini vatre prikazan na fizičkom planu. U raspravi Agamemnona i Ahileja bijes se rasplamsao kao božanski gnjev. Legenda o Trojanskom ratu pokazuje kako je staru državu svećenika i kralja zamijenila svjetovna kraljevska vladavina. Jer Troja je država u kojoj je kralj pod utjecajem stare svećeničke vladavine. Zamjenjuje ga načelo svjetovne pameti. Lijepo je predstavljeno kako svjetovna pamet pobjeđuje. Odisej, lukavi, pobjeđuje. On je inicijator pete podrse koji je svoju inicijaciju primio kroz svoja lutanja. Duhovnost starih svećenika zamjenjuje se intelektualnošću. To je također izraženo slikom Laokoonu kojeg stežu zmije. Zmije, simbol svjetovne mudrosti, zarobljavaju svećenika Laokoonu, predstavnika antičke duhovnosti.

Pratite li sve ovo, vidjet ćete da u trojanskoj legendi nije zabilježeno ništa osim svjetskog povijesnog konteksta. Takvi su događaji bili prikazani u misterijima. U starijim misterijima, koji su prethodili eleuzinskim misterijima, između ostalog, prikazan je i ovaj važan trenutak nastanka četvrte podrse pete korijenske rase. Trojanski rat, koji se stvarno dogodio, bio je prikazan u misterijima prije nego što se dogodio. Za one koji nisu upoznati s teozofijom, ovo je fantastično. Ali to je načelo misterija, osim prošlih, prikazati i buduće događaje. A budući da su predviđali buduće događaje, morali su se držati u tajnosti. Misteriji nisu bili tu da zadovolje ljudsku znatiželju, nego su u njima trebali sudjelovati oni ljudi koji su pozvani pomoći u oblikovanju budućnosti. Tamo bi trebali dobiti impuls za svoj zadatak. To je smisao misterija.

Stoga, ako bi netko otkrio misterij, to bi značilo da bi javno govorio što će se dogoditi u budućnosti. Na taj bi način svakako morao izazvati pomutnju među svojim bližnjima. Samo nekoliko naprednih ljudi za to dobije poticaj. Njihov posao je polako dovesti ljude tamo gdje bi jednog dana trebali biti. Samo rijetki zreli ljudi, koji su možda pet stotina godina ispred svojih

bližnjih, sposobni su izdržati te misterije i raditi u duhu misterija. Recimo da su za to čuli drugi, oni bi odmah htjeli pokrenuti nešto za što ljudi još nisu spremni. Svaka misterija postaje javno vlasništvo pod bitno promijenjenim okolnostima. Sve će se otkriti u određeno vrijeme. Karakter tajnosti leži samo u činjenici da u početku nekoliko pojedinaca mora pripremiti budućnost; moraju postati vođe kako bi vodili druge ljude.

I danas postoje tajne koje se mogu otkriti tek u šestoj korijenskoj rasi, kada će zavladati potpuno drugačiji uvjeti bratstva koji još nisu ostvareni. Oni koji su nešto znali o ovim činjenicama, prirodno su se užasno bojali da bi neke od misterija mogle biti otkrivene nepažnjom. Nekad je bio slučaj da je izdaja misterija nosila najtežu kaznu; u staro doba to je bila smrtna kazna. Smrtnu kaznu ne bi izrekli inicirani svećenici, nego oni koji su izvana nešto znali, a nisu bili inicirani. Strah od izdaje misterija doveo je do tragičnog kraja mnogih velikih ljudi. Sokrat je također pao žrtvom takve presude, iako pogrešne.

RICHARD WAGNER U SVIJETLU ZNANOSTI DUHA

Prvo predavanje

Berlin, 28. ožujka 1905.

Mitovi su priče koje sadrže velike istine, koje su veliki posvećenici prenijeli ljudima. Trojanski rat, na primjer, prepričavanje je bitke vođene između treće i četvrte pod-rase, pete korijenske rase. Predstavnik ove prijašnje je Laocoon, svećenik drevnog svećeničkog kraljevstva, koji je u isto vrijeme bio i kralj, predstavnik kasnije je Odisej, personifikacija lukavosti i snage mišljenja koja se razvila unutar četvrte pod-rase. Nalazimo da posvećenici vode tijek evolucije također i na Sjeveru. U Walesu nailazimo na bratstvo posvećenika poganskog perioda, svećenstvo i viteštvo koje kulminira s kraljem Arturom i njegovim Okruglim stolom. Oni su suočeni s bratstvom Svetog Grala i njegovim vitezovima koji rade u ime širenja kršćanstva.

Umjetnost i razvoj politike povezani su s velikim posvećenicima koji pripadaju tim dvama bratstvima, predstavljajući pogansku i kršćansku kulturu. Utjecaj zajednice Grala postupno se počinje povećavati prema kraju trinaestog stoljeća. To je posebna prekretnica u civilizaciji Europe, počinju se osnivati gradovi: drevna ruralna civilizacija, temeljena na posjedovanju zemljišta, zamijenjena je civilizacijom grada, urbanom kulturom. To implicira radikalnu promjenu u cjelokupnom životu i razmišljanju ljudi. Stoga nije beznačajno ako je baš za vrijeme takmičenja za majstore-pjevače u Wartburgu legenda iz Bavarske došla u prvi plan – *legenda o Lohengrinu*. Koji je bio značaj te legende tijekom Srednjeg vijeka?

U sadašnjem dobu mi nemamo ni blagu ideju o tome kako je srednjovjekovna duša bila konstituirana; bila je posebno senzibilna za duhovne struje koje teku ispod površine stvari. Danas nalazimo da legenda o Lohengrinu posebno naglašava katoličko stajalište. Ali taj element koji bi nam danas mogao smetati trebao bi nas potaknuti da razmotrimo činjenicu da je tijekom Srednjeg vijeka mogla utjecati na ljude jedino ako je odjevena u nešto što je zaista moglo uskomešati ljudske duše. Tu je odjeću morao dati žarki religijski osjećaj tog perioda, tako da je legenda sadržavala nešto od toga što je živjelo unutar ljudskih srca. Koji je bio značaj legende?

Inicijacija, inicijacija Chele da postane Arhat, da postane majstor. Takav Chela u početku postaje beskućnik, to jest, on ispunjava svoje dužnosti kao i bilo tko drugi, ali mora stremiti da gleda izvan samog sebe i razvija svoje više 'Ja'. Koje su karakteristike inicijacijskih stupnjeva Chele? Prvo: mora nadvladati sve što je osobno i osloboditi Boga u sebi. Drugo: slobodan od svake sumnje; prestaje svaki skepticizam. Duhovne stvari stoje pred njegovom dušom kao činjenice. Sloboda od svih praznovjerja, budući da je u stanju sve sam provjeriti, više ne može upasti ni u kakvu zabludu. Na još višem stupnju dan mu je ključ spoznaje. Kaže se da je primio dar govora,

postaje glasnik nadosjetilnog svijeta. Otkrivaju mu se dubine duhovnog svijeta. To je drugi stupanj. Treći stupanj je dosegnut kada kaže 'Ja' svakom biću u svijetu, baš kao što 'Ja' kaže sebi. Na ovom stupnju dignut je do sposobnosti da obuhvati univerzum. Na ovoj trećoj razini, Chela se u misticizmu naziva 'labud'; on postaje posrednik između Arhata, učitelja i naroda. Labud-vitez nam se stoga javlja kao emisar velikog Bijelog bratstva. Dakle Lohengrin je glasnik zajednice Grala.

Treba pokrenuti novi impuls, novi kulturni utjecaj. Zna se da se u misticizmu duša ili svijest, predstavlja kao nešto žensko. I ovdje se svijest o novoj, urbanoj kulturi prikazuje kao nešto žensko. Taj prodor nove kulture shvaćen je kao uspon svijesti. Srednjovjekovna duša predstavljena je u Elzi od Brabanta, a Lohengrin, veliki inicijant, labud trećeg stupnja inicijacije, donosi novu kulturu iz zajednice Grala. Ne smije ga se ništa pitati. Profanacija je i nerazumijevanje inicijata pitati o onome što mora ostati tajna.

Napredovanje u nova stanja svijesti uvijek se događa kroz utjecaj velikih inicijata. Kao primjer koji ilustrira kako ti posvećenici rade, podsjetit ću vas na Jakoba Böhme. Zna se da je Jakob Böhme najavljiavao duboke istine. Odakle mu ta mudrost? Priča nam da je jednom kao šegrt ostao sam u majstorovoj radionici. Tada je došao čudan čovjek i tražio par cipela. U odsutnosti gospodara dječak mu ih ne smije prodati; stranac progovori još nekoliko riječi, zatim ode, ali nakon nekog vremena pozove mladog Böhme i reče mu: Jakob, ti si još mali, ali ćeš jednog dana postati sasvim druga osoba, i svijet ćeš zadiviti. - Što to znači? To je inicijacija; prikazan je trenutak inicijacije. U ovom trenutku dječak još ne razumije što mu se dogodilo, ali impuls je dan.

Takav se trenutak također pojavljuje u legendi o Lohengrinu. Takve su legende važni tragovi, transparentni samo onima koji stvari mogu vidjeti u kontekstu. Kao što je već spomenuto, legenda o Lohengrinu pojavljuje se u vezi s legendom o Ratu pjevača. Richard Wagner je to koristio za svoju poemu Lohengrin. Iz toga vidimo, koliko je visok bio unutarnji poziv Richarda Wagnera.

Richard Wagner bavi se još jednom drevnom legendom u 'Prstenu Nibelunga'. Riječ je o starim germanskim legendama u kojima se govori o sudbini plemena koje se nakon velikog atlantskog potopa proširilo Europom i Azijom kao ostaci atlantskog stanovništva i započelo je post-atlantsko doba. Legende sadrže sjećanje na velikog inicijata Wotana, boga Aesira. Wotan je inicijant iz atlantskog razdoblja, baš kao što svi nordijski bogovi nisu ništa drugo nego stari, veliki posvećenici.

Jasno možemo razlikovati tri faze u Wagnerovom tretiranju Sage o Siegfriedu. Na prvoj razini nalazimo razmatranje moderne kulture. Za Richarda Wagnera ljudi su u današnjoj kulturi postali puki nadničari. On vidi veliku razliku između čovjeka modernog doba i čovjeka u Srednjem

vijeku. Danas je veliki dio posla koji ljudi obavljaju rad strojeva, dok je u srednjovjekovnoj kulturi sav rad bio izraz ljudske duše. Kuća, selo, grad, sve što je u njima živjelo osmišljeno je smisleno; ljudi su u tome uživali. Što nam danas znače naša skladišta, naše trgovine, naši gradovi? Kakav odnos oni imaju prema našoj duši? U to vrijeme kuća je bila izraz artistske ideje. Cijela ulična scena, usred grada tržnica s katedralom, koja se uzdizala iznad svega, iza koje je sve drugo, bio je izraz duše. Wagner je osjećao taj kontrast. To je ono što je želio postići u svojoj umjetnosti: predstaviti nešto što će barem u jednoj oblasti učiniti ljude cjelovitima. Wagner je u svom Siegfriedu želio prikazati cjelovitu, skladnu osobu, u usporedbi s nadničarom u industriji. Tako su uvijek osjećali naši veliki umovi, tako je osjećao Goethe, a ovako je to izrazio Hölderlin: vidiš obrtnike, ali ne ljude, mislioc, ali ne ljude, svećenike, ali ne ljude, gospodare i slugu, mlade i ugledne ljude, ali ne ljude. Preokret izvana nije moguć; tijek našeg razvoja ne može se okrenuti natrag. Zato je Wagner želio da se stvori hram umjetnosti u kojem bi ukupno umjetničko djelo uzdiglo ljude iznad njihovih običnih života. Novo doba je trebalo takvo uzdignuće, upravo zato što je moderni život toliko fragmentiran. To je bila prva ideja Siegfried poezije kojom se Wagner bavio.

Ali dok je ulazio još dublje u slojeve svojih osjećaja, na pamet mu je pao drugi plan. U ranom Srednjem vijeku stara legenda pronašla je svoj put u njemačku poeziju: 'Die Nibelungen'. Tada su u takvoj legendi živjeli najdublji osjećaji duše naroda. Samo onaj tko stvarno proučava dušu naroda može dobiti predodžbu o tome što je tada živjelo u srcima ljudi. Takve su legende bile izraz dubokih, unutarnjih istina. Naprimjer, legende o Karlu Velikom. Izvještaji o caru nisu bili povijesni u današnjem smislu; ljudi su gledali dublje u drevni kontekst. Franačka kraljevska obitelj postala je drveni preci kasnije post-atlantske korijenske rase. Nibelungen su bili svećenici- kraljevi koji nisu samo brinuli o svojim kraljevstvima, već su također davali duhovni utjecaj. Ove su legende bile podsjetnik na jedno veliko vrijeme koje je nestalo. U tom smislu, krunidba Karla Velikog u Rimu smatrala se nečim posebno važnim. U davna vremena Nibelungen su bili posvećeni svećenici- kraljevi; sjećanje na to nastavilo se u njemačkim carskim sagama. Wagner je bio privučen time.

Činilo mu se da jedna figura predstavlja kontrast između nove ere materijalnih posjeda i srednjovjekovne ere, koja je još uvijek bila povezana s tom duhovnom kulturom. Zaokupila ga je saga o Barbarossi. I u Barbarossi nam se predstavlja veliki inicijal koji je putovao na istok; odande bi trebao donijeti višu mudrost, znanje, Sveti Gral od tamošnjih iniciranih. Mit iz 12. i 13. stoljeća govori o caru koji začaran sjedi u planini; njegovi gavrani su glasnici koji mu donose vijesti što se događa u svijetu. Gavrani su drevni simbol misterija. U perzijskom jeziku misterija oni izražavaju najnižu razinu iniciranih; oni su stoga glasnici viših iniciranih. Što bi ova inicijacija trebala donijeti? Richard Wagner želio je prikazati zamjenu starih vremena kroz

novo sa svojom vlasničkom strukturom. Ono što je živjelo povuklo se poput Barbarosse. Intervencija posvećenika iskristalizirala mu se u Barbarossi.

Ova ideja još uvijek blista u 'Nibelunzima'. Prvo shvaćeno izvana, onda na dubljoj osnovi, ona postaje izraz dubokog pogleda na Srednji vijek, u kojoj je predstavljena pojava nove kulture. Ali Wagner još jednom traži dublje razumijevanje ove ideje; na kraju odabire lik Wotana umjesto Barbarosse, s beskrajno dubljim, intuitivnim shvaćanjem starih germanskih legendi o bogovima. One predstavljaju odvajanje atlantske kulture, nastanak pete korijenske rase iz četvrte. To je u isto vrijeme razvoj uma. Razvoj uma i samosvijesti još nije bio prisutan kod Atlantida. Živjeli su u nekoj vrsti vidovitosti. Tek kod pete podrse Atlantida, drevnih Semita, formirani su prvi elementi kombinirajućeg uma, koji je nastavio živjeti u petoj korijenskoj rasi. Tu nastaje 'Ja' svijest. Atlantidanin još sebi nije rekao 'Ja' s istim intenzitetom kao pripadnik sljedećeg doba. Nakon potonuća Atlantide, ova drevna kultura prenesena je u novu; Europljani su kasnija grana Atlantida. Sada se javlja kontrast između opće duhovne kulture i inicijata koji rade u tajnosti i nadahnjuju intelekt.

Patuljci *Nifelheima* nositelji su 'Ja' svijesti. Richard Wagner kao protivnike stavlja Wotana, starog atlantskog inicijata, i Albericha, nositelja egoizma iz patuljaste rase Nibelunga, inicijata post-atlantskog doba. U misticizmu, zlato je duboko smisleno, značajno. Zlato je svjetlost; svjetlost, koja izlazi postaje mudrost. Alberich vadi zlato, prekaljenu mudrost, iz rijeke Rajne. Vode su uvijek duša, astralno. Ego, zlato, mudrost 'Ja rađa se iz duše. Struja Rajne je duša novog doba u kojoj nastaje um, 'Ja' svijest. Alberich zgrabi zlato, otme ga od Rajninih kćeri, ženskog elementa, koji karakterizira izvorno stanje svijesti.

Ova veza je živjela duboko u Wagnerovoj duši. Snažno se osjeća podizanje samosvijesti u ovom novom dobu, snažno predstavljano na početku 'Rheingold' u akordima u Es-duru. To se glazbeno provlači i struji kroz cijeli 'Rheingold'. Wagner je pred sobom imao pjesme koje su proizašle iz izvornih mitova. Nešto je živjelo u tim legendama koje su, ispunjene snagom i životom, prožimale dušu duhovnim ritmom. Ono što čovjek jest, živi, odjekuje i prodire u ljude u tim starim legendama.

Drugo predavanje

Berlin, 5. svibnja 1905.

U ovim predavanjima vidjet ćemo kako Wagner u svojim glazbenim dramama dopušta likovima da se uzdignu do bogova i spuste natrag do ljudi, predstavljajući oslobođenje i iskupljenje unutar čovječanstva.

Odmah na početku Prstena Nibelunga susrećemo cijeli lajtmotiv pete korijenske rase - post-atlantskog doba: rađanje 'Ja', samosvijesti iz astralnog elementa. Vodu znate kao okultnog predstavnika astralnog. Ako želimo razumjeti raspoloženje koje prevladava kod Richarda Wagnera, moramo uroniti u nordijske mitove. Bez da je svjestan svih detalja, izrazio je snagu i simboliku onoga što živi u mitovima. Svatko tko uzme u obzir sve što je grupirano oko nordijskih bogova, otkrit će da u njima postoji nešto tragično; svemu se bliži kraj: *Sumrak bogova*. Koja je to osnovna osobina koja je dovela do tako divnog umjetničkog djela [kao što je Wagnerov 'Prsten Nibelunga']?

Zamislimo kakva je Zemlja bila u vrijeme nordijske prvobitne rase. Našli bi tropsku klimu, onu koja ne nalikuje današnjoj tropskoj klimi; na ovim prostorima živjeli su čovjekoliki majmuni, slonolike i žirafolike životinje. Priroda je bila znatno drugačija nego danas. To je postupno zamijenjeno takozvanom glacijacijom, a kod naših predaka suočeni smo s njihovom primitivnom kulturom. Naša kasnija germanska kultura proizašla je iz posljedica ove glacijacije.

Na sjeveru su također postojali misteriji i škole misterija. Postojale su Drotske i, više na zapadu, Druidske misterije, vrlo duboke misterije. Iza njih je stajao inicijal: Wotan. Sačuvani su ostaci drevnih druidskih misterija, osobito u zemljama s keltskim stanovništvom. Tragovi toga mogu se pronaći u Engleskoj, još iz vremena kraljice Elizabete. Zatim su povučeni. Stari misteriji Drota i Druida govore o Cheli, Sigu ili Siggeu koji se u određenoj dobi odrekao svoje individualnosti i postao sposoban apsorbirati višu individualnost. To je proces koji je opisan u svim misterijima. Isto tako, kada Isusa krsti Ivan, on svoje tijelo daje višoj individualnosti. Sve u vezi s Sigom podsjeća nas na misterij da se Chela može odreći svoje individualnosti za više biće. Wotan se preselio u Sig kako bi se pripremio za ono što će se dogoditi u budućnosti.

Svaki tajni učenik bio je obaviješten da će nordijski svijet bogova zamijeniti kršćanstvo. Cijelo Wotanovo djelo je priprema za nadolazeće kršćanstvo. Ovdje na sjeveru, neka su plamena ostala tijekom seobe Atlantidana u pustinju Gobi. Dok su se na jugu razvijale epohe četiri podrase, nešto se

dogadalo i na sjeveru. I ovdje su se odvijale četiri faze razvoja, a posljednja je bila sami *Sumrak bogova*.

U nordijskim mitovima čujemo kako su se odvijala četiri pripremna doba. Tijekom ovog vremena Wotan je iniciran četiri puta više. Na prvoj inicijaciji, tijekom prve podrse, visi na križu, na drvu jasena, devet dana. Tada mu je došao Mimir i naučio ga runama. I ovdje visjeti na križu znači iskupljenje. U drugoj inicijaciji osvaja napitak mudrosti koji je Gunlöd čuvao u spilji. U ovu podzemnu spilju mora ući kao zmija. Ondje ostaje tri dana kako bi osvojio napitak. U trećoj inicijaciji, koja odgovara trećoj podrasi, on mora žrtvovati vlastito oko. To je mudro oko iz legendi, koje podsjeća na jednookog Kiklopa, što znači ljude Lemurijske rase. Ovo oko se davno povuklo od nas. Nagovještaj je još vidljiv kod novorođenčadi. To je vidovito oko. Zašto ga Wotan mora žrtvovati? U svakoj korijenskoj rasi nakratko se ponavlja ono što je već učinjeno prije. Dakle, u trećoj podrasi, vidovitost je morala biti žrtvovana kako bi se moglo pojaviti ono što je prvo zasjalo u Wotanu, intelektualna mudrost, obilježje europskog gledanja na stvari. Wotanova četvrta inicijacija povezana je sa Siegfriedom, potomkom bogova, Wotanovim potomkom. Ljudski inicirani po prvi put zauzimaju mjesto Boga.

Siegfried je iniciran. On mora probuditi Brünhilde, višu svijest; prolazeći kroz plamen, vatru, mora se očistiti od strasti. Tako prolazi kroz pročišćenje, katarzu. Prethodno je ubio zmaja i nadvladao nižu senzualnost. To ga je učinilo neranjivim; samo između njegovih lopatica postoji mjesto gdje još može biti ranjen. Ranjivost ove točke simboličan je pokazatelj da ovoj četvrtoj podrasi još uvijek nedostaje nešto što samo kršćanstvo može donijeti. Morao je doći netko tko je neranjiv tamo gdje je Siegfried još bio ranjiv - Krist koji nosi križ među svojim ramenima, gdje je Siegfried mogao biti smrtno ranjen.

Još jedan sudar, navala Atlantida, trebala je propasti zbog kršćanstva. Narodi koje predvodi Atli - Attila, Etzel - atlantskog su podrijetla. Ovi se mongolski narodi povlače od kršćanstva, s kojim se suočavaju personificiranim u papi Leo I. Kršćanstvo zamjenjuje staru kulturu.

U mitovima se ranije razvoj prikazivao u simboličkim slikama. Isto je i mitom o Balduru. U Balduru također imamo nordijskog inicijata. U mitu su ispunjeni svi uvjeti inicijacije. Zagonetka Baldura krije duboku istinu. Lokijev osebujan položaj u nordijskoj legendi može se razumjeti samo na ovaj način. Zna da je Baldurova majka, uplašena lošim snovima, natjerala sva bića da obećaju da neće nauditi Balduru. Zaboravljena je samo neugledna biljka, imela, a od te imele, koja nije dala obećanje, Loki pravi strijelu koju daje slijepom bogu Höduru, kada su bogovi razigrano bacali strijele na Baldura. Bog Baldur je ubijen kroz bacanje Hödura.

Zna da je druga evolucija prethodila evoluciji Zemlje: doba Mjeseca. Mjesečeva tvar bila je slična živoj tvari. Neka su bića Mjeseca zaostala na

stupnju razvoja Mjeseca, i u novi, kasniji svijet su prodrli na razoran način. Ne mogu rasti na mineralnom tlu, mogu rasti samo na drugim živim bićima; oni su paraziti. Takva lunarna biljka je imela. Loki je božanstvo Mjeseca. Također dolazi iz lunarne epohe. Bio je savršen tijekom lunarne epohe, sada predstavlja nesavršenstvo, zlo. Sada također razumijemo zašto se Loki u Wagnerovim dramama pojavljuje kao dvojna priroda, kao muško i žensko u isto vrijeme. Kao što znate, podjela na spolove poklapa se s odlaskom Mjeseca sa zajedničkog planeta. Bog Sunca Baldur upravlja novim stvaranjem. Sada postoji kolizija između stare i nove kreacije, lunarnog i solarnog carstva, kolizija koje Baldur, predstavnik solarne kulture, postaje žrtva. Slijepi Hödur predstavnik je slijepice neumitnosti prirode koja živi u kraljevstvu minerala. Morao je preuzeti krivnju kako bi se omogućio određeni progresivni element. U misterijima, Baldur je morao uskrsnuti nakon što ga je Loki ubio preko Hödura.

To su osjećaji koji nas prožimaju kada pratimo stvaralaštvo Richarda Wagnera. Pogledajmo scenu u 'Rheingold': kćeri Rajne čuvaju blago. Patuljak Alberich isprva osjeća senzualnu želju za njima. Tada se u njemu budi želja za zlatom i on se odriče ljubavi, jer tko želi posjedovati zlato i moć mora se odreći ljubavi. Pa kuje prsten. Što je povezano s ovim prstenom? Posjedovanje, sebičnost; sve dok čovjek nije potpun, ne zahtijeva ništa za sebe. Egoizam počinje tek kada je osoba okružena prstenom senzualnosti. Alberich se mora odreći ljubavi; on, predstavnik samosvijesti, okružuje se fizičkim. Fizičko tijelo izgrađeno je prema istim zakonima koji vladaju prirodom, iz koje se izvlači zlato Rajninih kćeri. Sebičnost i posebna egzistencija povezani su sa zlatom. Zlato je ovdje mudrost koja se stječe promatranjem, a ne kreativna mudrost. Kako bi je dobili, ljudi se prvo moraju učiniti prijemčivima za ovu kreativnu mudrost. Vratimo se u vrijeme kada čovjek još nije bio podijeljen na dva spola; tada još nije imao sposobnost mišljenja, da svojim mišljenjem stvara samosvijest. Sve što je stvorio stvoreno je kroz ljubav. Čovjek je morao kupiti višu duhovnost, odričući se polovice svoje produktivne moći i postajući jednospolan.

Odakle sve ovo? Sve je to došlo od ranije kreativnih bića. Zemlja se morala promijeniti u drugo stanje kako bi čovjek mogao primiti ovu čvrstu tjelesnost. Wotan je pripadao ranijim vremenima, vremenima vatrene magle koja se vije. Wotanov izvorni dom bio je mjesto gdje su najčišće snage vatre još uvijek vladale na Zemlji, kada je duh Božji lebdio nad vodama. Sada je Wotan svoju kuću morao pretvoriti u čvrst dvorac; Zemlja je morala očvrstnuti. Kuću bogova, Valhalu, izgradili su divovi. To su ljudi Lemurijske rase, lemurijski divovi, koji još nemaju visoku razinu duhovnosti. Divovi, čovječanstvo koje se bori da se oslobodi tjelesnosti, zahtijevaju Freyu zauzvrat - ponovno ženski oblik. Predstavlja svijest, svijest koju je potrebno održati, pomladiti.

I sada je Loki taj koji može izgraditi nešto od vatrenog elementa što je ispravno za nižu prirodu. Loki oslobađa Wotana od žrtvovanja Freye; Loki osigurava da Freya ostane s bogovima. Što čovjek mora postići? - Prsten, ono što je zakonito izgrađeno tijelo. Strasti, koja je neophodna za osjetilnu prirodu mora se odreći u korist više ljubavi. Prije nego što dođe do najvišeg razvoja, duša se također mora izgraditi. Divovi se odriču Freye, svoje ljubavi. Ljubav je ostala s bogovima. Divovi su se zadovoljili prstenom, elementom zlata, koji ima prokletstvo. Ljubav se vraća samo kroz kršćanstvo.

Kroz nordijsku mitologiju provlači se tragična crta. Vidimo kako Wotan žali što je predao vlast nekome rođenom od ljudske rase. Želi zadržati vlast i pokušava vratiti prsten. Tu upoznaje Erdu. Od Erde uči mudrosti. Erda je duh Zemlje, svijest cijelog ljudskog roda dokle god se razvijali na Zemlji. Njene kćeri, Norne, objavljuju višu svijest Zemlje; one predstavljaju iskonsko znanje Zemlje o prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Iznad individualnog znanja stoji svijest, koja je pogođena karakterom vječnosti.

Wotan ostavlja prsten divu. Tada između njih izbija svađa. Posebnost uzrokuje svađu; pa tako ulazi i motiv mača. Motiv mača izražava prijelaz od čovječanstva, koje je prije više živjelo u zajednici, na novo čovječanstvo, na posebnost, na rat jednih protiv drugih. Wotanov je stav jasan prema čovječanstvu, posebno petoj korijenskoj rasi.

Od Valhale do Zemlje vodi duga. Duga ima posebno značenje u okultnoj mudrosti. Znaete dugu koja se pojavljuje nakon Potopa. Ovaj simbol u nordijskim mitovima nalazimo više puta. To znači prijelaz iz atlantskog razdoblja u post-atlantsko razdoblje. U ono doba zrak je bio mnogo gušći, voda mnogo rjeđa nego danas; ovakvih oborina, kao kiše, nije bilo. Duga u to vrijeme nije bila moguća. Zemlja u kojoj je odrastao nordijski ljudski rod, nije neopravdano nazvana maglovitom oblašću, Nifelheim. Vodene mase koje su preplavile kontinent Atlantidu izašle su iz ovog carstva magle. Tek na kraju atlantskog razdoblja, nakon potopa, pojavljuje se duga. Okultna istraživanja objašnjavaju što to znači. U Bibliji, u potopnoj dugi, kao u duginom mostu nordijskog mita, susrećemo nešto što predstavlja vezu između ljudi i bogova. Ako Wotana sada porazi Siegfried, to znači da čovjek sada zauzima mjesto starih bogova. Zadatak pete korijenske rase se priprema da omogući vođama i gospodarima čovječanstva da proizađu iz same ljudske rase. Ranije vođe čovječanstva sišle su s viših svjetova. Sada će on biti gospodar koji je prošao kroz sve stupnjeve ljudskog razvoja - samo brže od drugih ljudi - i koji će, kao napredna osoba, voditi čovječanstvo.

Sljedeći put ćemo ponovno razgovarati o Siegfriedu i čuti više o tom razvoju. Vidjet ćete kako je Wagner, da bi predstavio ono što je najdublje ganulo čovječanstvo, koristio snagu nordijskih mitova. To je ono što Wagnerove drame čini nevjerojatno uzdižućim i proganjajućim.

Treće predavanje

Berlin, 12. svibnja 1905.

Na prethodnom predavanju vidjeli smo kako se veliki umjetnik Wagner vratio mitu da bi prikazao velike svjetske kontekste. U mitu o Siegfriedu cijeli sadržaj nordijskog svjetonazora živi do vremena kršćanstva. Ovaj nordijski svjetonazor ima tragičnu crtu; završava Sumrakom bogova. Što znači ovaj tragični put?

Rekao sam da postoje misterije i na sjeveru; u njima je učenicima objašnjeno što znači da nordijski mit završava *Sumrakom bogova*. U tim se tajnama otkriva nešto što je još skriveno i što će se dogoditi tek u vremenu koje dolazi. Svećenici nordijskog svijeta morali su objaviti da će stari svijet bogova nestati i da će novi ustati iz vatre, u čemu se nordijski svijet potapa, i kroz Krista ponovno uzdiže do pročišćene ljubavi. Stara je stvar morala umrijeti; dakle tragični put prema kraju. To je ono što Wagner dopušta da zasja na tako divan način; ovo pripremno raspoloženje nordijskih legendi, koje završava u *Sumraku bogova*.

Ovaj nordijski svjetonazor ima četiri faze. Čovječanstvo je prošlo kroz četiri faze i onda je došao Krist. Danas živimo u petoj podrazi pete korijenske rase, kojoj prethode druge: sanskrtka kultura, zatim perzijsko-medijska i kaldejsko-babilonsko-egipatska kultura; grčko-latinska kulturna epoha bila je četvrta, a sada imamo teutonsko-germansko pleme na sjeveru. Kao novi utjecaj izbija kršćanstvo. U ovoj fazi sve će se promijeniti i sve će nestati. To je lijepo ilustrirano u priči o Winfried-Bonifatius koji je sjekao sveti hrast. 'Hrast' je sinonim za 'Druida' u drevnim misterijima. Dakle, razbijanje hrasta znači uništenje stare nordijske religije. Nordijski misteriji predvidjeli su ovo prevladavanje druidskog kulta.

Dok su se četiri podrase razvije na jugu, nordijski narodi su sebi pripremili ovakav razvoj događaja. I ovdje imamo četiri faze, i ovdje razvoj prolazi kroz četiri faze; posljednja je sam *Sumrak bogova*. Čudno je da se u ove četiri faze ponavlja cijeli ljudski razvoj. Čovječanstvo je prošlo kroz razna stanja. Nordijski mit svojevrsno je sjećanje na cjelokupnu povijest Zemlje; u njemu živi kao ideja, kao mitski sadržaj. I ta četiri razvojna stupnja žive u Wagnerovim dramama jer je on svoje drame izvukao iz mita. Wagner je sasvim ispravno formirao tetralogiju. Uz preludij, razvoj ljudi prikazan je u četiri dijela; peti stupanj bit će kršćanstvo.

Koji je osnovni motiv u 'Rheingold'? A koji je osnovni motiv naše trenutne korijenske rase? - Ako se vratimo na polarnu korijensku rasu, nalazimo ljude koji još nisu imali samosvijest i još nisu bili odvojeni u različite spolove; isto tako i kod Hiperborejaca. Tek u trećoj korijenskoj rasi, u epohi

Lemurije, ljudi su postali jednospolni. I tek u atlantskom razdoblju rađa se 'Ja', u petoj podrazi. Tada čovjek sebi prvi put kaže 'Ja'. Ova 'Ja' svijest je u mitu prikazana kao patuljak, kao Alberich; smatra se da se uzdiže iz Nifelheima. Atlantida je bila Nifelheim i s pravom se mogla nazvati Nebelheim. Atmosfera naše Zemlje još nije bila očišćena od vodene pare i još nije bilo kišnih oborina. Ljudsko 'Ja' se rađa iz ovog Nifelheima s njegovom kipucom vodom i lebdećom maglom. Wagner to veličanstveno izražava akordom Es-dura orkestra; iz Nifelheima odzvanja osnovni motiv naše današnje ljudskosti.

Treba nam biti jasno što se dogodilo na Zemlji tijekom ovog vremena. Čovjek je došao na Zemlju kao duhovno biće. Njegovo je tijelo rođeno iz eterske Zemlje. Čovjek još nije muškarac ili žena, niti zna išta o posjedovanju, ništa o moći. Duša je označena kao voda. Posjedovanje, koje je također moć, još uvijek čuvaju rastuće moći astralnog svijeta, kćeri Rajne. Ali polako se priprema ono što nastaje u atlantskom razdoblju: 'Ja', egoizam. Ali izvorna bit duše sadržavala je nešto čega se čovjek sada mora odreći: ljubav, koja još ne traži vanjski entitet, već koja počiva u sebi. Alberich se mora odreći te samozatajne ljubavi. On to može učiniti kroz prsten koji povezuje sve ljudsko. Sve dok su dva spola bila sačuvana, čovjeku nije trebao prsten; tek kada je odustao od duhovne ljubavi, dva spola, prsten je morao izvana spojiti ono što je bilo razdvojeno. U jedinstvu s drugim posebnim bićem, čovjek sada mora postići ljubav. Prsten je simbol zajedništva odvojenih ljudi, povezanost dvaju spolova u fizičkom smislu. Kad Alberich osvoji prsten, mora se odreći ljubavi. Sada dolazi vrijeme kada čovjek više ne može stvarati na jedinstven način. Tijelo, duša i duh nekada su bili jedno. Sada božanstvo stvara tijelo izvana. Spolovi su neprijateljski raspoloženi jedni prema drugima; oni predstavljaju dva diva Fafnera i Fasolta koji su postali jednospolni.

U starim religijama ljudsko tijelo je predstavljeno kao hram; na njemu božanstvo stvara izvana. Ljudsko biće bi trebalo stvoriti unutarnji hram, našu dušu, budući da je postalo 'Ja'. U stvaralačkom božanstvu ljubav je još uvijek sačuvana; još uvijek radi na 'vanjskom hramu'. To je sadržano u mitu u odlomku gdje Wotan želi uzeti prsten od divova i gdje mu se javlja Erda i savjetuje ga da to ne učini. Erda je vidovita potpuna svijest čovječanstva. Bog ne bi trebao zadržati prsten koji povezuje ono što se mora rastvoriti da bi se ponovno ujedinilo tek na višoj razini, kada se spolovi ponovno neutraliziraju. Tako je Wotan spriječen da preuzme kontrolu nad prstenom proročko-vidovnjačkom snagom zemaljske svijesti; prsten ostaje divovima. Od sada svaka osoba sadrži samo jedan spol. Div znači fizičku tjelesnost. Sada divovi grade Valhalu. U svađi oko prstena, Fasolta ubija Fafner; to je kontrast između muškarca i žene. U svakom ljudskom biću jedan spol je ubijen; muškarac ubija ženu, žena ubija muškarca u sebi.

Ali sada se viša svijest prvo mora roditi iz sveobuhvatne zemaljske svijesti. To se događa kroz vezu između Wotana i Erde, te se rađa Brünhilde. Nešto od božanske svemudrosti svijesti svijeta još postoji u njoj. Ali ta se svijest u početku povlači. S druge strane, Wotan sa zemljom ženom, stvara Siegmunda i Sieglinde. To je duševni dvojni rod, muška i ženska duša. Nitko ne može nastaviti živjeti sam za sebe bez drugog. Ženska duša, Sieglinde, podlegla je krađi Hundinga; duša se mora predati fizičkom mozgu. Sada počinju zastranjenja Siegmunda, duše zarobljene u tijelu; nije dovoljno moćan da se približi božanskom koje je izgubljeno. Bogovi se odriču Siegmunda; njegov mač se razbije o Wotanovo koplje.

Wotan mora vodstvo prepustiti ljudskom jastvu, koje u potpunosti djeluje u osjetilima: Hagenu, sinu Albericha, principu nižeg jastva. Sve se sile urote protiv saveza muške i ženske duše. Sam Wotan mora podržati Fricku. Fricka predstavlja muško-žensku dušu na višem stupnju; ona potiče Wotana da prekine vezu između muške i ženske duše na zemaljskoj razini. Na kozmičkom planu muška i ženska duša ostaju ujedinjene; ali na Zemlji krv igra ulogu, osjetila igraju ulogu. Na to je duboko ukazano u ljubavi između brata i sestre. To je ono što nije dopušteno, a ako to ostane dominantno, Siegmund i Sieglinde moraju fizički nestati. Sieglinde je suđeno da bude ubijena od Brunhilde, sveobuhvatne svijesti, ako cjelokupna evolucija Zemlje neće biti opstruirana. Brunhilde, međutim, pomaže joj i daje joj Grane, njena konja, koji nosi ljudsko biće kroz događaje na Zemlji. Brunhilde se povlači u egzil, plamenovi okružuju njenu stijenu. Vidovita svijest je sada okružena vatrom kroz koju ljudsko biće prvo mora proći da bi postalo pročišćeno, ako želi još jednom dosegnuti sveobuhvatnu svijest i doživjeti katarzu.

Sieglinde, ženski duševni element porađa Siegfrieda, ljudsku svijest koja se opet mora dići do viših svjetova. Ona raste u tajnosti, čuvana od Mime. Ona mora nadvladati nižu prirodu, zmaja, da bi stekla moć. Također nadvladava Mimu. Tko je 'Mime'? Mime može dati nešto što vas čini nevidljivim, plašt nevidljivosti, nešto od moći koja nije vidljiva običnim ljudima. Nevidljivi plašt je simbol čarobnjaka - i bijelog i crnog - koji vidljivo hoda među nama, ali je kao takav nevidljiv. Mime je čarobnjak koji može osigurati plašt nevidljivosti od crnih zemaljskih sila. On želi od Siegfrieda napraviti crnog čarobnjaka, ali Siegfried to ne želi. Ubio je zmaja, uzeo kap njegove krvi, simbol strasti, i tako mogao razumjeti jezik ptica, osjetilnog-zemaljskog. On hoda putem viših posvećenika i ukazuje mu se put koji vodi do Brunhilde, sveobuhvatne svijesti.

Dosada imamo tri faze nordijskog razvoja: prvo patuljak, zatim div, a sada čovjek. Valkira je značila drugu fazu. A kod Siegfrieda imamo rođenje samog čovjeka. Zatvoren u tjelesnosti, mora pronaći put natrag do čiste mudrosti. U četvrtom dijelu *Sumraka bogova*, izraženo je da u nordijskom svijetu čovjek još nije bio zreo, da još nije postigao potpunu inicijaciju. Siegfried je još

uvijek ranjiv na jednom mjestu, na istom mjestu gdje je Krist nosio križ. Siegfried još nije mogao uzeti križ. Ovo je duboki izraz onoga što je nordijskim ljudima još uvijek nedostajalo: kršćanstvo im je još uvijek bilo nužnost. Siegfried se ne može ujediniti s Brunhilde; on je ljudska duša, začeta od zemaljske žene, od zajednice Sigmunda i Sieglinde. Brunhilde je ostala djeвица, ona je viša svijest.

U završnoj fazi mora se usvojiti više znanje. Budući da čovjek još nije stekao sposobnost sjedinjavanja s djevičanskom mudrošću, on poriv za višim znanjem ima kao želju. To se mora prevladati. Činjenica da Siegfried želi postati ujedinen s Brunhilde u zemaljskoj želji vodi do razmjene vlasništva; ona njemu daje konja i on njoj daje prsten.

Dok ne dođe do unije s višim sebstvom, prsten, simbolizirajući prisilu od izvana, ne gubi svoju moć. Ljudsko biće uranja dolje u nižu svijest, pogođeno je sljepilom. Siegfried zaboravlja Brunhilde i ženi Gudrun, nižu svijest. Čak se želi udvarati Brunhilde za nedostojnog, za drugog, Günthera. To označava da tijekom zadnje faze, prije nego se pojavilo kršćanstvo, ljudsko biće slijedi mračnu stazu i još jednom postaje plijen mračnih snaga. Nezakonita unija Brunhilde s Güntherom uzrok je Siegfriedove propasti. On mora naći smrt preko nižih sila u čiju se mrežu zapleo.

Bliži se završna faza. Ponovno se pojavljuju tri Norne. To je faza u kojoj se gubi sveobuhvatna svijest:

Zu End ewiges Wissen!
Der Welt melden
Weise nichts mehr.
Hinab zur Mutter, hinab!

Gotovo je s vječnom mudrošću!
Svijet ne objavljuje
Od mudrih ništa više.
Dolje k majci, dolje!

Viša mudrost koja je prije bila dana sinovima bogova na Zemlji je izgubljena; vraća se vječnom. Čovječanstvo sada ovisi o sebi.

Za one koji dublje gledaju, glazbena drama 'Tristan i Izolda' predstavlja, za Wagnera, problem dualnosti spolova koji postaje sve jasniji. Muško i žensko imaju značenje samo na fizičkom planu. Tristan žudi da više ne bude odvojen, da pronađe ravnotežu, da ima svijest koja više nije muška ili ženska. Ova čežnja odzvanja i buja u drami: više ne biti Tristan, već apsorbirati Izoldu u sebe; da više ne bude Ja-Izolda, nego da bude Izolda i Tristan. Oboje su izgubili svijest o toj odvojenosti. Tako to zvuči u posljednjim riječima ove poeme, biti iskupljen od posebnosti:

In des Wonnemeeres
wogendem Schwall,
In der Duftwellen
tönendem Schell,
In des Welt-Atems

U moru blaženstva
Uzburkane mijene,
U mirisnim valovima
Odzvanjaju tonovi,
U disanju svijeta

wehendem All,
ertrinken,
versinken,
Unbewusst
höchste Lust!

Giba se sve,
Utonula,
Potopljena,
Nesvjesna
Najviša žudnja!

Svaka riječ je oblikovana iz dubljeg znanja. Ovo uzburkano more blaženstva je astralni svijet, svijet koji odjekuje mirisnim tonovima je Devachan. Životni princip je disanje svijeta; u njemu se sve mora uravnotežiti. U svijesti se više ne razdvaja: utopiti se, tonuti, nesvjesno u nediferenciranom, to je najveći užitak. - Najveća radost za ovozemaljsko je zapravo osjetilno nadvladati duhovnim. Želja koja teži uništenju zemaljskih stvari oplemenjuje; to je prevladavanje onoga što se ima u sebi. To je problem koji je Wagner pokušao riješiti u 'Tristanu i Izoldi'.

Sve te misli nisu živjele svjesno, ne apstraktno, kod Wagnera, ali žive u mitovima, a Wagner ih je izvukao iz mitova. Nije nužno da umjetnik ima te apstraktne misli u sebi. Kao što biljka raste po zakonima ne poznavajući te zakone, tako kozmičke sile žive u mitu kao simbolu božanske, vječne istine.

Wagnerov Siegfried još uvijek je upleten u zemaljski svijet; mora u njemu nestati. Brunhilde razumije povezanost činjenica i shvaća što je tu u pitanju. Tako ona prsten prepušta Kćerima Rajne, elementu koji nije prodro u djelatne utjecaje ovog svijeta. Cjelokupni razvoj čovječanstva seže do prvobitne, djevičanske materije.

Na mjesto starijeg, nordijskog svjetonazora dolazi novi svjetonazor, koji se više ne obraća vanjskom, osjetilnom, već samo onom što je ostalo djevičansko, duši. Brunhilde, koja je još uvijek upletena u vanjsko i osjetilno kroz svoje sjedinjenje sa Siegfriedom, jaše u vatru. Tu se rađa ljubav. To je misao koja je za sjever u početku tragična; jer ono što je netko mogao razumjeti propada. Rođena iz mora vatre, izvorne, djevičanske materije, ljubav se rađa iz duha. *Et incarnatus est per Spiritum Sancto ex Maria virgine.* Iz istog elementa iz kojeg se ranije rađao egoizam, osjetilna ljubav, sada se rađa novi osjećaj koji je superiorniji od svega što je upleteno na fizičkom planu. Mudrost se vraća natrag kako bi dopustila da ljubav nastane iz dijela elementa koji je sačuvala djevičanska čistoća. To je Krist, kršćansko načelo. Nesebična ljubav, za razliku od sebične ljubavi, velika je evolucija koja se kupuje cijenom tajanstvenom involucijom smrti, propast tjelesnog. Jasno smo suprotstavili suprotnosti života i smrti.

Drvo je osušeni život, a na ovom drvetu visi novi, vječni život, iz kojega se sada rađa novo doba. Novi, duhovni život izranja iz *Sumraka bogova*. Koliko je Richard Wagner čeznuo, nakon što je prošao kroz četiri faze nordijskog života, da u njegovoj dubini predstavi ovo kršćansko načelo, pokazao nam je

u svom *Parsifalu* - to znači peta faza. Budući da je Wagner proživio ono što je bilo tragično u nordijskom razvoju, osjećao je potrebu veličati kršćanstvo.

Četvrto predavanje

Berlin, 19. svibnja 1905.

Što dublje ulazite u rad Richarda Wagnera, to dublje ulazite u teozofsko-mistična pitanja i životne zagonetke. Nešto je neobično značajno da je Richard Wagner, nakon što je u svom Prstenu Nibelunga razvio čitavu prapovijest europskih naroda u četiri etape, potom stvorio izrazito kršćansku dramu, djelo kojim je zapravo završio svoje životno djelo, 'Parsifala'. Morate proniknuti u cjelokupnu Wagnerovu osobnost ako želite razumjeti što zapravo živi u tom 'Parsifalu'.

Za njega je lik Isusa iz Nazareta bio u procesu oblikovanja od četrdesetih godina. Htio je napisati dramu 'Isus iz Nazareta' - postoje i njeni fragmenti - djelo u kojem bi se pokazala beskrajna ljubav u Isusu iz Nazareta za cijelo čovječanstvo. Želio je to učiniti, ali nije mogao doći do osnovne misli. U pedesetima je osmislio dramu 'Pobjednik'. Iz te drame vidimo iz kakvih dubina ovaj pjesnik crpi intuiciju.

Postavimo ukratko sadržaj drame 'Pobjednik': Ananda, mladića iz plemićke kaste, strastveno voli Prakriti, djevojku Chandala, to jest, djevojku iz prezrene kaste. Ali on se odriče svake osjetilne, zemaljske ljubavi i postaje učenik Bude. Prema Wagnerovoj namjeri, Chandala djevojka je bila reinkarnacija žene koja pripada najvišoj kasti Brahmina, koja je nadmeno odbila ljubav Chandala mladića, i kojoj je karmička kazna da bude ponovno rođena unutar kaste Chandala. Kada je ona dosegнула točku u njenom razvoju koja joj je omogućila da se odrekne ljubavi, ona također postaje učenik Bude. Vidite, dakle, da se Wagner uhvatio problema karme u svoj njegovoj dubini, iz pravog duha budizma; kada je imao oko pedeset godina razvio se u toj mjeri da je mogao stvoriti dramu toliko duboke moralne snage i ozbiljnosti kao što je 'Pobjednik'. Sve ove misli zatim se spajaju u njegovom Parsifalu, ali u isto vrijeme Krist-problem stoji u središtu drame.

Povijest Srednjeg vijeka ima važnu točku na prijelazu iz 12. u 13. stoljeće. Tu je djelovao Wolfram von Eschenbach, koji je iz najdublje duhovnosti Srednjeg vijeka poetski obradio misterij Parsifala. U Srednjem vijeku u ljudima koji su imali duhovni život živjelo je nešto što se u iniciranim krugovima nazivalo uzvišenost ljubavi. Bilo je ljubavnih pjevača i trubadura prije i poslije. Ali postojala je velika razlika između onoga što se prije shvaćalo kao svjetovna, putena ljubav i onoga što se kasnije pojavilo u kršćanstvu kao pročišćena, čista ljubav. Značajan spomenik ovoj prekretnici u duhovnom životu u Srednjem vijeku sačuvan nam je u 'Jadnom Heinrichu', Hartmanna von Aue. Ova duboko duhovna pjesma prožeta je duhovnim učenjima koja su križarski vitezovi donijeli sa Istoka. Pogledajmo

sadržaj 'Jadnog Heinricha': vitez iz švapske obitelji, koji je do tada uvijek dobro živio, obolio je od neizlječive bolesti, od koje se može osloboditi samo žrtvenom smrću čiste djevice. Pronađena je djeвица koja se želi žrtvovati za njega. Zajedno odlaze u Salerno u Italiji kod poznatog liječnika. Djeвица se sprema žrtvovati, ali Heinrich u posljednjem trenutku odbija prihvatiti žrtvu; djevojka ostaje živa, Heinrich se nakon toga oporavlja i oni se vjenčaju.

Ovdje imamo, dakle, čistu djevicu i njeno žrtvovanje u ime čovjeka koji je živio život pukog zadovoljstva i sada ga ona spašava. Sa stajališta Srednjeg vijeka, tu leži misterij. Trubadurstvo se pripisivalo starom pokretu koji je nastao u četiri uzastopna stupnja europskog kulturnog razvoja, kao što ga nalazimo u sagama Richarda Wagnera u njegovoj tetralogiji. U to doba ljudi su gledali na ljubav, koja dolazi samo iz osjetilnog, kao na nešto što treba prevladati. Pročišćeno višom duhovnom snagom kršćanstva, trubadurstvo se trebalo pojaviti u novom obliku.

Ovdje ponovno nalazimo sliku čiste djevice koja se žrtvuje. Ako želimo razumjeti što se dogodilo, moramo uzeti sve faktore zajedno kako bismo se prisjetili karaktera, fiziognomije tog vremena. Tada možemo razumjeti što je potaknulo Wagnera da prikaže ovu legendu. Postojala je jedna stara legenda, izvorna legenda, koju nalazimo kod najstarijih germanskih naroda, a u nešto drugačijem obliku također u Italiji i drugim zemljama. Predstavimo okvirno legendu: osoba je iskusila radosti svijeta i sada prodire u neku vrstu podzemne pećine; tamo upoznaje ženu koja je posebno privlačna. Ondje doživljava određene rajске radosti; ali tada ga svlada čežnja za gornjim svijetom i nakon nekog vremena vraća se s planine. To je posebno jasno navedeno u sagi o Tannhäuseru. Ako se sjetimo ove legende, u njoj imamo prekrasan simbol stare težnje za ljubavlju u germanskim zemljama prije one velike prekretnice o kojoj sam govorio: čovjekov rad u čulnom svijetu, povlačenje u ljubavne radosti u starom smislu, za koje se smatralo da su utjelovljene u božici Veneri, i odvratanje od djelovanja u vanjskom svijetu kroz ljubav kao neku vrstu rajskog osjećaja. - Ali legenda u ovom obliku nema pravo žarište. Nema ništa što bi nam dalo pogled na nešto više. Nastala je u ranijem periodu, iz prethodnog oblika ljubavi. Kasnije, u počecima duhovnog razvoja ljubavi kroz kršćanstvo, ljudi su željeli osvijetliti ranija vremena i prikazati kontrast između ovog raja i ideje raja u kršćanstvu.

Ako želimo razumjeti Wagnera moramo kopati dublje. Razmotrili smo našu petu korijensku rasu. Nakon što je poplava zapljusnula Atlantidu, podrase su se pojavljivale jedna za drugom: prvobitna indijska, drevna perzijska, zatim egipatsko-babilonsko-asirsko-kaldejska, zatim grčko-latinska, nakon potapanja rimske kulture, pojavila se naša peta podrasa, u kojoj danas živimo i to je zapravo značajno za kršćansku Europu. Nije to da je Richard Wagner znao sve što sam upravo rekao. Ali on je imao sasvim određeni

osjećaj za situaciju u svijetu pete podrase, i on je čitavu zadaću sadašnjice doživljavao kao religioznu zadaću, koja se u teozofiji ne bi mogla bolje formulirati.

Znate da je svaka od ovih rasa bila nadahnuta velikim posvećenicima, i da je drevna inspiracija pete atlantske rase došla od takozvanih drevnih Semita. Znate da je, kada je Atlantida bila zahvaćena poplavama, one koji su emigrirali i spasili se od izumiranja rase vodio Manu, božanski vođa, u Aziju, u pustinju Gobi. Odavde su kulturni utjecaji prvo preko Indije išli na Bliski istok, Perziju, Asiriju, Egipat pa na jug Europe, u Grčku, Rim, a kasnije i na naše prostore.

Prva dva semitska utjecaja više se ne mogu pratiti u povijesti, to su kulturni utjecaji koji su sačuvali indijsku i staroperzijsku rasu. Ali ako pogledamo kaldejsko-egipatsku podrasu, moramo reći da se tamo dogodio veliki semitski impuls, po kojem je izraelski narod dobio svoje ime. Kršćanstvo se može pratiti unatrag do takvog semitskog utjecaja, koji se zatim proteže u grčko-latinsku kulturu. Ako dalje istražujemo te kulturne utjecaje, otkrit ćemo da su se semitski utjecaji proširili Europom od strane maurskih naroda koji su napali Španjolsku, od čega čak ni kršćanski redovnici nisu mogli pobjeći. Izvorni semitski impuls proteže se u petu podrasu. Tako vidimo kako je izvorna kultura pet puta pod utjecajem jedne velike struje.

S juga imamo veliku duhovnu struju, kojoj se suprotstavlja druga struja koja se razvija na sjeveru kroz četiri stupnja primitivne kulture, do zajedničkog toka dviju struja. Svjetovni, naivni narod, pod utjecajem je kulture koja se javlja s juga na prijelazu iz 12. u 13. stoljeće. Upad nove kulture osjećao se kao duhovno strujanje zraka. Wolfram von Eschenbach je bio potpuno pod utjecajem ove duhovne struje.

Nordijsku kulturu simbolizira legenda o Tannhäuseru, gdje impuls također dolazi s juga. Ono što možemo nazvati semitskim impulsom, nalazimo posvuda. Ali jedno se snažno osjećalo: da je germanska rasa bila završna karika u razvoju, da će doći nešto sasvim novo, da se za petu podrasu sprema nešto sasvim drugo: to je visoka misija kršćanstva. U to vrijeme u germanskim zemljama, nova vrsta kršćanstva osjećala se kao čežnja; trebalo je stvoriti novo kršćanstvo, odvojeno od onoga kroz što se prošlo na jugu. Kršćanstvo treba ponovno stvoriti u čistijem obliku. U vrijeme križarskih ratova pojavio se kontrast između Rima i Jeruzalema. Križari su se borili pod bojnim pokličima 'Hie Rome' i 'Hie Jerusalem'. Jedan se odnosio na rimsko kršćanstvo, koje je bilo samo ljuštura, drugi na čisto kršćanstvo koje su htjeli obnoviti i za koje se Jeruzalem smatrao duhovnim središtem. Tako su mislili veliki skolastičari, a za Dantea u njegovoj 'Božanstvenoj komediji' Jeruzalem je bio središte, ali to je bio više u duhovnom nego u vanjskom smislu. Peta podrasa je percipirana kao vjesnik budućnosti. Prestali su stari utjecaji, trebalo je doći nešto sasvim novo, započeo je novi vrtlog svjetske

kulture. Bio je to samo pokušaj osnivanja ispravnog kršćanstva, iz ljuske je trebalo oljuštiti srž istinskog kršćanstva. Na prijelazu u Srednji vijek osjetilo se kako nešto tone, kako nestaje nešto što se smatralo blagoslovom, a ujedno se osjećalo kako oživljava čežnja za novim. Sve je to živjelo u Wolframu von Eschenbach.

Sada razmotrimo novo vrijeme. Zamislite ovaj osjećaj u vrijeme kad je nastupio pad, i pronaći ćete nešto od onoga što je živjelo u Richardu Wagneru. U međuvremenu se dogodilo mnogo toga što se ranije percipiralo kao pad rase. Richard Wagner je od početka svog svjesnog života posebno živo osjećao taj element pada. Za njega je bilo mnogo simptoma da je pad tu, i da se mora dogoditi nova izgradnja. Kaos koji nas danas u mnogim pogledima okružuje, način na koji niži ljudi u naše vrijeme čame umjesto žive, bijeda velikih masa europskih ljudi, čiji duhovni život ostaje u mraku, koji su odvojeni od svakog obrazovanja, nitko nije osjećao dublje od Richarda Wagnera, i zato je 1848. postao revolucionar. Wagnera ne smijemo zamišljati kao običnog revolucionara, nego ga moramo shvatiti tako da mu je misao teško pritiskala dušu: u našim je rukama da danas pomognemo, bilo da ubrzamo propadanje, okrenemo kotač prema dolje ili ga povedemo prema gore. Za njega je revolucija 1848. bila samo vanjska prilika.

Ako sve shvatimo na ovaj način, shvatit ćemo kako je Richard Wagner došao do svojih ideja o rasi onako kako ih je izrazio u svojim proznim spisima. U svom djelu 'Religija i umjetnost' kaže nešto ovako: tamo u Aziji imamo nešto od izvorne snage arijske rase u indijskom narodu. Postoji nešto od visoke moći duhovnog života, ali samo za elitu, za brahmanizam. Niže kaste su isključene iz ovog učenja, ali u brahmanizmu se postiže visoko duhovno gledište, koje je izraz izvorne kulture. Ako odande pogledamo prema sjeveru, Richard Wagner kaže sebi, tamo imamo naivnu rasu koja je i sama prošla kroz četiri stupnja razvoja, narod koji voli lov, koji su kao lovci, treba misliti, uživali u ubijanju svojih neprijatelja. - Za Wagnera je radost ubijanja živih simptom dekadencije. Duboka je, okultna činjenica da su život i smrt, na čudan način povezani s čovjekovim razvojem prema višem, čistijem, duhovnom. Sve što čovjek čini u smislu mučenja i uništavanja života njegovu dušu lišava duhovne snage. Možete misliti što god hoćete o pojedinim kulturnim pojavama - svako uništavanje života povezano je s otimanjem duhovnih moći. Stoga, svatko tko slijedi 'crni put' mora uništiti život. To je izraženo, naprimjer, u romanu 'Flita' Mabel Collins. Priča je to o crnoj čarobnici koja uništava nerođeni život, jer joj treba da bi održavala svoje moći. Postoji duboka veza između života, smrti i ljudskog razvoja. To je lekcija koju su narodi morali naučiti i proživjeti. Nešto je drugo ako se u određenom vremenu razvoja ubijalo na naivan način; tada ste kroz ubijanje osjetili snagu koja je bila u vama - to je bila situacija starih germanskih naroda koji su bili lovci.

Ali sada, nakon dolaska kršćanstva, stvari su se promijenile. Kršćansko učenje zabranjuje ubijanje; ubijanje je grijeh. Tu se može pronaći podrijetlo gledišta koje je Wagnera dovelo do strogog vegetarijanstva. Za njega jedenje mesa postaje znak propadanja rase, a kao jedinu mogućnost napretka opisuje, da ljudi prijeđu na hranu koja ih više ne mami na ubijanje.

Osjećaj da mora doći novi impuls naveo je Wagnera da prokomentira utjecaj judaizma na današnju kulturu. Wagner nije bio antisemit u besmislenom smislu pun mržnje kakve danas možemo doživjeti, ali je smatrao da je judaizam kao takav odigrao svoju ulogu, da semitski utjecaji na našu kulturu moraju nestati, i nešto novo mora zauzeti njihovo mjesto. Otuda njegov poziva za obnovu. To ima veze s načinom na koji je on gledao na našu trenutnu rasu. Rekao je sebi: moramo praviti razliku između razvoja rase i razvoja duše. - Tu razliku treba praviti, ako uopće želite razumjeti razvoj.

Svi smo mi jednom bili utjelovljeni u atlantskoj rasi; ali kako su duše evoluirale i uzdizale se, rasa je zapala u dekadenciju. Ali svaki uspon više, povezan je sa spuštanjem. Za svaku osobu koja napreduje, postoji netko tko tone. Postoji razlika između duše u tijelu rase, i samo tijela rase. Što više čovjek postaje sličan rasi, što više voli ono što je vremensko, prolazno i povezano s karakteristikama njegove rase, to više pripada padu rase. Što se više oslobađa, izdvaja od rasnih posebnosti, to duša ima više mogućnosti, utjeloviti se više. Duh poput Wagnera, koji pravi razliku između razvoja duše i razvoja rase, ne može biti antisemit. On zna da nisu duše te koje koju su odigrale ulogu, nego da su rase odigrale svoju ulogu u velikom razvoju svijeta. To je ono što Wagner opetovano govori u svojim spisima kada govori o 'semitizmu'. Wagner osjeća propast, pad rase i potrebu da se duše uzdignu. Srednjovjekovne duše poput Wolfram von Eschenbacha ili Hartmanna von Aue, također su osjećale tu potrebu.

Vratimo se legendi o jadnom Heinrichu. Moramo pogledati malo dublje što znači da je jadnog Heinricha izlječila čista djevica. Heinrich je svoju bolest dobio jer je od početka živio u osjetilnom; njegovo 'Ja' rođeno je iz njegove rase, u kojem je djelatno ono što je osjetilno u to vrijeme. Ovo 'Ja', rođeno iz osjetilne aktivnosti, postaje bolesno kada dođe poziv - čovječanstvu općenito - da se razvije više. Duša postaje bolesna jer se povezuje s onim što bi trebalo živjeti samo u rasi. Ovo je karakterizirano načinom na koji se ljubav izražava na svjetovan način. Sada bi se viša ljubav trebala razviti iz niže koja živi u rasi. Ono što živi u rasi mora biti otkupljeno nečim višim, višom, čistom ljubavlju koja se žrtvuje za težnje duše čovjeka, ono što Goethe naziva vječno-žensko, to nas tamo privlači.

Znate - to sam već mnogo puta objasnio - da muško i žensko žive u svakom ljudskom biću i da se zato što su razdvojeni, miješa osjetilno. Iskupljenje kroz 'vječno-žensko' znači da je osjetilno prevladano. To je također prikazano u 'Tristanu i Izoldi'. I za Wolframa von Eschenbach i za Richarda Wagnera,

Rudolf Steiner - Grčka i germanska mitologija, Richard Wagner

povijesni izraz za ovo prevladavanje je Parsifal; predstavnik novog kršćanstva. Parsifal postaje kralj Svetog Grala otkupljujući ono što je prethodno patilo zarobljeno od osjetilnog, sada donoseći novo načelo ljubavi u svijet.

Što je uopće u temelju Parsifala? Što znači Sveti Gral? Izvorna legenda, za koju vidimo da se pojavljuje sredinom Srednjeg vijeka, govori nam da je Sveti Gral zdjela koju je Krist koristio na Posljednjoj večeri, i u koju je potom Josip iz Arimateje uhvatio krv koja je tekla iz rane Krista Isusa. Ovu zdjelu i koplje koje je nanijelo ranu, podigli su anđeli i nastavili su lebdjeti u zraku sve dok ih nije pronašao Titurel, koji je sagradio dvorac na planini Montsalvat - to jest, planini spasa - u kojem se ova zdjela čuvala kao svetište duhovnog viteštva. Dvanaest vitezova okupilo se da služe Svetom Gralu. On ima moć odvratiti smrt od ovih vitezova i dati im ono što im je potrebno da svoje duše usmjere prema duhovnom. Pogled na njega uvijek im daje novu duhovnu snagu.

Sada možemo prijeći na oblik koji je Richard Wagner dao legendi o Parsifalu. U suštini je isti kao i onaj koji već imamo kod Wolframa von Eschenbach. S jedne strane imamo hram Grala sa njegovim vitezovima, a s druge strane čarobni dvorac Klingsor sa svojim vitezovima, koji su pravi neprijatelji vitezova Grala. Suprotstavljaju se dvije vrste kršćanstva: jedno predstavlja viteštvo Grala, drugo Klingsor sa svojim vitezovima. Klingsor je onaj koji se osakatio kako ne bi podlegao osjetilnosti. Ali nije nadvladao želju, samo je onemogućio njezino zadovoljenje. Dakle, on i dalje živi u carstvu osjetilnosti. Služe mu čarobne djevojke. Kundry je prava zavodnica u ovom carstvu. Ona sve što dolazi kod Klingsora vuče prema osjetilnoj strani, prema onome što bi trebalo pripadati prošlosti. Klingsor personificira kršćanstvo Srednjeg vijeka, koje je postalo asketsko, koje je ubilo senzualnost, ali ne i žudnju; ne spašava od zavodljive moći senzualne ljubavi, koja je personificirana u Kundry. Nešto što je više, vidjelo se u snazi samog duhovnog odricanja, koje senzualnost ne ubija prisilom, nego koja tu senzualnost oplemenjuje višim duhovnim spoznajama i uzdiže u carstvo pročišćene ljubavi. Amfortas i vitezovi Grala tome teže, ali to carstvo još nije bilo moguće stvoriti. Nije išlo. Sve dok nije bilo prave duhovne moći, Amfortas je morao podleći zavodljivosti Kundry; viši duh u Amfortasu postaje žrtvom nižeg duha, Klingsora.

Tako nam legenda o Parsifalu jednu pored druge predstavlja dvije pojave: s jedne strane, kršćanstvo koje je postalo asketsko, ali koje nije uspjelo postići više duhovno znanje ubijanjem putenosti, i s druge strane, predstavnike duhovnog viteštva, koji, međutim, uvijek postaju žrtve zavodjenja Klingsora sve dok se ne pojavi Spasitelj da pobijedi Klingsora. Amfortas je ranjen, gubi Sveto koplje od Klingsora, i mora čuvati Gral kao kralj koji pati od bolova. Tako je bolesno i pati i više kršćanstvo. Pateći mora čuvati tajne, misterija

kršćanstva, koje su povezane sa Svetim Gralom, sve dok se Otkupitelj ne pojavi u novom obliku - a taj se Otkupitelj pojavljuje u Parsifalu. Parsifal prvo mora naučiti svoje lekcije, on prolazi kroz kušnje; zatim se pročišćava i uzdiže do te duhovne moći, do osjećaja velikog jedinstva svih bića. Opet nesvjesno, Richard Wagner nam u Parsifalu predstavlja duboke, okultne istine. Prvo, Parsifal prolazi kroz fazu u kojoj se uči suosjećanju, suosjećanju prema našoj starijoj braći, životinjama. U silnoj želji za viteštvom, ostavio je majku Herzeleide, koja je umrla od tuge, borio se i ubio životinju. U odlazećem pogledu životinje osjetio je što znači ubiti. To je prvi stupanj njegova pročišćenja.

Drugi stupanj sastoji se u učenju prevladavanja želje bez potrebe za vanjskim ubijanjem organa senzualne želje. U početku stiže do Svetog Grala, ali još ne prepoznaje svoj zadatak. Upoznaje ga primajući inicijacije života. Naizgled je podlegao iskušenju Kundry, ali je prošao kušnju. U trenutku kada bi mogao podleći iskušenju, on se oslobađa vlasti želje; u njemu sja čista ljubav poput izlazećeg Sunca. Ono što smo vidjeli da se pojavljuje u *Sumraku bogova* bljesne u pogledu. 'Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine', rođena od duha po Djevici - to je viša sila ljubavi, koja se rađa iz duše koja nije zasićena putenošću, koja čisti i pročišćava i oplemenjuje sve duše. Čovjek u sebi mora probuditi takvu dušu, koja ne ubija osjetilne organe, već oplemenjuje sve osjetilno, jer 'Ja', Krist, rođeno je iz djevičanske tvari. Krist se rađa u Parsifalu. Viša, djevičanska sila, suočava se sa zavodljivom Kundry. Kundry, ženstvenost, mora biti prevladana, koja čovjekovo 'Ja' povlači u sferu spolnosti. Kod Kundry se suočavamo s inkarnacijom onoga što je, kao suprotni spol, vuklo ljude prema dolje. Kundry je već jednom bila tu, kao Herod, koja je tražila Ivanovu glavu. Bila je tu na sličan način kao Ahasver, kao lik koji ne može pronaći mir, koji posvuda spas traži u putenoj ljubavi.

Oslobođenje od senzualne ljubavi ono je što nam je Richard Wagner nesvjesno utkao u svog Parsifala. Vidimo kako se ta ideja uvlači u njegov rad. Već u 'Letećem Holandezu' na isti problem ga dovodi intuitivna snaga njegova bića: čovjek koji luta morem biva oslobođen svog dugog lutanja žrtvom djevice. To je također problem 'Tannhäusera'. Wagner je rat pjevača u Wartburgu prikazao kao bitku između pjevača stare, senzualne ljubavi Heinrich von Ofterdingena, i Wolframa von Eschenbach, koji predstavlja snagu obnovljenog, duhovnog kršćanstva. U ovoj legendi o ratu pjevača u Wartburgu, Heinrich von Ofterdingen je taj koji poziva majstora Klingsora iz Mađarske da mu pomogne, ali obojica su poraženi snagom koja izvire iz Wolframa von Eschenbach. Sada dublje razumijemo Tristana jer znamo da ono što je u pitanju nije ubijanje ljubavi, već razjašnjenje i pročišćenje ljubavi koja živi u njemu.

Od Schopenhauerovog poricanja volje Richard Wagner se uzdigao, do preokreta i pročišćenja volje, u više sfere. Wagner je to pročišćenje čak izrazio u drami koja ga naizgled uopće nije sadržavala, u 'Meistersinger'. Između redaka, da tako kažemo, imate to u Hans Sachs koji se čisti od iskušenja koje osjeća prema Evi da je osvoji za sebe. To nije toliko u samom tekstu koliko u glazbi; kad čujete glazbu 'Meistersinger', osjećate nešto od tog pročišćenja.

Za Richarda Wagnera sve se skupa poklopilo u njegovom 'Parsifalu'. Osvrnuo se na drevni brahmanski ideal. S tugom i boli vidio je simptome pada u trenutnoj rasi. I kroz svoju umjetnost je želio stvoriti novi impuls. Iskupljenje rase kroz novi duhovni sadržaj, ono je što je želio predstaviti svojim festivalima. U tom je duhu i Nietzsche pisao o dionizijskoj umjetnosti dok je bio s Wagnerom. Osjećao je da u festivalskim igrama postoji nešto što je obnova misterijskih igara antičke Grčke. 'Dionizijske svečanosti' Eshila i Sofokla, koje nas vraćaju na pojavu četvrte podrase, bile su nešto što je pridonijelo nastanku kulturne struje pete podrase. U dubinama misterijskih hramova Dionizija osjećalo se to iskupljenje čovjeka. Prvo je izašlo u europskim zemljama, ono što se tada događalo u misterijskim hramovima. Pred nama gledamo Dioniza, koji se utjelovljuje u materiji, koji slavi svoje uskrsnuće i svoje uzašašće u čovjeku. U misterijskim hramovima grčki je posvećenik opazio Boga koji je sišao. Bilo je nešto od čeznutljivog raspoloženja u ovim grčkim misterijima kada su govorili o činjenici da će u budućnosti Bog ponovno uskrsnuti u ljudskim srcima. A u nordijskoj legendi, inicirani, Druidi, govorili su o sumraku bogova, iz kojeg će nastati nova rasa. Kršćanstvo se proreklo u drevnim misterijima Drota i Druida. Richard Wagner je vidio približavanje vremena kada se kršćanstvo, koje se razvilo unutar četvrte i ušlo u petu podrasu, mora ostvariti, gdje će to kršćanstvo govoriti svojim vlastitim jezikom. Sada će i oni koji su vjerovali, također vidjeti.

Richard Wagner doživio je puls razvoja Zemlje, kao i Edouard Schuré koji je na temelju tog impulsa rekonstruirao drevnu misterijsku dramu eleuzinskih misterija. Bayreuth nam pokazuje spoj dviju kulturnih struja, oživljavanje grčkih misterija i novog kršćanstva. Tako se osjećao Richard Wagner, tako su se osjećali oni oko njega, a tako je osjećao i Edouard Schuré, da je ova umjetnost uvod u ujedinjenje onoga što je nekada bilo odvojeno. U iskonskoj drami [Eleuzine], religija, umjetnost, i znanost bile su ujedinjene u jedno dok se nisu razdvojile. Umjetnost je išla svojim putem - Eshil, Sofoklo - vjera i znanost su išle svojim putem. Tri su struje jedna pored druge izrasle iz zajedničkog korijena grčkih misterija. Svaka od ovih struja mogla je postati velika samo tako što je krenula svojim putem. Vrijeme je pronašlo poseban religijski izražaj za um, za osjetila umjetnički, i za racio znanstveni. Tako se moralo dogoditi, jer savršenstvo se može postići samo ako je ljudsko biće sposobno svaku od ovih sposobnosti razviti do najviše razine. Religija, kada

se uzdigne do visina kršćanskog svjetonazora, spremna je ponovno se ujediniti s umjetnošću i znanostju. Poezija, slikarstvo, plastična umjetnost i glazba, dosegnut će svoje vrhunce tek kad se ponovno ujedine s pravom religijom. A znanost, koja se u potpunosti razvila tek u moderno doba, zapravo je dala poticaj ujedinjenju ovih triju struja.

Sada je Richard Wagner, koji je bio jedan od prvih koji je osjetio poticaj za novim ujedinjenjem umjetnosti, znanosti i religije, to ujedinjenje predstavio kao novi dar čovječanstvu. Smatrao je da je kršćanstvo pozvano ujediniti ono što je prethodno bilo razdvojeno, i to je pretočio u svog Parsifala. Čarolija Velikog petka, u koju je Wagner unio svoje raspoloženje Velikog petka, našim ušima zvuči kao veliki zvuk nove kulture. Shvatio je da razvoj duše i razvoj rase moraju ići različitim putovima, da je važno uzdići i otkupiti duše, da se mora postići uskrснуće duša, unatoč tragičnoj sudbini povezanosti s tijelom rase, s onim što ide dolje. Richard Wagner je svojim radom u Bayreuthu želio postići da svijet odzvanja zvukovima koji ukazuju na novu budućnost. Barem bi mali dio čovječanstva trebao poslušati te zvukove budućnosti. To je živa, umjetnička apokalipsa koju je Wagner najavio svome vremenu, kao pravi prorok koji je znao da će uskoro svanuti novo vrijeme, na koje je želio ukazati. Ovako zvuči njegovo životno djelo:

Vizije koje su mi se ukazale, želim vam objaviti, i vremena će doći, u kojima će se ostvariti.

Predavanje

Köln, 3. prosinca 1905.

Parsifal i Lohengrin

Danas želimo baciti pogled na svijet legendi Srednjeg vijeka sa stajališta teozofskog svjetonazora. Za duhovni razvoj Europe u Srednjem vijeku karakteristične su dvije važne legende, dvije legende grupirane oko Svetog Grala.

Nekada su mudraci kroz sage i mitove narodu govorili o najdubljim istinama. Da su ljudi koji su živjeli u današnjoj sjevernoj i srednjoj Europi bili podučavani konceptima poput ovih koje sada dobivamo u teozofskom svjetonazoru, ljudi tog vremena ne bi htjeli imati ništa s tim. Mudraci su svakom narodu i u svakom dobu govorili na način da su ih ljudi i doba mogli razumjeti. Uvijek su polazili od zakona daljnjeg utjelovljenja ili reinkarnacije.

Mudraci koji su narodima sjeverne i srednje Europe govorili o tajnama svijeta bili su Druidi. 'Druid' znači nešto poput 'hrasta'. Kada se kaže da su Nijemci imali bogoslužje 'ispod hrasta', to ne znači pod prirodnim hrastom, već znači i da su bili pod vodstvom Druida. A kad se kaže da je Bonifacije 'posjekao hrast', to znači da je staro bogoslužje Druida, nadvladano od kršćanstva. U obliku legende data je istinita činjenica. Druidski svećenik već je govorio svim dušama koje danas preuzimaju naš svjetonazor. Govorio je njima na način koji je bio primjeren vremenu. Svi mi koji usvajamo teozofski svjetonazor, iste stvari smo čuli prije kao mitove i bajke, inače to danas ne bismo mogli razumjeti. To je tajna velikih učitelja: žive posve u svijesti da su među ljudima koji se neprestano utjelovljuju.

Kroz cijeli Srednji vijek, osnovne istine germansko-srednjoeuropske kulture živjele su u velikoj legendi. Kada upoznamo ovu legendu, shvaćamo što je bilo prisutno u Srednjem vijeku. Druidski svećenici njegovali su svijest da je daleko na Zapadu nekoć postojala visoka kultura. Ta je kultura bila u zemlji koja se zvala Nifelheim ili Nibelungenheim. Ovaj Nifelheim bio je drevna Atlantida. Nekada je to bio 'dom magle' zbog svojih osebjunih atmosferskih uvjeta koji su bili potpuno drugačiji od naših.

Legenda o germanskim plemenima stvarno odražava istinu. Pokazuje na drevnu zemlju koja je nekada postojala između Europe i Amerike, gdje je sada Atlantski ocean. Ova drevna zemlja Atlantida je nestala, a s njom i riznica moći i mudrosti. Ta su se blaga označavala zlatom, a njihovo potonuće u legendi je opisano kao potonuće zlata iz riznice Nibelunga. Blago Nibelunga treba podignuti i uskrsnuti na novi način, više na Istoku, u Europi. Najprije Wotan, zatim Siegfried, bili su inicijati koji su imali zadatak

vratiti staro blago u današnju Europu, na određeni način učiniti riznicu Nibelunga ponovno plodnom za modernu kulturu. Činjenica da nam legenda daje da se sučelimo s iniciranim Wotanom, pomaže nam da duboko pogledamo u drugu drevnu kulturu. Slova W i B odgovaraju jedno drugom. Wotan, Wodan, je isto što i Bodha - Buda. Wotan je zapravo germanska tvorevina riječi Buddha. Dolazimo do zajedničkog porijekla europske religije Wotana i azijske religije Bude. Religija Bude proširila se ne toliko u Indiji, koliko među narodima Azije koji su u sebi još imali nešto od atlantske kulture. Narodi Wotana također su sa sobom iz atlantske kulture donijeli svoje poglede. Njihov daljnji razvoj izražen je u legendama koje su ih podučavali druidski svećenici. Posebno je lijepo izraženo spašavanje riznice Nibelunga - atlantske kulture - kroz Wotana i Siegfrieda.

Ove legende, koje se mogu naći od Rusije preko Njemačke do Francuske i Engleske, imaju tragično proročansku crtu koja se može pronaći svugdje gdje su poučavali druidski svećenici. Proročanski se učilo: doći će sumrak bogova. Mi smo ostaci atlantske kulture. Moramo umrijeti da bi moglo doći nešto bolje. Naši inicijati su proroci onoga što dolazi. - Za svakoga tko je inauguriran na način Siegfrieda, izražena je stanovita tragičnost. Pjesma Nibelunga sadrži drevni oblik inicijacije: Nibelunška potreba, Nibelunška tužaljka. Vrlo intimni učenici bili su učeni da će doći drugi koji će donijeti duhovni život. Posvuda se širilo ozračje sumraka bogova. Svi su živjeli u osjećaju, a intimni učenici u izvjesnosti: doći će netko tko će biti potpuno drugačiji od naših posvećenih. - To je ono što legenda izražava kroz Siegfrieda.

U Skandinaviji i Rusiji imali su misterije Drota, što odgovara misterijama Druida. 'Drote' je druga forma Druida. Kroz drevne misterije, Sig je ime izvornog, velikog inicijata. Sva imena koja počinju sa 'Sig' vode natrag na Sig, naprimjer Sigurd, Sigmund, Sieglinde i tako dalje. Sigfried je bio inicijat koji je pronašao mir u inicijaciji. 'Mir' znači ono što čovjeka vodi izvan svake sumnje; to je zadovoljenje čežnje, čežnje za znanjem, za moći. Siegfried je u svim slikama prikazan kao neranjivi. Ahilej, grčki inicijat, ostao je ranjiv na jednom mjestu, na peti. Nakon što je pobijedio zmaja, Siegfried je postao neranjiv osim na jednom mjestu, između njegovih lopatica. To je ondje, gdje se križ nosi. Ova je simbolička slika igrala duboku ulogu u drevnim misterijima. Tamo je rečeno: svi ste vi ranjivi na mjestu gdje će netko nositi križ. Onaj koji će ovo mjesto prekriti križem, križonoša, bit će veliki posvećeni koji više neće biti ranjiv. - To je ono što nordijskoj legendi daje veliku crtu. Ta je mudrost bila apokaliptična mudrost.

Svi okultisti znaju da ta mudrost izvire iz središnjeg proročišta od dvanaest iniciranih, iz takozvane 'Bijele lože'. Odatle se mudrost prenosi u svijet. Nigdje nije drugačije, nego da pojedinac spozna sebe u vezi s drugima. Posvuda je bilo dvanaest članova lože. Tako je bilo i dvanaest apostola.

Svijest onih koji proriču i mudrost onih koji znaju vode do Okruglog stola kralja Artura. To nije ništa drugo nego velika Bijela loža, koja je u Siegfried-inicijaciji jasno dala do znanja što ima reći svijetu. Veliki inicijati bili su članovi Okruglog stola, koji je u Walesu postojao sve do vremena engleske kraljice Elizabete. Zatim je ukinut iz političkih razloga.

Srednjovjekovna narodna svijest pratila je dvije vrlo specifične političke struje unatrag do ovih iskonskih vremena. U franačkom narodu, koji je imao tu sreću da osvoji zapad Europe, postoji vladajuća obitelj koja svoje podrijetlo zapravo vuče još iz vremena Atlantide. Zvali su ih 'Wibelungen' ili 'Nibelungen' - od čega je kasnije nastala riječ 'Gibelini'. Tamo je postojala stara svijest o vladajućoj dinastiji proizašloj iz franačkoga naroda, ukorijenjenoj u staroj zemlji Nibelunga, koja je kombinirala svjetovnu vlast i svećenički autoritet. Zato je Karlo Veliki nastojao da mu se na glavu stavi kraljevska kruna u Rimu, da svjetovnom doda duhovni element.

Izvorno, sve što je prorečeno u smislu moći izvedeno je iz onoga što je došlo s Atlantide. Da su ljudi mislili i slutili da dolazi sumrak bogova, kao rezultat toga, s vladajućom obitelji je bila povezana određena tragična crta. Rečeno je: oni koji žele znanje, svakako mogu postati inicirani, ali morati će biti zamijenjeni nečim drugim. - To je raspoloženje prvo izraženo u poznatoj sagi Barbarossa; zatim je dodano još nešto što nije bilo uključeno u obične legende. Barbarossa je ispravno smatran nastavkom starih franačkih vladara. Hohenstaufen su bili Gibelini, Waiblingen, Wibelungen, Nibelungen, za razliku od Weifen, Gvelfa. Intimnija priča nadovezuje se na poznatu legendu o Barbarossi da je Barbarossa donio Sveti Gral iz Azije u Europu. On sam kao fizička osobnost je stradao i sada čeka, dok ne dođe njegovo vrijeme. Time je izraženo cjelokupno raspoloženje Srednjeg vijeka prema starom poganstvu i novom kršćanstvu.

Ljudi su počeli sagledavati vlastitu dušu naroda i govorili: mi smo našu kulturu donijeli iz drevne Atlantide. Ali sigurno će propasti; kršćanstvo mora uzeti svoje mjesto. Ali ona će ponovno uskrsnuti, pročišćena, uzdignuta kršćanstvom. - Počeo se stvarati prijelaz od kraja spuštanja do početka uspona. Ljudi su počeli zamišljati tijekom dublje njemačke duhovne kulture na takav način da je vidovitu, atlantsku svijest, zamijenilo nešto što je tek trebalo doći. Prirodnu hrabrost, pobožnost i vrlinu, trebalo je povratiti na drugačiji, nov način. Postojale su tri ideje - ideje o tri specifične sile: Wotan, Wili i We. Wotan je intuitivna sila koju predstavlja inicijati; Wili je sama volja; We je um, s tragičnom crtom, gdje postaje apokaliptičan. Sada bi trebalo doći neko drugo vrijeme. Sada treba proći kroz kršćansko učenje i popeti se natrag do onoga što je bilo prije sumraka bogova.

Činjenica da Barbarossa sjedi u planini znači da je on inicijati. 'Planina' je mjesto inauguracije. Krist je sa svojim učenicima otišao 'na goru' - u misterij. Gavrani označavaju inauguraciju Barbarosse. U perzijskom ritualu

inicijacije postoji sedam faza inicijacije. 'Gavrani' označavaju prvi stupanj inicijacije. Oni označavaju, još uvijek postojeću povezanost inicijata s okolinom. Pomislite na Ilijine gavrane. Gavrane također nalazimo kod Wotana. Oni posreduju njegovu komunikaciju s okolinom. Barbarossa, inicijiat, također je imao gavrane oko sebe, koji su ga držali povezanim sa svijetom.

Barbarosa je donio Sveti Gral s Orijenta. Ovaj sveti Gral čuvao se na Montsalvat, planini spasa. Sada je okružen nasljednicima Okruglog stola kralja Artura, dvanaest vitezova, koji su uz staru pogansku inicijaciju primili kršćansku inicijaciju. Gral je simbol kršćanske inicijacije. Svatko tko je želio biti iniciran u tajne Svetog Grala postao je kršćanski inicijiat. Kršćanskim inicijatom se postaje tako što se prvo prođe kroz sve dvojbe, a zatim se dobije čvrst oslonac u povezanosti sa samim Kristom. Za to je jedna stvar nužna: neposredno povjerenje u Kristov lik. Prvi učenici pridavali su posebnu važnost činjenici da je Krist tu. Kažu: posvjedočimo da smo bili s Njim. Stavili smo svoje ruke u Njegove rane. Naviještamo ono što smo sami vidjeli i čuli. - Pavao je apostol jer je istinski duhom vidio uskrslog Krista. Bitno je iskustvo koje se stječe izravno, a ne mudrovanjem i logikom.

Jasno nam je što bi Parsifal trebao postići na svojim pohodima. Parsifalova majka zove se Herzeleide. Ako netko čita Parsifala Wolframa von Eschenbach, koji je bio temeljni inicijiat, duboko, između redaka i riječi, otkriva da je ime Herzeleide, Parsifalove majke, odraz tragične crte koja je ležala u njemačkom umu. Onaj tko ne slijedi Parsifalov put nosi patnju u srcu; mora izboriti mir. Wolfram von Eschenbach je mogao legendu odjenuti u lijepu formu. Pod jednom činjenicom mislio je na duboki unutarnji simbol - ženska osobnost uvijek znači svijest: slomljeno srce je stanje svijesti od kojeg Parsifal polazi. Od početka ima tragičnu svijest. Probija se kroz sve što svjetovno viteštvo može ponuditi, s naivnom, jednostavnom sviješću, kako bi došao do tajne Svetog Grala.

Ovo moramo uzeti zajedno s legendom o Barbarossi. Barbarossa je otišao u Aziju potražiti tajne Svetog Grala, početak kršćanstva. Ali na putu do Svetog Grala je stradao. Mora čekati 'na planini' dok se kršćanstvo ne poveže s ranijom inicijacijom. Barbarossa je donio kršćanstvo, ali još nije postigao dublju kršćansku inicijaciju.

Parsifal je novi kršćanski inicijiat, veliki simbol koji zamjenjuje Siegfried-inicijaciju. Siegfried je nadvladao nižu prirodu, zmaja, zmiju. Parsifal postaje inicijiat Svetog Grala, koji upoznaje onoga tko je neranjiv tamo gdje je Siegfried još bio ranjiv. U Parsifalu je izražena izvorna ideja kršćanstva. Ono više ne poznaje ideju reinkarnacije. Jedan život između rođenja i smrti smatra se jedinim. Vrijedna stvar je jedna inkarnacija. Čovjek više ne gleda na Manas, Budhi, Atmu. Parsifalova inicijacija imala je za cilj samo dolazak do svijesti o povezanosti s Kristom, promišljanje jedne inkarnacije u kojoj

čovjek do spoznaje dolazi kroz samilost, a ne kroz spoznaju do samilosti, kao što se događa kroz teozofiju. Teozofija nas uči da prepoznamo kako smo jedno sa svim ljudima. Po njima znamo da smo i sami odgovorni za ono što naš brat čini. Teozofija vodi do suosjećanja kroz znanje. Ali čovječanstvo je moralo proći kroz razdoblje razvoja u kojem je trebalo steći znanje kroz suosjećanje. Moralo je sići u dubine suosjećanja jer se i tamo može doći do znanja. Tako je moralo biti, kako bi ljudi ovozemaljski život upoznali u svom njegovom značenju. Kršćanstvo treba odgajati čovječanstvo da se i zemaljske stvari mogu shvatiti u njihovu značenju. Zato je čovjeka najprije trebalo usmjeriti prema fizičkom životu, u moralne odnose, i usmjeriti prema dolje. Tek tada je mogao doći do velikih postignuća koja počinju s urbanom kulturom.

Napredovanje Srednjeg vijeka opisano je u legendi prijelazom od legende o Parsifalu u legendu o Lohengrinu. Ova se legenda pojavljuje u vrijeme kada se diljem Europe osnivaju gradovi koji prvenstveno služe buđenju buržoazije, koja se više ne temelji na duhovnom, već na materijalnom životu. Sva materijalna postignuća pripremaju se u gradovima, na primjer umijeće tiska. Bez urbane kulture moderna se znanost ne bi mogla razvijati na ovaj način. Posljedica te kulture su i sveučilišta. Kopernik, Kepler, Newton i tako dalje ne bi bili mogući bez njih. Danteova 'Božanstvena komedija' i slikari renesanse također vode natrag do urbane kulture.

Legenda o povezanosti Parsifala, oca, i Lohengrina, sina, ukazuje na važnost urbane kulture. Elsa von Brabant predstavica je gradova, gradske svijesti. U cijelom misticizmu ono što djeluje protiv fizičkog svijeta predstavlja se kao nešto žensko. Goethe govori o 'vječnom ženskom'; u Egiptu je u tom smislu štovana Izida.

Držimo se faze Chela inicijacije. Chela u početku mora prevladati tri faze. Prva faza je ona beskućnika, gdje je osoba istrgnuta iz fizičkog svijeta, gdje postaje predmet u odnosu na fizički svijet. Mora se odučiti biti pristran, mora naučiti voljeti sve jednako; ne voli manje, nego svoju ljubav prenosi na sve što ljubav zaslužuje, ne samo domovinu i tako dalje. U drugoj fazi Chela gradi kolibu. Pronalazi novi dom. Učenici 'na gori' su dosegli ovaj stupanj. Oni su izvan prostora i vremena, vidi Iliju i Mojsija. Zato govore: napravimo kolibu. - Treća faza je ona labuda. Labud je Chela koji je došao toliko daleko da mu sve stvari govore, čak i one koje svoju svijest imaju na višim razinama. Na fizičkom planu samo čovjek ima 'Ja'. Životinja ima svijest na astralnom planu, biljka na mentalnom planu (Rupa), mineral na višem mentalnom planu (Arupa). Čovjek se mora uzdići u više svjetove kako bi pronašao 'Ja', imena drugih bića; Cheli stvari govore svoja imena. Svijet mu tada postaje zvučan i odjekuje. S obzirom na tu činjenicu Goethe kaže:

Sferama bratskim, davno stanje,
 Ori se Sunčev takmen pjev,
 A zadano mu putovanje
 Dovršava uz gromovit sjev.

On ponavlja ovu referencu iz Prologa na nebu, gdje vodi Fausta u više svjetove:

Zvuci za duhovne uši
 Novi dan već je rođen.
 Kamena vrata škripe zveckajući,
 Kola Apolona se tutnjeći kotrljaju,
 Kakvu buku donosi svjetlost!
 Trublje se, bubnja,
 Oko trepće i uho se čudi
 Nečuto se i ne čuje.

Nije nebitno što prolog na nebu u prvom dijelu Fausta, i drugi dio, što ovako počinju. Goethe je istaknuo nešto vrlo specifično: to je treći stupanj Chele, gdje svijet oko nas postaje zvuk i sve nam stvari govore svoje ime. Isus je takvu razinu dosegao kada je trebao primiti Krista. Ovaj stupanj se u Bijeloj loži nazivao Labud. Labudovi su bili oni koji više nisu smjeli izgovarati svoja imena, ali kojima je cijeli svijet otkrio njihova imena.

Lohengrin, sin Parsifala, inicijant je koji je utemeljio urbanu kulturu, kojeg je poslala velika loža Grala da oplodi svijest srednjovjekovnog čovječanstva. Elsa von Brabant karakterizira težnju ljudske svijesti, koja je oplodena okolinom, muškim. Urbana svijest koju predstavlja Elsa trebala bi biti oplodena Lohengrinom, Svetim Gralom. Veza Lohengrina s Elzom od Brabanta je veza materijalne kulture s [duhovnim zadatkom] pete podrase. Labud je inicijant trećeg stupnja koji dovodi učitelja iz Velike lože. Učitelja treba pustiti da radi bez pitanja o njegovoj prirodi. Elsa von Brabant mora ono što on daje, uzeti kao ono što dolazi. U trenutku kada pita iz znatiželje, inicijant nestaje. Sve je to izraženo u legendi o Lohengrinu.

Vitezovi templari donijeli su inicijacijsku mudrost Svetog Grala s Orijenta na Brdo spasa, Montsalvat, početno mjesto kršćanstva. Ceremonija inicijacije izravno je ukazivala na budućnost cijele ljudske rase. Rečeno je: doći će

vrijeme kada će kršćanstvo doživjeti novu fazu. - Napredak ljudske duhovne kulture uvijek se svjesno opisivao prema napredovanju Sunca. Prije 800. godine prije Krista, Sunce je prolazilo kroz zvijezde Bika otprilike 2200 godina. U Aziji Bik je štovan kao božanstvo. Još i prije toga, u Perziji su obožavani Blizanci iz istog razloga: dobro i zlo, dualnost. Oko 800. godine prije Krista Sunce je ušlo u znak Ovna ili Janjeta. Na to ukazuje legenda o Jazonu i zlatnom runu. Krist sebe naziva Jaganjcem Božjim jer se pojavio u ovom znaku. [Danas je Sunce u znaku Riba] Vitezovi templari pokazuju na sljedeću konstelaciju; Sunce će tada ući u zvijezde Vodenjaka. Tu će se stvarno pojaviti kršćanstvo, a poganstvo će se povezati s kršćanstvom. Ova kultura će podignuti novog Ivana. To vrijeme će nastupiti kada će Sunce biti u znaku Vodenjaka. Ivanovo ime je Vodenjak; on će biti navjestitelj nove ere kršćanstva. Rečeno je da su vitezovi templari ukazivali na Ivana Krstitelja, a ne na Krista. Ali Ivan o kojem govore je Vodenjak.

Posljednja faza kršćanstva, koja potječe od inicijata Lohengrina, donijela je razdoblje korisnosti koje je sada doseglo svoj vrhunac. Teozofski pokret želi biti nasljednik pokreta kao što je Parsifalov pokret, i onaj koji potječe od inicijata Lohengrina. Moderni materijalizam također svoje porijeklo duguje velikim posvećenicima, ali on mora biti zamijenjen novom fazom, novim ciklusom. To je ono što teozofija želi postići. Ali uvijek su inicijati ti koji govore, kada se želi dati novi kulturni utjecaj.

Javno predavanje

Nürnberg, 2. prosinca 1907.

Richard Wagner i njegov odnos prema misticizmu

Teozofija ili znanost duha ne bi trebala biti nešto jednostrano što samo zadovoljava ljudsku znatiželju ili želju za znanjem, već bi trebala predstavljati duhovnu struju koja je pozvana dublje intervenirati u sve ono što nazivamo kulturom sadašnjosti i neposredne budućnosti. Počet će nam svitati da je to doista tako kada vidimo da ono što kroz nju pulsira, nije u osnovi samo unutar nje, već se manifestira kao više ili manje jasan nagovještaj u najrazličitijim područjima u naše vrijeme.

Danas ćemo se baviti načinom na koji je jedan od najvećih umjetnika modernog doba živio element sličan onome što nazivamo teozofijom, znanošću duha. Nitko ne bi trebao vjerovati da je sve što imam reći o ovom značajnom umjetniku modernog doba, Richardu Wagneru, bilo i u njegovoj jasnoj, intelektualnoj svijesti. Prigovor koji bi se mogao iznijeti bio bi: govorite svašta u vezi s Richardom Wagnerom, ali možemo dokazati da on to nikad nije mislio o sebi. - Svatko tko na Richarda Wagnera gleda kao mi danas, može si lako iznijeti ovaj prigovor. Ni pod kojim okolnostima ne treba tvrditi da je ono što se ima za reći, živjelo kao izražene ideje kod Richarda Wagnera. Druga je stvar ima li netko pravo to reći. Predugo bi trajalo kad bi vam ovdje dao detaljno objašnjenje ovoga. Ali usporedba, jedna slika može nas dovesti do dokaza opravdanosti ovih razmatranja. Zar botaničar ne razmišlja o biljci? Ne traži li on zakone po kojima biljka raste i živi? Razumije li on time prirodu biljke ili je nastoji razumjeti? I zato što sama biljka nema tih zakona u svojoj svijesti, može li itko botaničaru uskratiti pravo da o njoj tako govori? Tko dublje prati ovu sliku, vidjet će kako se ono što se danas ima za reći također odnosi na umjetnika. Ne radi se o tome da ovdje treba ponavljati onu opću frazu da umjetnik stvara nesvjesno. Ali zakoni kroz koje razumijemo umjetnika kada se na određeni način promatra svijet ne moraju biti izraženi umjetnikovom sviješću, kao što se zakoni biljaka ne moraju izraziti biljkama. To se pretpostavlja jer bi se u suprotnom mogao postaviti upravo opisani prigovor.

Još jedan prigovor koji se lako sada može pojaviti vezan je za riječ 'misticizam'. Nedavno je netko u užem krugu izgovorio riječ 'misticizam', a jedan donekle učeni gospodin reče: i Goethe je zapravo bio mistik, priznao je da je mnogo toga u svijetu ljudskog znanja ostalo mračno i maglovito. - Čovjek je time pokazao da se pod mistikom, kad se ima općenita predodžba, misli na sve one ideje koje u sebi imaju nešto maglovito, nejasno, mračno. Pravi mistik nikada pod mistikom nije shvaćao ono što je nejasno i što se

može sam općenitim osjećajima dokučiti i naslutiti. Danas zapravo možemo doživjeti da se u učenim krugovima kaže: do ove točke doseže naše jasno znanje, ali od tada u tajne prirode počinje uranjati opći osjećaj, tu počinje misticizam. - Naprotiv: pravi mistik u tome vidi ono najjasnije, ono što najsjajnijim pojmovima treba sjati u dubinu egzistencije. A kad netko govori o tami mistike, o svakojakim slutnjama, to ne znači ništa drugo nego da se nikada nisu potrudili sebi razjasniti ono što mistiku razjašnjava. U prvim stoljećima kršćanstva to se nazivalo 'mathesis', ne zato što je to trebala biti matematika, već zato što su ideje i koncepti koje gradi misticizam, trebali ljudima biti transparentni kao i koncepti matematike. Samo treba imati strpljenja da se doista pronađe put do onoga što je pravi misticizam. Samo tako se riječ misticizam može povezati s imenom Richarda Wagnera.

Sada želimo okarakterizirati ono što je temeljno uvjerenje svakog duhovnog znanstvenika. To je da iza našeg fizičkog-osjetilnog svijeta postoji nevidljivi svijet i da čovjek u taj nevidljivi svijet može prodrijeti. Ono što leži u ovoj pretpostavci uključuje i mistični stav.

Je li Wagner za sebe izrazio takvo uvjerenje? Da, jasno je rekao! I što je najvažnije, govorio je o tome iz svog kuta glazbenika, čime je pokazao da su glazba i umjetnost za njega bile vrijednije od pukih dodataka egzistenciji, da su za njega najvažniji element života. Gdje govori o simfonijskoj glazbi, govori divne riječi o umjetnosti. Kaže da se sva simfonijska glazba pojavljuje kao otkrivenje iz nekog drugog svijeta koje nas prosvjetljuje o povezanosti egzistencije na potpuno drugačiji način nego nas može prosvjetliti logika, i da bi bilo divno kada bismo upijali uvjerenja koja nam dolaze iz tih simfonijskih govornih elemenata; oni nam daju sigurnost osjećaja, s kojom se intelektualna prosudba o svijetu ne može natjecati.

Samo ove riječi ne treba shvatiti kao slučajno izbačene, već kao nešto što želi nešto okarakterizirati iz najveće ozbiljnosti ljudskog uvida. Možemo li, slijedeći osnovna uvjerenja mistike, protumačiti ove riječi? Da! Ako istražite kako mistici često karakteriziraju način na koji percipiraju, naći ćete primjerice, sljedeće riječi koje nisu proizvoljne, nego su svojevrsni tehnički izražaj mistika. Mistici kažu: u običnoj ljudskoj spoznaji čovjek se okreće svom razumijevanju da bi prepoznao zakone prirode i duhovnog svijeta; ali postoji viša vrsta spoznaje u kojoj ne povezujemo koncept s konceptom prema načinu razumijevanja, već se ideje, poput duhovne glazbe, međusobno isprepliću; to je drugačiji način spoznaje. - Pravi mistik prepoznaje da je ova vrsta spoznaje mnogo sigurnija nešto što je intelektualna prosudba na ovom području. I zanimljivo! Svaki bi znalac ovu vrstu spoznaje okarakterizirao kao sliku - ali koja je više od slike! - oslanja se na glazbu. Nije to samo slika kada stara pitagorejska škola govori u glazbi sfera. Plitka školska filozofija ovu glazbu sfera smatra slikom, usporedbom s

nečim. Ali onaj tko zna o čemu se radi, zna i to da je ta Pitagorina glazba sfera stvarnost i da postoji oblast duha gdje se čuju zvuci te glazbe.

Često se kaže da smo okruženi svjetovima duhovne prirode koje u početku ne možemo vidjeti, kao što je slijepac okružen svijetom boja koji ne vidi. Nakon operacije, do njega dopire sjaj i boja i svjetlost koji su mu prije bili nedostupni. Postoji takvo otvaranje i duhovne vizije. Bitno je samo otvoriti viša osjetila, tada iz tame izranja viši svijet; a sljedeći svijet koji nas okružuje nazivamo svijetom svjetlosti ili astralnim svijetom, a još viši svijet kao stvarni duhovni svijet glazbe sfera. To je istinska stvarnost u koju se čovjek može roditi u nekoj vrsti višeg rođenja, kao što čovjek rođen slijep može progledati ako se operira.

Oni koji su inicirani neprikriveno govore o ovom svijetu. Trebamo se samo sjetiti Goetheovih riječi. Naravno, mnogi će ovo što sada govorim smatrati nekom fantazijom. Oni će čak smatrati neumjetničkim govoriti ovakve stvari, jer smatraju da umjetnika treba pustiti da pliva u što većoj neizvjesnosti, kada je u pitanju razumijevanje njegova djela. Ali veliki pjesnik poput Goethea, kada želi nešto veliko okarakterizirati riječima, ne koristi fraze: 'Sunce zvuči na iskonski način...'. Ovo je, ili pokazatelj nečeg dubljeg, ili je fraza, budući da fizičko Sunce ne zvuči. A od pjesnika koji je na stajalištu kao Goethe ne može se očekivati da upotrijebi takvu frazu. Goethe, kao inicijator, zna da postoji takav zvučni svijet, i on ostaje u slici. Kad dopusti da Faust bude prenesen gore u duhovni svijet, nakon svojih lutanja opisanih u prvom dijelu, opet se kaže:

Za duhovne uši zvuči

Novi dan već se rađa

Goethe potpuno ostaje u slici, kada želi okarakterizirati duhovni svijet.

Za Richarda Wagnera, tonovi vanjske glazbe bili su izraz, otkrivenje unutarnje glazbe, svijeta duhovnog zvuka harmonije koja pulsira svijetom. To je ono što je on osjećao. I sam je to više puta rekao. Gdje karakterizira pojedine instrumente kaže: 'U instrumentima su predstavljeni prvobitni organi stvaranja i prirode; ono što izražavaju nikada se ne može jasno odrediti i fiksirati, jer oni odražavaju same iskonske osjećaje, koji su proizašli iz kaosa prvog stvaranja, kada možda nije bilo ni ljudi koji bi ih mogli primiti u svoja srca'.

Takve riječi se ne smiju analizirati umom; morate ih pokušati upiti u njihovoj atmosferi, tada ćete osjetiti kako je cijela duša Richarda Wagnera bila uronjena u ono što se nazivalo pravim, istinskim misticizmom.

Tako Richard Wagner vidi cjelokupnu svoju umjetničku misiju. On nije umjetnik koji radi samo to da otkriva ono što mu živi u duši. On osjeća nužnost mjesta u evoluciji na kojem se nalazi. On gleda u daleku ljudsku

prošlost, u prošlost u kojoj još nije bilo onoga što se naziva zasebna grana umjetnosti. Ovdje dotičemo duboku točku koja je neprestano zaokupljala Richarda Wagnera, kad je osjećao svoju misiju, točku o kojoj je Nietzsche tako duboko razmišljao i koju je pokušao okarakterizirati u svom djelu 'Rađanje tragedije iz duha glazbe'. Ali ne želimo slijediti ono što je Nietzsche napisao; radije se oslanjamo na misticizam, jer on ima više za reći od onoga što je Nietzsche uspio osvijestiti o Richardu Wagneru. On nas vraća u izvorna stanja ljudskog razvoja.

Što su bili misteriji? Svi su drevni narodi imali mjesta misterija, koja su se jednako ispravno mogla nazvati hramovima kao i školama: Egipćani, Grci i tako dalje. Svugdje je misterij bio osnova kasnije kulture, a misterij je sadržavao religiju, znanost i umjetnost u isto vrijeme. Pogledajmo nakratko prirodu takvog misterija. Što je doživjela osoba koja je, nakon određenih testova, primljena da čuje tajne? Doživjela je nešto što se kasnije u razvoju pojavilo u odvojenim granama, konkretno: religija, umjetnost i znanost, koje su se pojavile kao tri plemena, a u svom korijenu u misteriju su bile jedno. Zamislite sebe kao gledatelja i slušatelja u misteriju! Uzmimo slučaj, kako je zagonetka svijeta bila predstavljena čovjeku u misteriju. Pokazano je kako su se duhovne moći spustile, kako žive u mineralima, u biljkama, kako kod životinja postaju savršenije i kako kod ljudi postaju samosvjesne. Cijeli prolaz kozmičkog duha prikazan je tako da su ga oči svih mogle vidjeti. A što su oči vidjele i uši čule, u boji, u svjetlu, u zvuku, to je bila mudrost, znanost. U apstraktnim predodžbama poput današnjih, ti ljudi nisu prihvatili ono što sadrže zakoni svijeta. To je bila prezentacija: vidjeli su kako se događa. Prezentacija je u isto vrijeme bila lijepa. Tako je nastala umjetnost. Istina je dana u obliku umjetnosti. I tako je istina bila unutar umjetnosti, da je ljudski um postao religiozan, i potonuo u pobožnost.

To je bilo prisutno u izvornom stanju u svakoj velikoj kulturi. Vanjska povijest o tome ne zna mnogo i to niječe. Ali to nije bitno. Za dvadeset godina ona to više neće poricati. I baš kao što je u prvobitnim misterijima to troje bilo ujedinjeno, tako su i one umjetnosti koje su kasnije krenule svojim putem bile cjelina. Glazba i drama bile su ujedinjene u jedno, a Wagner je gledao na praiskonska vremena u kojima se umjetnosti bile ujedinjene u cjelinu. Bilo mu je jasno da zbog nužnog tijeka ljudskog razvoja ove umjetnosti moraju ići različitim putevima. Sada je vjerovao da je u njegovo vrijeme došla epoha kada će ponovno morati doći do ujedinjenja. Vjerovao je da je svojim darovima pozvan dovesti do ujedinjenja odvojenih struja u ono što je nazvao ukupnim umjetničkim djelom. Smatrao je da pravo umjetničko djelo mora imati nešto od religioznog prizvuka. Za njega je umjetničko djelo bila i vjerska služba. Moramo razmišljati i suosjećati s njegovim osjećajima. Ako detaljno pratimo njegova razmišljanja, to ćemo prepoznati. Na taj je način u svojoj svijesti dramsko-glazbeno djelo vidio kao spojeno iz odvojenih struja. Za njega, dva velika umjetnika su bili Shakespeare i Beethoven.

Shakespearea je vidio kao dramaturga koji je, s prekrasnim unutarnjim jedinstvom, uprizorio ljudske postupke koji se izražavaju u vanjskim događajima. U Beethovenu je vidio umjetnika koji je bio u stanju prikazati, s istim divnim unutarnjim jedinstvom, ono što se događa unutra u grudima, što nije prešlo u vanjsko djelovanje, u gestu. I sada je rekao samom sebi: Ima nešto, što možemo točno pratiti, ali to mora ostati neizraženo. Jer postoji nešto između jednog dijela i drugog, što je u grudima kao posrednik, ali to ne može prijeći u ovu vrstu dramske umjetnosti. A ako se unutarnji ljudski osjećaj izražava simfonijski, onda mora biti, takoreći, zaglavljen u sebi, ako se glazbenik mora ograničiti na tonove. Vidimo kako se u Beethovenovoj Devetoj simfoniji ono što živi iznutra u duši istiskuje i konačno postaje govorom, pokušavajući ujediniti ono što je samo u umjetnosti razdvojeno, ali pripada ljudskoj prirodi u cjelini.

To je bio Wagnerov osjećaj o njegovoj misiji. To je dovelo do ideje o ukupnom umjetničkom djelu, koje u umjetnosti predstavlja cijelu osobu. Čovjek bi tamo trebao stajati dok živi kroz svoje unutarnje bića, i trebao bi imati priliku da ono što tako unutarnje živi, izađe na vidjelo kao djelovanje. Ono što izvana ne može biti dramatično, daje se glazbi. Ono što glazba ne može izraziti, mora se izraziti kroz dramu. Richard Wagner predstavlja sintezu Shakespearea i Beethovena. To je temeljna ideja Richarda Wagnera - temeljna ideja koja je izvučena iz najdublje ljudske prirode. Tako je osjećao svoju misiju. Ali tu je sada umjetnosti pokazan put u najskrovitije dijelove ljudske prirode. Richard Wagner nije mogao biti svakodnevni dramaturg. Za njega je moralo biti moguće prikazati najdublje stvari koje čovjek može iskusiti, na najviši umjetnički način - kao što se nekad događalo u misteriju.

Kada vidimo kako Wagner u simfonijskoj glazbi vidi otkrivenje nepoznatog svijeta, kako u instrumentima vidi iskonske organe stvaranja, uskoro ćemo vidjeti kako osjeća potrebu da u svojoj glazbenoj drami otkrije više od onoga što ovdje živi o ljudima u ovom fizičkom svijetu. To je samo dio ljudske prirode. Sveobuhvatni dio ovog dijela je viši čovjek koji živi unutar svakog čovjeka, koji je daleko više od onoga što se može izraziti izvana. Ovaj viši čovjek, koji oko običnog čovjeka lebdi u sveobuhvatnoj slavi, u dubljim je vezama s izvorima života nego se to izvana može učiniti vidljivim. Budući da se Richard Wagner želi povezati s višom prirodom čovjeka, ne može koristiti obične ljude, mora pribjeći onima koji su dani u mitu. Ljudi su prikazani izrasli iznad sebe, kako postaju i jesu daleko veći nego što čovjek na fizičkom planu može i želi biti. Dakle, s misijom Richarda Wagnera ponovno je povezano da on nadilazi svakodnevnog čovjeka i na pozornicu donosi mit. Richard Wagner u mitu istovremeno mora - makar i ne s razumijevanjem - dopustiti da kroz dramsku radnju, kroz glazbeni element, zasvijetle dublji kozmički zakoni, zakonitosti i suštine nepoznatog svijeta. I on to čini.

Naravno, ne možemo se dotaknuti svih detalja, možemo samo izdvojiti neke primjere. Posvuda će se pokazati kako je u svojoj najdubljoj biti povezan s onim što nam znanost duha ima za reći o svijetu. Što nam misticizam ima za reći, naprimjer, o zajedničkom životu ljudi? Za vanjsko promatranje ljudi stoje jedni pored drugih; vidi se kako u fizičkom svijetu utječu jedni na druge kada razgovaraju i kada postaju ovisni jedni o drugima. Ali postoje dublje veze u ljudskoj prirodi. Ono što živi kao duša u jednim grudima ima duboko skriven odnos s onim što živi kao duša u drugim grudima. A zakoni koji se pokazuju površinski, najmanje su značajni. Ono što se smatra dubokom mrežom zakona koji leže u osnovi duše prelazi s osobe na osobu. To otkriva znanost duha. Umjetnik to osjeća. Stoga pribjegava materijalu gdje može pokazati kako od osobe do osobe djeluje dublji zakon, od onoga što oko može vidjeti da djeluje.

U jednom od svojih prvih djela Richard Wagner pokazuje nam taj poriv za prikazivanjem tajanstvenih veza. Ne osjećamo li da se nešto nevidljivo događa između Hollandera i Sente? Ne podsjećamo li se na prekrasan kontekst u 'Jadnom Heinrichu' gdje žrtva čiste djevice ima iscjeljujući učinak? Takve slike moramo shvatiti kao izraze dublje istine. Postoji nešto istinitije od površne istine obične učenosti. Postoji nešto stvarno u žrtvi koju jedna osoba može učiniti za drugu. U ovoj mističnoj vezi, koja je neshvatljiva površnom razumijevanju, to se izražava, naprimjer, kada se govori o sve-duši, govori se konkretno. Sadrži ono što je izraženo slikom najdublje istine kada jedna osoba čini nešto za drugu.

Sada ću izraziti nešto što znanost duha može pokazati kako bi vas dovela do granice, gdje stvari mogu postati donekle očite. Znamo da se svijet razvija i da se u tijeku evolucije bića uvijek odbacuju. Ono što nas uči znanost duha je da je zakon da je svaki viši razvoj povezan s padom prema dolje. Ravnoteža će se uspostaviti kasnije. Za svakog sveca mora se pojaviti grešnik. To zahtijeva potrebnu ravnotežu. Istina je, koliko god čudno zvučalo. To je kao gemiš, napravljen od dvoje pomiješano zajedno. Ako želite unijeti jedno, drugo se mora zamutiti. Tako je to s usponom. Sa svakim usponom slijedi spuštanje. Ovo zahtijeva da biće koje je uzašlo, koristi svoju moć da otkupi drugo, niže biće. Kad ne bi postojala ova interakcija između bića, ne bi bilo razvoja svijeta. Tako teče razvoj. I kad vidimo kako se jedna osoba žrtvuje za drugu, prisjećamo se tajanstvene veze koja je nastala time što se jedno biće razvijalo prema gore, a drugo prema dolje. Ovako nešto može se samo delikatno nagovijestiti. Dakle, Richard Wagner je usred te tajanstvene veze koja teče od duše do duše.

Ako pogledamo različita djela, otkrit ćemo da je Richard Wagner osnovne činjenice uvijek crpio iz mističnog života. Priđimo odmah njegovom središnjem djelu, Siegfried-poeziji, Nibelung-poeziji. Ako želimo vidjeti koliko su duboko izvučeni iz kozmičke mudrosti, moramo početi s nečim što

teozofija dovodi do potpune jasnoće, ma koliko kontradiktorno to bilo današnjoj znanosti. Naši daleki preci nastanjivali su područje Zemlje koje se nalazilo na zapadu Europe, između Afrike i Amerike. Čak i prirodna znanost postupno dolazi do zaključka da je tu nekada postojala zemlja, zemlja koju zovemo Atlantida. Tu su živjeli naši davni preci, iako su naravno, bili potpuno drugačiji. Kao što rekoš, danas prirodna znanost već počinje govoriti o toj drevnoj Atlantidi. O tome je objavljen esej u časopisu 'Kozmos', koji izlazi pod okriljem Haeckela. Naravno, priča se samo o tome kakve su životinje i biljke tamo živjele. Činjenica da je i čovjek živio, još se ne spominje.

Ono o čemu prirodna znanost nešto sumnja, znanost duha nam jasno govori. U ovoj drevnoj Atlantidi bila je potpuno drugačija atmosfera i potpuno drugačiji uvjeti. Ono što danas poznajemo kao distribucija vode i sunčeve svjetlosti u zraku tada nije postojalo. Tamo na dalekom zapadu, zrak je neprestano bio ispunjen vodenom parom i masom magle. Sunce i Mjesec mogli su se vidjeti samo s aureolama u obliku duge. Život duše bio je potpuno drugačiji. Ljudi su živjeli tako da su bili u puno bližem kontaktu s prirodom, s kamenom, biljkama i životinjama. Bili su uronjeni u masu magle. Istinite su riječi: duh božanstva lebdio je nad vodama. - Jer ono što je sačuvamo u odjecima među narodima koji su potomci Atlantida, dobrim je dijelom bio slučaj i s Atlantidanima: razumjeli su sve oko sebe. Izbijanje iz izvora nije bio neartikulirano, bio je to izraz mudrosti prirode. U svemu što ga je okruživalo čovjek je čuo mudrost, jer je ovo okruženje uzrokovalo da ovaj davni predak ima tupu vidovitost. Nije opazio ono što se širilo u prostoru, nego fenomene boja. Imao je vidovnjačke moći. Mudrost je lebdjela u magli, a on je tu mudrost opazio svojim tupim moćima. Sada se to može samo dati naslutiti. Razvoj se sastojao od toga da su se magle taložile u vodi, i zrak je postajao sve čišći. Tako su se ljudi razvili do današnjeg stanja svijesti. Čovjek se zatvarao od vanjske prirode i postao je u sebi zatvoreno biće. Ako je čovjek još uvijek u jedinstvu s prirodom, onda je mudrost ujedinjena, tada živi kao u sferi mudrosti; i to uspostavlja stanovito bratstvo, jer svatko opaža istu mudrost, svatko živi u duši drugoga. Kako su se mase magle spuštale, ljudi su ulazili u egoističnu svijest, 'Ja' svijest, gdje je svaka osoba svoje vlastito središte osjećala u sebi, gdje se jedna osoba sučeljavala s drugom i zahtijevala vlastitu sferu. Bratstvo se pretvara u borbu za opstanak.

Legende i mitovi nisu ono što za stolom tumačite kao fantastične teorije. Što su legende i mitovi? Oni su ostaci starih vidovitih iskustava predaka. To je činjenica. Besmislica je kada se danas kaže da neki mit znači borbu jednog naroda s drugim. Učenjaci govore o pjesničkoj fantaziji naroda; kažu ljudima da oblake pretvaraju u božanske likove. To je ono što tjeraju ljude da vjeruju; to je fantazija, sanjarenje. Kako nastaju mitovi, možete i sami vidjeti danas. I danas postoje žive legende. Naprimjer, u raznim krajevima postoji

legenda o podnevnoj ženi. Ona nam kaže: ako koji seljak ostane u podne u polju umjesto da prekine s radom i ode kući, dolazi podnevna žena i postavlja im pitanje. Ako ne mogu odgovoriti do određenog vremena, uguši ih. - Tko u tome ne bi vidio sliku sna, koji snađe ljude kada leže vani na žaru Sunca? San je posljednji ostatak nekadašnje vidovite svijesti. Vidimo kako iz snova i danas nastaju legende.

Tako su nastale sve germanske legende i mitovi koji su došli do nas. To su uglavnom legende i mitovi koji su proizašli od posljednjih zalutalih Atlantidana. Ovako se stari German sjećao vremena kada su njegovi preci bili na zapadu - nisu došli s istoka - kako su se pomaknuli na istok u vrijeme kada su se atlantske magle zgusnule i stvorile poplave poznate kao Potop, kako je zrak postao bistar i nastala današnja jasna dnevna svijest. Stari German se osvrnuo natrag na zemlju magle, na Nifelheim, i rekao: napredovali smo od starog Nifelheima do sadašnjeg svijeta. - Ali postoje određena duhovna bića koja su ostala na duhovnoj razini koja je bila odgovarajuća u to vrijeme; to su oni koji su cijelim svojim razumijevanjem sačuvali karakter, prirodu starog Niflheima, Nibelungheima, koja dopiru do našeg vremena, koji su postali 'duhovi' jer sada nemaju fizička tijela. Pred nama su divna preplitanja. Tu ne smijemo biti pedantni. Moramo uzeti u obzir kako se fantazija i sposobnost vidovnjaka, legenda i činjenica, isprepliću. Ne smijemo skinuti rosu s livade, koju moraju imati. Čovjek se sjećao kako su se magle spuštale, pa im je pala na pamet ideja kako su se te magle spustile i stvorile rijeke na sjeveru Srednje Europe. U vodi Rajne vidjeli su kako teče nešto poput nečega što je ostalo od magle drevne Atlantide. Što je bilo dalje? Čovjek je čuo mudrost iz izvora koji izbijaju. To je bila mudrost koja se dijelila, zajednički element koji je isključivao egoizam. Zlato je drevni simbol mudrosti. To je zlato doneseno iz starog Niflheima. Što se sada dogodilo s ovim zlatom? Postalo je vlasništvo čovjekova 'Ja'. Ono što je prije bila zajednička mudrost koju nam je šaputala priroda, sada je rezultat ljudske prosudbe, mudrost koja izvire iz 'Ja' i s kojom se čovjek suočava kao neovisno biće. Sada je čovjek oko sebe formirao 'prsten'. Kroz ovaj prsten, drevno bratstvo ljudi, uključilo se u borbu ljudi između sebe. Mudrost kao zajednički element, živjela je u vodama, u velikim legendama ranijih vremena, posljednji ostatak u Rajni. Ta se mudrost tamo izgubila.

Ali ljudi su razvili egoističnu svijest. Nibelunzi su također morali razviti 'Ja' svijest. Preuzeli su ono što je bilo zajedničko, i formirali prsten koji ih je okruživao kao prsten egoizma. Tu vidimo - izraženo pomalo skicirano - kako istinite činjenice teku u svijet fantazije i kako zlato, ostatak drevne mudrosti koja se valjala maglom, kako mudro 'Ja' oko sebe gradi prsten koji stvara borbu za opstanak. To je dublja osnova mita o Nibelunzima.

To je nešto čemu je Richard Wagner uspio pronaći izraz u velikoj dramskoj radnji i u tonovima svoje glazbe, koja izražava nevidljivi svijet koji se krije iza

onog vidljivog. Tako je ponovno stvorio mit o Nibelunzima u modernom obliku, i cijeli taj razvoj nam dao u poeziji o Nibelunzima. Osjećamo kako su novi bogovi, koji vladaju čovječanstvom, proizašli od starih bogova.

Razmislimo ponovno o drevnoj Atlantidi: isparavanjima magle gdje je mudrost govorila posvuda iz svih stvari. Među ljudima prevladavaju moći koje više ne vladaju putem zajedničke mudrosti, već zapovijedima i dekretima, dekretima koje su sami bogovi ustanovili. To dolazi od iskonske svijesti ispunjene mudrošću. Tamo, gdje novi bog Wotan ima važan položaj, gdje Fafner treba vratiti Freiu, gdje je samom Wotanu muka od 'Ja' mudrosti, od prstena, tada je pred njim ponovno zasjala drevna, sveta svijest čovječanstva, zemaljska svijest koja je obavijala ljude dok je Atlantida još živjela. U Erdi nam je opisana ta tadašnja svijest, u kojoj je sve bilo ugrađeno: njeno spavanje je sanjanje, njeno sanjanje je osjećaj, njenim osjećajem vlada mudrost. - Ima u tome kozmološke istine. Ova mudrost je u svemu, sve je stvorila. Živi u izvoru, šušti u lišću, puše u vjetru. Tu iznutra pronalazi ljudsko 'Ja'. Tu je bila sveobuhvatna svijest iz koje je sve postalo individualna svijest: vladajuća mudrost. Drevna vidovitost bila je slika ove vladajuće mudrosti. Čovjek nije bio zatvoren u koži. Svijest je prožela sve. Ne možete reći da je bila tu ili tamo - bila je ugrađena u sve. Wagnerova intuicija to izvrsno sugerira:

Sve što dubine sadrže,
 Sve što prožima planine i doline,
 Čime su zrak i voda protkani,
 Gdje su bića i tvoj dah puše
 Poznato je tebi;
 Gdje um osjeća
 Odgovoran za smisao:
 Sve, kažu,
 Tebi je poznato.

Erda sve zna kroz ovu svijest. I tako posvuda, korak po korak, možemo vidjeti kako nam se ono što je Wagner iz svoje intuicije preuzeo u mit o Nibelunzima, čini kao otisak iskonske mudrosti.

Sada se smjestimo - treba još jednom ponoviti da sam Richard Wagner to nije činio svjesno - u vrijeme prijelaza starog razvoja u novi. U Atlantidi je postojala svijest bratstva. Slijedi prijelaz u samosvijest, utjecaj neovisnosti na ljudsku prirodu. A sada se vratimo na početak 'Rheingold'. Ne čujemo li utjecaj 'Ja' svijesti u prvim notama, u dugom akordu Es-dura? A zar ne

čujemo kako ta posebna svijest izranja iz opće svijesti? Tako motiv za motivom, nalazimo oživljen Wagnerovom vlastitom spoznajom da glazbeni tonovi otkrivaju svijet koji leži iza pojava svijeta, te da kroz svoju praksu on sam koristi instrumente kao iskonske organe prirode. Ne želim Richarda Wagnera prikazati kao osobu koja je utjelovila nejasni misticizam. Njegov umjetnički rad uronjen je u esenciju jasne mistike.

Ako s ove poezije prijedemo na drugu poeziju, na 'Lohengrin', kako izgleda međuigra onoga što misticizam može pružiti? Lohengrin je glasnik Svetog Grala, koji dolazi iz citadele iniciranih, gdje vlada viša mudrost. Legenda o Lohengrinu povezana je s legendama koje posvuda susrećemo, koje pokazuju utjecaj iniciranih na obične ljude. U važnim točkama razvoja, posvuda nas podsjećaju na legendu koja je dublja od povijesti. Svjesni smo kako takve moći iniciranih interveniraju u tijek povijesti. One ne postoje kao slijed vanjskih činjenica.

To je bilo važno vrijeme, taj prijelaz s opće svijesti na individualnu svijest. Mit o Lohengrinu želi okarakterizirati tu promjenu. Vidimo kako je to vrijeme kada se novi duh oslobađa starog. Dva duha vremena stoje jedan protiv drugog. Prikazani su u dvije žene koje se svađaju. Elsa, ono žensko, uvijek je ono što nam predstavlja dušu koja teži najvišem. Konvencionalna banalna tumačenja ne odnose se na Goetheove riječi u 'Chorus mysticus': 'Vječno žensko vuče nas naprijed'; to je napisano iz najdubljeg misticizma. Duša mora dopustiti da je oplode veliki događaji kroz koje nova načela ulaze u razvoj. Ono što dolazi predstavljeno je u inicijatima koji dolaze iz važnih mjesta. U znanosti duha ovdje se govori o naprednim individualcima. Ljudi uvijek pitaju: Zašto se ne pojave? - Kad bi se pokazali, ne bi ih prepoznali. Pitali bi ih o njihovom uobičajenom građanskom imenu i statusu. Ali za one koji rade iz duhovnih svjetova, to je najmanje značajna stvar. Jer osoba koja kao inicijat mora otkriti tajne, toliko je iznad rođenja, imena, statusa i profesije da je besmislica o tome je pitati. Gdje dođu takva pitanja, razumijevanje njegove misije je toliko daleko da mora doći do razdvajanja.

'Nikad me ne bi trebala pitati

Niti čeznuti da saznaš,

Odakle sam došao

I koje mi je ime i priroda.

Ove riječi Lohengrina mogao bi izgovoriti bilo tko od onih koji ne žive samo u običnom svijetu kada ih upitaju za ime i status. Ovo je jedna od nota u Lohengrinu, gdje istinski, jasni misticizam sjaji u glazbeno-dramskom životu.

Čovječanstvo ima duboku tajnu, misterij, koji vlada u svijetu. To je u mitu simbolično predstavljeno u mitu koji se mora duboko razumjeti: kada je na početku naše evolucije, duh otpao od duhova koji su vodili čovječanstvo, kao Lucifer, s njegove krune je otpao kamen, i od toga je nastala šalica, šalica iz koje je Krist Isus pio sa svojim učenicima na Posljednjoj večeri, zdjela u kojoj je Josip iz Arimateje primio krv na Golgoti; donio je na Zapad. Nakon mnogih putovanja, zdjela je došla u ruke Titurela koji je utemeljio dvorac Grala. Zadržao je, zajedno sa Svetim kopljem ljubavi. Legenda kaže da svatko tko pogleda u zdjelu upije nešto vječno.

Sažmimo još jednom cijelu misteriju ovog mita: usklađenost s napretkom ljudskog razvoja, kako zamišljaju oni koji poznaju tajnu Grala. Kažu: kad je ljudski razvoj počeo na Zemlji, još je sva ljubav bila vezana za krv. Krvne veze povezivale su ljude. Nalazimo mala plemena i nalazimo da u njima prevladava bliskost. Daleki brak došao je kasnije. Točka u vremenu od koje je ljudima dopušteno sklapati brakove izvan plemena predstavlja važnu promjenu u životu svakog naroda.

Svijest o tome sačuvana je u legendama i mitovima. Isprva je ljubav bila vezana za krvno srodstvo; onda su krugovi ljudi unutar kojih su se ljudi ženili postajali sve širi. To je jedna struja razvoja: ljubav koja je vezana za jednakost i zajedništvo krvi i mesa. Tada postaje odlučujući drugi princip koji usađuje neovisnost. U tom davnom vremenu koje je prethodilo kršćanstvu - tako su govorili vitezovi Grala - dvije struje bile su: ljubav prema krvnom bratstvu i načelo slobode, ono što vlada u čovjeku kao nešto neovisno, kao lucifersko, moć Jahve, čije ime znači: ja sam koji jesam. - Kršćanstvo je imalo za cilj donijeti u svijet ljubav koja je neovisna o krvnom bratstvu. Tako treba tumačiti Kristovu izreku: tko ne ostavi oca i majku, ne može biti moj učenik. - To znači: tko ljubav koja je vezana za krv i tijelo ne može zamijeniti općom ljudskom ljubavlju koja ide od duše do duše, od osobe do osobe, koja se mora postupno razvijati, ne može biti moj učenik.

Pa vidimo, kako s Luciferove krune pada zdjela. Vezuje načelo Krista s načelom Lucifera. U ovoj spoznaji vitezovi Grala dobivaju veliku moć koja ih prožima 'Ja' životom. Taj smisao nalazimo u legendi o Svetom Gralu. I onima koji su bili učenici Svetog Grala, stavljeno je do znanja sljedeće. Želim na jednostavan način, u obliku dijaloga, prikazati ono što je učenicima Grala, postupno postalo jasno nakon dugih vježbi. Neki će reći da je ovo nevjerovatno. Ali s istinom je ovako, kao s izaslanicima civiliziranih država na dvorovima barbara - kako kaže Voltaire: Prvo se moraju pomiriti s nedostojnim tretmanom, prije nego budu priznati.

Učeniku Grala je dakle rečeno: Pogledaj biljku. Cvijet se ne može usporediti s ljudskom glavom. Svojim muškim i ženskim oplodnim organima odgovara strani čovjeka gdje su genitalni organi. Glavi odgovara korijen. - Već je Darwin dao ispravnu usporedbu u kojoj je istaknuo da korijen odgovara

ljudskoj glavi. Čovjek je naopaka biljka: on je izvršio potpuni preokret. Biljka čedno pruža svoju čašku prema svijetlu, prima zrake, sveto koplje ljubavi, prima čisti poljubac pod kojim nastaje plod. U životinji je prekretnica napola dovršena. Biljka s glavom zarivenom u zemlju, životinja s vodoravnom kralježnicom i čovjek s uspravnim hodom, pogledom prema gore (nacrtano je na ploči). Ovo troje zajedno daju križ. Gledaj, rečeno je učeniku, kako Platon naviješta istinu kada kaže da duša svijeta leži ispružena, razapeta na tijelu svijeta. - Duša svijeta, duša koja prolazi kroz biljke, životinje i ljude, nalazi se u tijelima koja predstavljaju križ. Ovo je izvorno značenje križa. Sve ostalo je samo priča.

Što je čovjeka navelo na ovaj preokret? Ako pogledamo biljku, vidimo: za pravog mistika, biljka ima isto stanje svijesti kao i osoba koja spava. Kada spava, čovjek ima vrijednost biljke. Svoju sadašnju svijest, čovjek je postigao prožimajući čisto, čedno biljno tijelo željom, tijelom strasti. Na taj se način uzdigao do određene razine samosvijesti, ali to je kupio prožimanjem čiste biljne tvari željama i nagonima. I sada je pred učenikom prikazano buduće stanje čovjeka, stanje u kojem će čovjek zadržati svoju svijetlu svijest, ali će opet biti čist i pročišćen i vratit će se čistoj supstanci poput biljke. Tada je povratio svoju čistu, čednu prirodu. Organ reprodukcije se transformira. Ideja je, u duhu viteza Grala, da će ljudsko biće budućnosti imati organe koji će služiti reprodukciji na način da neće biti prožeti željom, već će biti čisti i čedni poput biljne čaške koja se okreće prema koplju ljubavi, zraci Sunca. Tako će se ostvariti ideal Grala, gdje će čovjek u čistoj čednosti, baš kao i biljka, proizvesti svoju vrstu, gdje opet stvara svoju sliku u višem, čistom kaležu, kada će čovjek biti stvaratelj u duhu. Taj stvarni ideal nazvan je Svetim Gralom, preobraženi reproduktivni organi čovjeka, koji čovjeka proizvode tako čistog i čednog kao što danas grkljan proizvodi riječ, koja uzrokuje valove zraka.

A sada da vidimo kako je ovaj veliki ideal živio u umu Richarda Wagnera. Bilo je to 1857. kada je na Veliki petak stajao na balkonu u ljetnikovcu gospođe Wesendonck i gledao kako niču prve biljke. Zabilježio je u sebi ovaj nezaboravni trenutak. U nicanju mladih biljaka sagledao je cjelokupni misterij Svetog Grala, rađanja svega što je povezano s idejom Svetog Grala. Osjetio je to u vezi s Velikim petkom. Obuzelo ga je divno raspoloženje. Tada mu se u glavi javila prva misao o njegovom 'Parsifalu'. Mnogo toga se dogodilo u vremenu koje je uslijedilo. Ali osjećaj je ostao. Iz toga je oblikovao lik svog Parsifala, lik u kojem se osjećaj uzdiže do znanja, gdje dolazi do spoznaje kroz suosjećanje, '*durch Mitleid wissend*', i cijeli razvoj onoga kako je ljudska nečista priroda ranjena kopljem - to je ono što vidimo u tajni Amfortasa. Vidimo kako blista mistična tajna Svetog Grala.

Ovako nešto ne bi trebalo dirati grubim rukama. Morate slijediti cjelokupni osjećaj, i koncepte iznijeti u cijelosti pred svoju dušu. Tako posvuda vidimo

kako Richard Wagner možda nije imao mistične misli, ali kako je on, kao umjetnik i kao čovjek, mistično predstavljao sve što je radio. To je ono bitno.

U znanosti duha, ne bismo trebali primiti teoriju, već nešto što postaje neposredni život. Richard Wagner je u tom smislu jasno osjećao svoju misiju, tako jasno, tako mistično, da je mogao sam sebi reći: takva umjetnost, kakva u meni živi kao ideal, mora biti i božja služba. - Ponovno je osjetio stjecaj triju struja i sam je želio biti glasnik ujedinjenja. Iz njegove mistične spoznaje proizlazi ono što je živjelo kao mistični, jasni osjećaj u svim velikim majstorima, i ono što osjećamo kada velike majstore dovedemo u odnos s mistikom. Goethe je to osjećao. Tada osoba ponovno postaje zdrava i osjeća nešto od onoga što joj omogućuje da prevlada samoga sebe kada iskusi ono što je zapisano u 'Tajnama':

Od nasilja koje veže sva bića, čovjek koji pobijedi sebe oslobađa se. Ako to raspoloženje otrgnuća od 'Ja', uživljanja u tajne svijeta pulsira svim snagama, onda je čovjek mistik na svim područjima. Bilo to izvana religijski, znanstveno ili umjetnički - on se bori da postigne jedinstvo u smislu jedinstvene ljudske prirode. To je ono što je Goethe želio izraziti kao tajnu svake cjelovite osobe kada je svoju vlastitu duševnu tajnu sažeo riječima:

Tko ima znanost i umjetnost, ima i religiju.

Tko nema ovo dvoje, ima religiju.

Predavanje

Stuttgart, 6. prosinca 1914.

Od Siegfrieda do Parsifala

Iz poezije Richarda Wagnera, 'Prsten Nibelunga', može se vidjeti kako je 'Ja', samosvijest petog doba, našeg doba, rođeno iz izvorne mudrosti atlantske ere, a s tim je povezana zadaća da se postane slobodno, neovisno, sposobno 'Ja', i da se intelekt dovede do njegovog najvišeg razvoja. Egoizam, posebnost, prvo se mora povezati s intelektom, koji s druge strane ljudima daje osobnu slobodu, što ih čini snažnima na fizičkom planu. Čovjek je poticaj za slobodom izvorno primio kroz volju bogova. Wotan, bogovi su vodili ljude u odbačenoj ljubavi. Na prstenu piše: 'Koga volim, prepustim ga sebi, stoji ili pada, on je njegov gospodar'.

Načelo slobode mora postojati kako bi ljudima dalo priliku da pronađu svoj put natrag u božansko potpuno slobodnom voljom, potpuno neovisno o bilo kojoj višoj božanskoj volji ili bilo kakvom božanskom utjecaju. Intelektualno znanje rođeno je iz mudrosti, iz prvobitno čistog plamena, koji je predstavljen u toku Rajne.

Intelekt je predstavljen zlatom, koja je izvorno kod kćeri Rajne bila čista sila. 'Ja' čovjeka sa svojim mišljenjem, osjećajima, i voljom, rođeno je iz rijeke Rajne, iz duše; čovjek je uvijek bio dio Boga. Richard Wagner nam akordom Es-dura predstavlja stvaranje i djelovanje božanstva u svijetu duhovnih sila. U osnovnom tonu, terci, kvinti, koja je već u pokretu, u trozvuku imamo ono što stvara, plete i radi u figuriranom pokretu. U ovoj trijadi božansko živi i radi, i u ovom božanskom trojstvu živi i djeluje samo božansko 'Ja'; ono što leži ispod je mudrost, to je Duh Sveti. Božanska mudrost prožima astralnu razinu. I danas djeluje iz središta Zemlje u najgušćim silama kako bi ponovno produhovila Zemlju, kako bi rastvorila ono što je bilo stisnuto i ograničeno odvojenošću. Prsten egoizma ponovno se rastvara onim silama ljubavi koje su ušle kroz čin ljubavi koji se dogodio u otajstvu Golgote. Brunhilde zna za to. Ona zna da ljubavna vatra duha čisti prsten od prokletstva, da ta vatra spaljuje egoizam, da je zlato, intelekt, očišćeno od egoizma, da se mora otopiti u mudrosti. Ali iz mudrosti se rađa nesebična ljubav. 'Ja' se oslobađa stega zemaljskog carstva u vodi i vatri čistih astralnih sila, sila duha, i mora se vratiti izvorno čistom elementu vatre i vode.

Osobno 'Ja' trebalo bi se otvoriti božanskom poput cvijeta, poput cvijeta koji se otvara sunčevim zrakama. Peto doba, ono što proizvodi zrelo 'Ja' mora ponovno pronaći vezu s božanskim, daljnji razvoj čovječanstva ne bi trebao dovesti do otvrdnjivanja 'Ja'. U sadašnjem razvoju došli smo do točke u

vremenu gdje, zbog ozbiljnosti vremena u kojem se sada nalazimo, počinju kušnje koje nas vode kroz pročišćenja a koje nas moraju voditi na takav način da se posebnost ponovno postupno rastapa. Ako možemo žrtvovati naše male posebne interese, interese našeg sebičnog 'Ja', interesima većeg svijeta, onda će se dogoditi ono što se mora dogoditi. Peta kulturna epoha ima za cilj proizvesti internalizirano kršćanstvo koje je slobodno od onih utjecaja koji su egoistične prirode. Pravo kršćanstvo ima za cilj pokazati da je moguće za ljudsku dušu da se uzdigne iznad onoga što je degradira u mišljenju, osjećanju i volji. Jer s jedne strane, pravog čovjeka degradiraju želje i strasti niže prirode; ali čovjek se degradira i kad degradira ono najbolje što ima, duh, kad ga zlorabi u niske svrhe, u svrhe koje služe samo povećanju osobne moći. Ubijanje Siegfriedove prirode, duhovnosti Baldura, naši su germanski preci doživljavali kao duboku tragediju. Siegfried-Baldur još nije mogao biti spreman poraziti mračne sile opisane u *Sumraku bogova*, koje uzrokuju isto. Još nije bio u stanju pobijediti ili prozreti ono ahrimansko s kojim se suočio u Hagenu; još nije bio u stanju pobijediti egoistični luciferski element u sebi. Budući da je Siegfried trebao shvatiti da bi morao vratiti prsten kćerima Rajne, trebao je Loge-Lucifera slušati do kraja; koji je rekao da se prsten mora vratiti. Slušamo ga do kraja kada naučimo razlikovati dobro od zla i kada razum ponovno poteče u mudrost. Ali ljudi bi trebali naučiti moći se oduprijeti Luciferu u njegovim iskušenjima. Lucifer vodi ljude natrag mudrosti znanja - iako na negativan način, tako što čovjek jača sebe kroz njega, uči kroz njega. Lucifer je opasan tamo gdje govore ljudske strasti, u mišljenju, osjećanju i volji. Čovjek to mora prevladati. Mora nadvladati egoističnu 'Ja' težnju u mišljenju, osjećanju i volji.

Zašto mač Nothung nije zaštitio Siegfrieda od Hagenove izdaje? U četiri pojedinačna djela Rheingold, Walküre, Siegfried i Götterdämmerung, postoji silazak na ukrućenu Zemlju, sve dok čovjek nije postao osobno 'Ja'. Siegfried se spustio do završne faze, do osobnog 'Ja'. Stara mu je mudrost bila izgubljena, novu još nije imao, zbog čega još nije mogao pobijediti sile koje ugrožavaju njegovo osobno 'Ja'. Imao je, da tako kažemo, posljednje ostatke stare mudrosti koju je čovjek još imao tijekom prijelaza iz plemenske svijesti u osobno 'Ja'; i to mu je izgubljeno, više mu nije od koristi. Ljudi koji su u potpunosti iskusili četvrtu fazu - Siegfried nije u potpunosti iskusio četvrtu fazu, on je čovjek u prijelaznom razdoblju - više nemaju tu svijest; u nama je postalo mračno. Naravno da imamo Grane, konja, zemaljsku mudrost. Ali to nije dovoljna zaštita od mračnih sila. Pa čak ni mač starih inicijacijskih moći, koji se sada vraća kod Siegfrieda, ne može zaštititi Siegfrieda od opasnosti koje donosi sada dolazeći intelekt; stoga je morao podleći mračnim silama. Duhovna i svijetla stara vremena nestaju, podmukle Hagenove intrige pobjeđuju. Ali i njih sustiže sudbina, i on mora krenuti putem natrag, u katarzu, u pročišćenje, kroz kćeri Rajne koje ga vuku u dubine, a to vodi u

dubine vlastite duše. Baldur-Siegfrieda moraju nadvladati mračne sile čije je sjedište u egoizmu. I čovječanstvo bi loše prošlo da se nije dogodilo otajstvo Golgote, da Krist Isus nije ušao u čudesno čiste ovoje Isusa iz Nazareta, koje je veliki učitelj Zaratustra-Isus proradio i produhovio. Krist Isus je morao umrijeti, kao što su umrli Baldur i Siegfried. Ali On, Krist, pobijedio je mračne sile. Stoga, za sva vremena razvoja, kroz otajstvo Golgote, sada imamo jamstvo, kroz moći koje su od tada postavljene u nas, da nadvladamo mračne sile koje imaju svoje sjedište u egoizmu kroz moći višeg 'Ja', koje je u nas postavljeno u obliku klice, i kada ga probudimo da postane gospodar nad egoizmom. Strašan nam ostaje samo neopravdani egoizam, koji se pokazuje kroz senzualnost, pohlepu za moći, megalomaniju ili taštinu osobnog 'Ja'.

To je ono što moramo naučiti od Richarda Wagnera: u okultnoj obuci, otkad se dogodio misterij na Golgoti, nigdje nema opasnosti, nego tamo gdje govori ovaj egoizam. Ako to prevladamo - a možemo to prevladati - sigurno ćemo proći kroz okultno školovanje. Ali slobodni smo odlučiti kojim putem želimo ići. Dana nam je sposobnost mišljenja, kako bismo mogli slobodno djelovati na temelju vlastitog uvida. Ali također trebamo misliti bez ahrimanskih i luciferskih utjecaja s obzirom na moralni element, tada može doći do razumijevanja putova kojima treba ići. Ako želimo shvatiti što je istinski ljudsko, moramo naučiti gledati svoju dušu u njena tri člana s hrabrom samospoznajom, i naučiti vidjeti kroz opasnosti i ono što je dobro u mišljenju, osjećanju i volji. U otajstvu Golgote Krist je pobijedio mračne sile, iznad svega, ono što je ušlo u ljude padom u grijeh. Pad je bio neophodan da bi čovjeka doveo do slobode, i onda se otvara božanstvu ili nastavlja biti odvojen.

Božanstvo je dalo mišljenje, kako bismo naučili razlikovati dobro od zla. Ali da bismo to učinili, moramo misliti do kraja, ako doista želimo naučiti razlikovati dobro od zla. Čovjek misli do kraja, tako što postaje svjestan da se mora otvoriti božanstvu. Da bismo to učinili, mišljenje se mora pročititi; jer duhovno jastvo, Manas, izlazi iz pročišćenja sila duše. Pojavljuje se božanska mudrost koja je dio božanskog jastva, mudrost koja je jedinstvo sa životnim duhom, duhom duhovne ljubavi i duhovnim čovjekom, koji je duhovna volja. To je ono što moramo shvatiti, da je Božja mudrost nešto što možemo postići ako doista slijedimo puteve koji prvo vode do oslobađanja mišljenja od egoizma. Inače idemo putem koji vodi ka otvrdnjavanju 'Ja'. Međutim, potpuna božanska mudrost može se postići samo pročišćavanjem cijele duše od sebičnosti, uključujući osjećaje i volju. Zadatak pete kulturne epohe je prvo razviti mišljenje, a drugo, mišljenje osloboditi od egoizma. Očišćenje volje, sastoji se u stjecanju dobre volje, koja vodi do Božje mudrosti: 'Blago onima, dobre volje'. Bogobožnost je kraj ovog puta koji, međutim, volju sve više stavlja na tešku kušnju. Ali na kraju će pročišćenje

mišljenja, osjećanja i volje, rezultirati duhovnim mišljenjem, duhovnom voljom, pobožnošću.

Ako steknemo dobru volju, s kojom treba započeti sada, tada 'Ja' čistimo od egoizma, tada i sami postajemo dio milosrdne ljubavi povezujući se s onim što milosrdna ljubav jest, dopuštajući našem malom 'Ja' da postane slika velikog 'Ja'. A ova duhovna ljubav uvijek će biti povezana s mudrošću.

Sve je to dano u Parsifalu. Pravo kršćanstvo mora procvjetati od pete, germanske kulturne epohe. Ono što se sve dublje potapa iz duhovnih svjetova u zrelo 'Ja', što sve dublje tone, sve se više povezuje sa zrelim 'Ja', to nazivamo milošću. Razlika između Parsifala i Siegfrieda je: Siegfried se nije mogao zaštititi od mračnih moći Hagen. U prvom dijelu Parsifal je sličan Siegfriedu. Parsifal sa svojom čistoćom, svojom nevinošću dolazi u oblast Grala; ljudima izgleda kao luda; jer kako da svijet shvati da je ova budala mudrija od njih? Možda bi takva luda mogla znati, više nego je svijet za to sposoban, duboko značenje riječi koje je Wotan uputio Mime-u, kada kao lutalica, svraća kod Mime-a: 'Neki su mislili da su mudri, samo ono što im je trebalo, nisu znali'.

Takva duša Parsifala izgleda nam poput dječje. Parsifal ne bi mogao doći u oblast Grala bez ove djetinjatosti, koja je u svijetu ludost, ali koja mu je potrebna. Što je oblast Grala? Na neki način ista je kao i šuma u kojoj Siegfried ubija zmaja. To je elementarni-astralni svijet u kojem se traži dvorac Grala. Klingsor, protivnik bratstva Grala, biće je koje je slično po moćima koje mogu razviti utjecaj u ljudskom egoizmu, kakvi su bili Alberich i Hagen. Amfortas u početku nije toliko napredan da bi mogao poraziti Klingsora. Velika svetišta čuvaju se u dvorcu Grala, čiji je čuvar Amfortas. Tijekom borbe sveto koplje Amfortasu otme Klingsor, Amfortas podlegne zavodljivoj ženi, koja je loše biće koje djeluje kao loša sila u duši; djeluje i u ljudskom egoizmu. Možete je nazvati Venerom ili Rajem, jer su Lucifer i Ahriman u njemu isprepleteni i pomiješani. Ovu Kundry opisao nam je Richard Wagner na takav način da kada je danju svjesna, služi vitezovima Grala; kada je svjesna noću, gdje joj 'Ja' nije slobodno, zbog nedostatka integriteta njenog 'Ja', pod prinudom je Klingsora, noću nenamjerno pada pod Klingsora. Tako se čini kao duša koja se koleba naprijed-natrag između dobra i zla, i više ne vlada zlom. Amfortas je htio poraziti čarobnjaka, crnog maga, božanskim moćima koplja, ali je pao pod vlast Kundry. Dakle, nije bio zreo, nije dosegao punu visinu samopročišćenja. Još nije uspio nadvladati egoizam koji je ukorijenjen u pohlepi. Nedostajala je čistoća 'Ja'. Treba doći, 'čista luda, kroz suosjećanje prosvjetljena'. Ali to bi trebalo donijeti punu snagu i zrelost 'Ja'. Parsifal je ubio labuda. Ovo ubojstvo labuda ima mnogo toga za reći. Osobno 'Ja' još uvijek je svojim egoizmom ubilo ono duhovno koje je predstavljeno u labudu. U labudovom slomljenom pogledu, Parsifal uči što znači ubiti. Uči se suosjećanju i ljubavi prema životinjskom svijetu,

kojem je čovjek dužan. On prepoznaje što znači uzrokovati bol. Drugu lekciju mora naučiti kroz pitanja koja mu postavlja Gurnemanz. Parsifal se zna ništa odgovoriti. Ali kada kaže: 'Onda mi reci što znaš, jer nešto moraš znati', on odgovara: 'Imam majku, zove se Herzeleide'. Bez te majke, osoba ne može stići do oblasti Grala, da, on tamo ne stiže a da ne prođe kušnje koje mu donose slomljeno srce. Dakle, što je Herzeleide, majka? Kundry je poznaje i ona mu kaže da mu je majka umrla od tuge zbog njegovog odlaska. To je nešto što svako ljudsko biće čini nesvjesno. Svatko od nas je pobjegao od ove majke. U izvornoj legendi kaže se, kao što Parsifal uči od pustinjaka, da majka nije ostavljena. Parsifal je napustio svoju majku Sofiju, božansku mudrost koja je uvijek povezana sa slomljenim srcem. Ovo posljednje je drevna pretkršćanska mudrost, majka osobnog 'Ja'. Ova božanska mudrost umire kada čovjek stekne osobno 'Ja'. Ostavili smo staru božansku mudrost, još nismo prihvatili novu božansku mudrost; to prvo moramo dobiti. Majku moramo povesti sa sobom na nov način. Ovo je rečeno za Ivana, učenika kojega je Gospodin ljubio. Na križu uzima sebi majku, božansku mudrost, koja je sada nova, kristijanizirana mudrost, ali koja se ponovno stječe slomljenim srcem.

Siegfried nije u potpunosti iskusio osobni razvoj. S druge strane, Parsifal, iako jako nalikuje Siegfriedu, ima to osobno 'Ja'. U početku u područje Grala dolazi potpuno neupućen u ovu novu mudrost. Parsifal je u petoj epohi, Siegfried je na prijelazu iz treće u četvrtu kulturnu epohu. Parsifal je morao napustiti svoju majku, staru mudrost, kako bi se osamostalio. Čovjek je izašao iz stare mudrosti da postane osobno 'Ja'. Parsifal je imao mnogo imena, ali više ne zna ni jedno. Prošao je mnoge inkarnacije u kojima je uvijek imao različita imena, ali se o tome ničega ne sjeća. 'Osobni' čovjek više ne zna ništa o tome da je ondje bio mnogo puta i uvijek imao drugačija imena.

Amfortasov oporavak isprepleten je s razvojem Parsifala. Postoje dva puta, Amfortasov put i Parsifalov put, koje čovječanstvo ima pred sobom. Oboje se moraju ujediniti ako se želi postići oporavak duše. Amfortas nam se pojavljuje kao bolesne duše od koplja. Što je koplje? 'Tko se boji vrha mojeg koplja, neka nikad kroz vatru ne prođe'. Vrha koplja treba se bojati onaj tko još ne može prijeći Waberlohe. [vrsta vatrenog zida iz mitologije. naprimjer Brunhilde leži iza Waberlohe, nap.pr.] Jedan takav je Amfortas. On pada na element želje, Kundry, koji prebiva u oblasti želje. Mora se bojati vrha koplja, boljet će ga. Od njega je bolestan duševno i tjelesno. Koplje nam se opisuje kao božansko koplje ljubavi, kao solarno koplje božanstva. Kao sunčeve zrake koje probadaju ljude, tako i vrh koplja duhovno djeluje. Božanstvo svojim svjetlom osvjetljava čovjekove vlastite nesavršenosti. Ali nije božanstvo ono koje bi kaznilo čovjeka, nego čovjek sam sebi sudi, kroz svjetlosne sile koplja dolazi do samospoznaje. U toj situaciji je Amfortas. Mora shvatiti da on, odabrani čuvar Grala, ne može podnijeti božansko jer

nije dovoljno pročišćen, jer ne može sigurno proći kroz Waberlohe, vatru strasti. To je takva rana, da mora sebi reći: moram otkriti svetište onima koji u dvorcu Grala čist, a ja sam nedostojan to učiniti. Klingsor je kreativne moći koplja koristio na sebičan način, i to je ono strašno. Egoizam ne smije imati takve moći, to bi bilo strašno za događaje u svijetu. Ta bitka još nije izborena u svijetu, i bit će tu još dugo dok se jednog dana svi ljudi ne odluče za dobro.

Parsifal mora izazvati razočarenje kod Gurnemaza jer tek sad uči slijediti doktrinu suosjećanja, osmerostruki put. Parsifal je bolesnoj osobi trebao postaviti važno pitanje: 'Što je s tobom, ujače?' Trebao je imati suosjećanja i u isto vrijeme - inače pitanje nema smisla - imati pomoćne moći koje leže u koplju. Ali to nema. Prvo to mora osvojiti. 'Onaj kojem je dopušteno zatvoriti tvoju ranu, vidim da iz njega teče sveta krv'. Koplje u sebi nosi moć pomoći, iscjeljenja. Obraćanjem 'ujače' želi se izraziti da se Parsifal nalazi u dvorcu Grala sa svojom duhovnom rodbinom, odnosno sa svojom duhovnom braćom. Ali on ne zna da je Amfortas njegov duhovni brat, brat koji je viši po duhovnom rangu i stoga ga treba oslovljavati s ujače. Dakle, on ne prepoznaje svog duhovnog brata. Dakle, Parsifal ne zna da je Titurel njegov djed, Titurel, ostarjeli graditelj dvorca Grala, koji je stvarno tamo u višim svjetovima i koji se stvarno može pronaći ako se tamo usmjeri vidoviti pogled; on je uvijek veliki predak braće Grala, veliki učitelj.

Zbog njegove nevinosti, Parsifalu je dopušteno ući u dvorac Grala, dopušteno mu je iskusiti misterije i dopušteno mu je vidjeti bolesnog kralja u njegovoj boli. Otkriva mu se sveti Gral: 'Sveta krv svijetli'. Može iskusiti pomlađujuće moći koje se također prenose na njega. Koliko god bio u neznanju, može iskusiti pomlađujuće moći tako što mu je dopušteno vidjeti kako kalež svijetli, tako što mu je dopušteno primiti ono što zrači iz blistavog kaleža. On sve to vidi, ali ne može postaviti pitanje, nema znanja. Mora još sticati iskustva svijeta. Mora naučiti prozreti ono što Siegfried još nije mogao. Mora poraziti podlost Klingsora i Kundry; sada mu pokušavaju prići snage Ahrimana i Lucifera. Prolazeći kroz iskušenje, kroz njihove pokušaje, treba steći ono što još ne posjeduje, ali sada mora steći. Klingsor je pozvao Kundry. Izgleda kao da stvarno nije fizički prisutna, djeluje gotovo prozirno, kao da su se pojavili samo njeno 'Ja' i astralno tijelo, kao u snu, spava, kao da nema njene dnevne svijesti. Zatim je umjetno probuđena čarolijom Klingsora. Ali imate osjećaj da se sve to - cijeli drugi čin - sada ne odvija na fizičkom planu, nego na astralnom planu. Klingsor je uspije probuditi, tako da ona uz užasan smijeh tone u dubinu, kako bi iskušala Parsifala. Kundry pati od ovog smijeha. Jednom se smijala tim smijehom, kad je Spasitelj išao s križem. Gdje u duši boravi lakomislenost, tu je i smijeh. A lakomislenost se uvijek smije onome što je čisto, nevino i duhovno. Parsifal ne pada na cvjetne djevojke; i u trenutku kada bi mogao pasti na Kundry, koja mu prilazi na sofisticiran način, Parsifal pobjeđuje, u tom trenutku se u njemu

rađa suosjećanje. Sada osjeća Amfortasovu strašnu bol. On ga razumije, sada osjeća put do duše kralja oblasti Grala, do bolne duše i vapi: 'Amfortas! - Rana! - Rana! - Ona gori u mom srcu!'

Kundry iskušava Parsifala podsjećajući ga na njegovu majku. Ona ga optužuje da je skrivio majčinu smrt, pa on uzvikuje: 'Ha, što sam još zaboravio? Čega sam se još sjetio? U meni živi samo tupa ludost!' Kundry odgovara na teške riječi: 'Priznanje će krivnju pretvoriti u pokajanje, znanje će u razum pretvoriti ludost!' Kundry ne misli na božansko znanje. Sve što zavodnica kaže je izvrnuto, preokrenuto na sofisticiran način, iz bijelog u crno. Međutim, ona ne pobjeđuje; jer upravo je to trenutak pobjede, kada Parsifal bol drugoga osjeća u vlastitom tijelu, kada se u njemu rađa božanska, milosrdna ljubav. Osjetiti bol drugih u vlastitom tijelu, to je ono do čega nas sada u ratno vrijeme, dovodi prakticiranje mantre:

'Sve dok ti osjećaš bol,
Koje sam ja pošteđen,
Krist neprepoznat
Radi u biću svijeta.'

Sve dok ne možemo suosjećati s tuđom boli, toliko dugo nismo s pravim kršćanstvom. Dakle, kroz Kundry, Parsifal postaje 'vidovit', ali na način na koji Kundry to sigurno to ne želi. Sad je stekao iskustvo u svijetu, sad prozire dušu Kundry. Sada je pobijedio lucifersku kušnju, ima iskustvo svijeta, vidovitost svijeta, sada prepoznaje ranu koja peče u srcu Amfortasa. Kada Kundry pozove u pomoć, Klingsor je u zabludi, počini najnerazboritiju stvar koju je mogao učiniti: baca koplje na Parsifala, daje ga iz ruke. Parsifal ga hvata i njime pravi križ. Tim su znakom Kundry i Klingsor poraženi; cijeli čarobni vrt se urušava. Parsifal zna za križ kojeg Siegfried još nije mogao uzeti. On zna da treba uzeti križ, križ pročišćenja cijelog čovjeka, ako se želi zavrijediti koplje, i ako se želi postati dionikom Božje ljubavi, koja je predstavljena u koplju Sunca, koplju ljubavi, svetom koplju. Božanstvo usmjerava svoje sunčeve zrake ljubavi prema svakom biću; ali ta ljubav, koja poput sunčevih zraka obasjava ljudsku dušu, djeluje na čovjekovu narav - iako to ne čini - kao kad čovjek zadobije rane, kao kad te rane koje koplje pogađa, da tako kažemo, ona također liječi. 'Jedino koplje koje ju je pogodilo, može izliječiti ranu'.

Ima dobronamjernih, ali neukih kršćana koji vole govoriti o Spasiteljevoj ljubavi i reći: Spasitelj je uvijek dobar. Ali ne smije se zaboraviti da se do Spasitelja ne može doći lako, ne bez odgovarajuće pripreme; stoga moramo govoriti o putu koji je pripremljen i koji do Njega vodi. Krist od nas traži - i mora zahtijevati - napor da pročistimo svoje biće. A ako mu pristupimo

nezrelo, on na nas djeluje u svojoj slavi kao onaj koji nam sudi, iako nikada ne sudi. On na nas tako djeluje isključivo slavom svojeg izgleda koju moramo uspoređivati sa svojom nesavršenošću, za koju često i ne znamo koliko je velika. Ono što Amfortas na ovaj način mora proći doživljeno je u palestinskom razdoblju, to je zapravo doživjela osoba koja je prva u neznanju progonila Spasitelja i njegovog nasljednika: Pavla. Svjetlost u kojoj zvuči Kristov glas, koja mu donosi samospoznaju, djeluje u njemu poput koplja koje pogađa ranu. Tako je znao da teži duhovnom. Znao je: Krist u nama, kristijanizirana osoba, može se sjediniti s Kristom izvan nas. Ali moramo učiniti mnogo, mnogo stvari sa svoje strane. Krist ne može jednostavno prebivati u okaljanoj duši.

Dakle, samo svojom pojavom on radi na razdvajanju dobra i zla u nama, iako ne sudi poput suca o našim najskrivenijim mislima, osjetima i osjećajima. Ali ako mu možemo dati čist um, ne trebamo se bojati Kristova sunca, svetog koplja, koje kroz njega sjaji. Krist nas, da tako kažemo, odgaja rasvjetljujući dobro i zlo naše duše svojim božanskim kopljem, kopljem ljubavi. Dakle, moramo učiniti ono što on mora održavati, naučiti izdržati koplje, primajući u sebe božanski zakon harmonije i ostvarujući ga u sebi. Koplje se oduzima pod znakom križa. Parsifal je u stanju osvojiti koplje pobijevši Kundry, nižu prirodu želja. Na taj način vraća korisne iscjeliteljske moći koje pripadaju bijeloj, nesebičnoj magiji, koje ne smiju pasti u ruke sebičnih, crnih magova. Ali Kundry šalje kletvu za njim: 'Luđače! Luđače! Tako mi poznato - posvećujem te da ga pratiš!' Ova kletva djeluje na takav način da Parsifal mora proći kroz još mnoga iskustva. Ali onda se pojavljuje naoružan u oklopu. Tu imamo oklop, oklop koji posjeduje Lohengrin, oklop, oružje duha, oklop koji se sastoji u tome da se bude naoružan protiv svijeta i ljudi, da vidi kroz njih i da se odupre nižim strastima, one moći znanja i svjetovne vidovitosti koje pobjeđuju zabludu kojoj je duša izložena izvana i iznutra, koje su mogle pobijediti i postići novu kršćansku mudrost.

Čovjek ne zna kada će mu biti dopušteno da prvi put uđe u hram Grala, a također ne zna kada će mu po drugi put biti ukazana čast. Kundry je dopušteno proći kroz buđenje, proći kroz dugu hibernaciju svojih krivih puteva. Ona može doživjeti preokret svoje duše, koja se budu iz tame i pogrešaka. 'Služiti, služiti'.

Parsifal je stigao do svetog izvora koji predstavlja mudrost, Božju mudrost, koja ga zapravo čisti od pogreške. Počinje pranje nogu, pranje nogu koje uvijek znači 'htjeti služiti'. Nakon što je Parsifal očišćen od prašine dugog lutanja, on u magiji Velikog petka osjeća novi odnos, unutarnji odnos s biljnim svijetom, s biljnom prirodom, s ljudskom dušom. Tako šumska ptica govori Siegfriedu jer je Siegfried imao takav odnos s prirodom i njenom suštinom nakon što je Fafner ubijen. Kada steknemo taj odnos s prirodom

tada čujemo što nam priroda govori, tada postajemo 'jasnočujni'. Dvorac Grala nalazimo u sebi, ali samo ako sami sagradimo hram, ako dopustimo da našim vlastitim rukama napravimo da potporni stupovi izniknu u našoj duši. U *Sumraku bogova* rečeno je kako je Valhalla uništena Lokijevom mjesečevom vatrom. To znači da Luciferova vatra uzrokuje raspadanje fizičkog tijela. Egoizam strasti donosi čovjeku truljenje tijela, što vodi u smrt. Od sada, međutim, čovjek iz svojih vlastitih snaga treba stvoriti novi hram, koristeći se moćima koje su u njega stavljene od otajstva Golgote, u pravom smislu prepoznajući svoj 'Ja' zadatak. Tada nastaje novi hram kristijanizirane duše. Parsifalu je prvo dopušteno da se iskupi za Amfortasa i spoji ga s božanstvom; tako se duša liječi pročišćenjem. Božanstvo želi imati cijelu našu dušu, cijelo naše 'Ja', a to 'Ja' u sebi mora nositi prerađene moći koje se stječu na fizičkoj razini. Ovo 'Ja' koje je učinkovito na Zemlji i prošlo je pročišćenje, pozvano je da postane nositelj višeg 'Ja'. Onda naravno, moramo umrijeti; ali umiremo da bismo postali. Umiremo u Kristu, u svetom mjestu mudrosti Rajne, koje je izvorno bilo s božanstvom, koje je čovječanstvu darovano u otajstvu Golgote, i na kojem ponovno ustaje, kako kaže Richard Wagner, sveti Gral, u pomlađujućim moćima Ružinog križa. Čovjek je hram u koji se božanstvo želi nastaniti.

Isus iz Nazareta bio je jedan takav hram. Moći 'Ja' Isusa-Zaratustre, koje je postigao u mnogim životima na Zemlji, djelovale su na duhovne ovoje Isusa iz Nazareta. Stoga bi se osobno 'Ja', nakon prerade kroz dušu, trebalo pripremiti da postane nositelj božanstva; jer odozdo, sa Zemlje, takvo zrelo 'Ja', mora doći u susret božanstvu odozgo. 'Ja' Isusa iz Nazareta se povuklo kada je Krist ušao. Osobno 'Ja' treba umrijeti za osobno, što znači da se trebamo odreći onoga što je u nama osobno i prolazno. Čovjek mora povratiti djetinjasto duše da bi mogao biti nositelj 'Ja'; što je povezano s time da pada ono što nije djetinjasto, egoizam. Ali tada su istinite Pavlove riječi: 'Ne ja, nego Krist u meni'.

Nije li pravi čovjek, pravo, sveto čovječstvo stajalo pred čovječanstvom kada je ono razapelo Krista? 'Ecce homo!' Gle čovjeka!

Divne Nietzscheove riječi, koje je skovao s obzirom na veliku unutarnju kulturnu misiju Richarda Wagnera, glase: 'A sada se zapitajte vi, generacije živih ljudi, je li ovo napisano za vas? Imate li hrabrosti uprijeti prstom u zvijezde cijelog nebeskog svoda ljepote i dobrote, i reći: Wagner je naš život stavio među zvijezde'?

'Otkupljenje Otkupitelja!'

O ovom izdanju

Predavanja tiskana u prvom dijelu ovog sveska održavana su maloj skupini članova berlinskog ogranka, svakog petka u stanu gospođice Klare Motzkus. Fokus ovih razmatranja je grčka i germanska mitologija. No, počevši odatle, Rudolf Steiner obrađuje najrazličitije teme: od neopravdane smrtne presude Sokratu do značenja braka, od osnutka Rima do ezoterne pozadine poezije Wolfram von Eschenbacha. Ono što povezuje sva ova razmatranja je, često tek natuknuta, često detaljna, povezanost s gorućim pitanjima sadašnjosti.

Drugi dio okuplja predavanja koja dosljedno i sveobuhvatno obrađuju jednu temu, a to je priroda i značenje glazbenih drama Richarda Wagnera. Od njegovih prvih pjesničkih pokušaja do njegovog najzrelijeg djela, 'Parsifala', njegovo se stvaralaštvo propituje s obzirom na duhovni sadržaj, pri čemu Rudolf Steiner ističe da je pjesnik imao tek slutnju tog dubljeg značenja, a ne i jasnu svijest - baš kao što biljka raste po prirodnim zakonima, a da te zakone sama ne poznaje - s instinktivnom, kreativnom, umjetničkom sigurnošću oblikovao germanske legende na način koji je bio točno u skladu s njihovim dubljim okultnim značenjem.